

Sisukord

Keskkonnaministeerium (nüüdne Kliimaministeerium)	2
Maaeluministeerium (nüüdne Regionaal- ja Põllumajandusministeerium)	8
Sotsiaalministeerium	29
Kultuuriministeerium	108
Haridus- ja Teadusministeerium	112
Rahandusministeerium (selle endine regionaalministri vastutusvaldkond)	120
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (II kooskõlastusring)	144
Rahandusministeerium	151

Keskkonnaministeerium (nüüdne Kliimaministeerium)

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud	Kommentaarid
1.	Eelnõu § 163 punktiga 1 täiendatakse atmosfääriõhukaitse seadust (edaspidi AÕKS) §-ga 38 ¹ . Punktiga 3 täiendatakse AÕKSi 8. peatükki §-ga 226 ¹ . Nimetatud sätte lõigetes 1 ja 2 on ebaõige viide (AÕKSi §-le 34 ¹). Palume §-s 226 ¹ viide parandada ja viidata §-le 38 ¹ .	Arvestatud	
2.	Eelnõu § 176 näeb muuhulgas ette halduskoostöö seaduse (edaspidi HKTS) muutmise. Eelnõuga luuakse võimalus, millega üks haldusorgan saab kaasata teise haldusorgani oma haldusülesannete täitmisse. Tegemist on täiendava haldusorganite vahelise koostöö võimalusega ning alles jääb ka ametiabi regulatsioon. Seletuskirjas selgitatakse, et muudatuse eesmärk on parandada ning muuta paindlikumaks haldusorganite vaheline kaasamine haldusülesannete täitmisse. Kuivõrd eelnõu kohaselt on HKTS-i muutmine ajendatud muuhulgas sellest, et parandada ning muuta paindlikumaks haldusorganite vahelist koostööd, siis teeme alljärgnevalt ettepaneku vaadata samal eesmärgil üle ka ametiabi regulatsioon, eelõige HKTS §-s 20 sätestatud kulude hüvitamise regulatsioon. HKTS § 20 sätestab, et kui	Selgitus	HTKSi muudatused jäetud eelnõus välja, JUM menetleb eraldi.

	<p>ametiabi andja ja saaja on erinevad isikud (riik, kohalik omavalitsus või muu avalik-õiguslik juriidiline isik), hüvitab ametiabi saaja ametiabi andjale tema ametiabi andmisel tehtud mõistlikud kulutused.</p> <p>Õiguskirjanduses on pikka aega ja korduvalt leitud, et kaaluda tuleb ka riigiasutuste vahelist hüvitamiskohustust. Sellel oleks küll ennekõike arvestuslik iseloom, kuid see sunniks abi saajat abi vajalikkust põhjalikumalt kaaluma ning tagaks abiga kaasnevate kulude kandmise toetatava haldusülesande täitmiseks ettenähtud eelarverealt. Samuti on 2022. aasta magistritöös „Haldusõiguse üldosa reform Eesti Vabariigis 1990. aastate teisel poolel – Halduskorralduse seaduse küsimus“ (autor Marge-Reet Usk) nõustatud õiguskirjanduses toodud soovitusel kaaluda riigiasutuste vaheliste kulude hüvitamist, et lisaks kulutusi kandnud haldusorganile hüvitise tagamisega oleks võimalik panna abi taotleval haldusorganil abi vajalikkust põhjalikumalt kaaluma. Hüvitamata võiks jääda alla kindla künnise jäävad kulud.</p> <p>Olukorras, kus taotletava abi osatamisega kaasnevad kulud on märkimisväärsed ja selleks vahendeid ametiabi andjal</p>		
--	---	--	--

<p>eelarves ette nähtud ei ole, võib abi osutamine tähendada, et abistaval haldusorganil jääb ressursse enda ülesannete täitmiseks vähemaks. Kui haldusorgan toetab ametiabi korras teise haldusorgani ülesannete täitmist, võib kulude hüvitamiseta saada kahjustatud haldusorgani enda ülesannete täitmine või ametiabi andmisest keeldumisel abi taotleva haldusorgani ülesanne ja haldusorganite vaheline koostöö üldiselt.</p> <p>Eelnõu § 176 punktiga 3 kehtestatava haldusorganite vahelise kaasamise regulatsioonis, täpsemalt HKTS § 20¹ lõikes 5 on samuti ette nähtud, et haldusülesande täitmist rahastatakse kaasava haldusorgani eelarve kaudu. Viidatud sätte puhul ei ole vastavat erisust riigiasutuste vahelises kulude hüvitamises ette nähtud. Kuigi erinevalt eelnõuga loodavast kaasamisest täidab ametiabi puhul abistav haldusorgan enda haldusülesannet, teeb ta seda siiski teise haldusorgani ülesannete täitmise toetamiseks ning tegemist on täiendava ülesandega, millega kaasnevad ka täiendavad kulud.</p> <p>Eeltoodule tuginedes teeme haldusorganite vahelise koostöö parendamiseks ettepaneku muuta HKTS</p>		
--	--	--

	§-i 20 selliselt, et ametiabi andmisel tehtud mõistlike kulutuste hüvitamine oleks võimalik ka riigiasutuste vahel. Administratiivkulude vähendamise eesmärgil võib ette näha ka piirmäära, millest allapoole jäävaid kulusi ei hüvitata.		
3.	Eelnõu § 176 punktiga 2 täiendatakse HKTS § 18 lõiget 1 punktiga 6, lisades üheks teiselt haldusorganilt ametiabi taotlemise aluseks ka olukorra, kus kriisiolukorras ei ole haldusorganil võimalik talle pandud ülesandeid piisavalt kiiresti ja tulemuslikult täita. Juhime tähelepanu, et seletuskirjas vastava muudatuse selgitus puudub. Seletuskirja kohaselt täiendatakse punktiga 1 seaduse reguleerimisala haldusorganite vahelise kaasamise ja haldusülesannete ajutise üleandmise aluste ja korraga, mis lisatakse seadusesse eelnõu sama paragrahvi punktiga 2. Palume eelnõu seletuskirja parandada ja lisada selgitus HKTS § 18 lõike 1 täiendamise kohta.	Selgitus	HTKSi muudatused jäetud eelnõus välja, JUM menetleb eraldi.
4.	Eelnõu § 197 punktiga 7 täiendatakse lennundusseadust §-ga 58 ⁹ . Lõikega 1 sätestatakse, et Tallinna lennuinfopiirkonnas tsiviillennuliiklusteenuse ja aeronavigatsiooniteenuse osutaja on tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 73	Selgitus	KAURil on täna riigikaitseülesanne tagada hüdroloogia- ja meteoroloogiateenuse toimimine ning uue seaduse jõustumisel määratakse KAURile ka kriisiülesanne.

	<p>lõike 3 punktis 16 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja. Paragrahv 73 lg 3 punkti 16 kohaselt on elutähtsaks teenuseks aeronavigatsiooniteenuse toimimine. Märkime, et (tsiviil)lennuliiklusteenus on üks osa aeronavigatsiooniteenusest ja selle eraldi väljatoomine sättes on üleliigne.</p> <p>Lisaks on aeronavigatsiooniteenuse üheks osaks muuhulgas meteoroloogiateenused, mida osutab Keskkonnaagentuur (edaspidi KAUR), omades selleks vastavat sertifikaati. Seega on ka KAUR aeronavigatsiooniteenuse osutaja. Eelnõu seletuskirja (lk 310) kohaselt märgitakse aga, et selliseks ettevõtteks kvalifitseerub praegu vaid Lennuliiklusteeninduse AS. Käesoleval juhul jääb selgusetuks, kas KAURile määratakse püsiv kriisiülesanne (elutähtis teenus) kavandatava lennundusseaduse muudatusega või Vabariigi Valitsuse kriisiplaanis. Palume sätte sõnastust ja seletuskirja täpsustada, samuti vaadata üle seletuskirja punktide numeratsioon (selgitused ei ühti eelnõu numeratsiooniga).</p>		
5.	Eelnõu § 240 punktiga 2 muudetakse veeseaduse § 114 lõikeid 1 ja 2. Lõike 1 kohaselt korraldab maandamiskava	Mittearvestatud	Vastuseks selgitame, et Riigikantselei koordineerib kriisideks valmistumist ja seda näiteks läbi üleriigilise riskianalüüsi koostamise, kuid

<p>rakendamist Keskkonnaministeerium koostöös teiste ministeeriumide ja kohaliku omavalitsuse üksustega. Kehtiv veeseadus nimetab maandamiskava rakendamise korraldajana ka Siseministeeriumi.</p> <p>Punkt 1 on otseselt seotud punktiga 2, kus öeldakse, et valmisolek üleujutusteks tagatakse päästeseaduse ja tsiviilkriisi ja riigikaitse seadusega sätestatud korras koostatud plaanide ja maandamiskavade kohaselt. Siseministeerium on sättesse lisatud põhjusel, et kriisiks valmisoleku teema on olnud Siseministeeriumi vastutada.</p> <p>Täna on see nihkunud Riigikantseleisse. Maandamiskavad oma olemuselt peavad sisaldama ka meetmeid üleujutusteks valmisolekuks nii enne üleujutusi kui ka üleujutuse ajal. See on üks olulisemaid teemasid, mille toimivus tuleb tagada. Keskkonnaministeeriumi roll on üleujutuste kontekstis tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse rakendamisel väga väike. Hoolimata sellest, et lõike 1 järgi korraldab maandamiskavade rakendamist Keskkonnaministeerium koostöös teiste ministeeriumitega, siis sisuliselt vastutab Keskkonnaministeerium kogu tegevuse eest. Keskkonnaministeerium ei saa üksi</p>		<p>rakendamisega tegelevad eelkõige need asutused, kelle vastutusalas on konkreetselt nt üleujutusega tegelemine (antud juhul eelkõige Päästeamet, Keskkonnaministeerium, KOVid, ETOD ja ETKAd). Riigikantselei nimetatud maandamiskavale mingit lisandväärtust ei anna.</p>
--	--	--

	vastutada sellise valdkonna rakendamise eest, kus tal puudub terviklik ülevaade ning isegi ligipääs terviklikule informatsioonile (sh AK märkega tegevused).		
--	--	--	--

Maaeluministeerium (nüüdne Regionaal- ja Põllumajandusministeerium)

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud/selgitused	Kommentaariid
1.	<p>Eelnõu § 196 punktis 3 on sätestatud nõue, et kui elutähtsa teenuse toimimist tagavad infosüsteemid asuvad välisriigis, tagab elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse toimepidevuse ka viisil ja vahenditega, mis ei sõltu välisriikides asuvatest infosüsteemidest.</p> <p>Selle nõude rakendamine toob elutähtsa teenuse osutajale, kes kasutab oma tegevuse tagamiseks kas pilveteenuseid või asub tema andmekeskus näiteks emaaettevõtja juures Soomes, Rootsis või Leedus, kaasa otsese kohustuse võtta kasutusele kas <i>on prem</i> lahendused, majutada oma andmed muus Eestis asuvas andmekeskuses või ehitada oma ärimudel ja tootmisprotsessid üles toimima alternatiivselt ka ilma infosüsteemideta.</p> <p>Täna kasutavad Eesti olulisemad toidutööstused ning kaubandusettevõtjad</p>	Selgitused ja arvestatud	<p>Sätte uuendatud sõnastus on sama, mis 11.03.2025 Riigikogu menetlusse võetud HOSis muutmise seaduse eelnõus (589 SE), kuid see on lõimitud elutähtsa teenuse osutaja kohustuste üldisesse loetelusse. Selle järgi peab elutähtsa teenuse osutaja tagama juhul, kui elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks vajalikud andmed või seadmed asuvad välisriigis, elutähtsa teenuse toimepidevuse dubleerivate vahendite ja tehnoloogiliselt alternatiivsete lahenduste abil ajal, kui välisriigis asuvatele andmetele või seadmetele juurdepääsuks kasutatav tavapärane elektroonilise side teenus või võrk ei toimi. See seondub vahetult elutähtsa teenuse osutaja teise kohustusega rakendada elutähtsa teenuse toimepidevust tagavaid meetmeid (...) tehniliste süsteemide, lepingute, personali ja muude teenuse osutamiseks oluliste vahendite dubleerimise, alternatiivsete lahenduste kasutamise, vajalike vahendite omamise ja nende varumise ning muu sellise kaudu. Elutähtsa teenuse osutaja nõuete täitmist kontrollib, toimepidevuse nõuded kehtestab ning tema toimepidevuse riskianalüüsi ja</p>

<p>paljudes oma põhiprotsessides pilveteenuseid või asuvad nende andmekeskused näiteks emaettevõtjate juures naaberriikides. Selle nõude täitmine nõuaks tootmise juhtimise tarkvarade või kriitiliste tugiteenuste puhul täiesti uute tarkvaralahenduste ning ka mitmete äriprotsesside muutmist, sest näiteks paljud tootmise juhtimise tarkvarad ongi tänapäeval kasutatavad vaid nn pilvelahendusena. See tähendaks ettevõtja äriprotsesside täielikku ümberkorraldamist vähem kui aasta jooksul. Sellise mastaapse muudatuse täpset mõju ei ole võimalik nii lühikese ajaakna juures hinnata ning nagu ka meie sotsiaalpartnerid oma arvamustes eelnõu kohta on rõhutanud, sunniks see neid tänaselt tehnoloogiliselt tasemelt ajas tagasi minema kohati mitme aastakümne tagusele tehnoloogilisele tasemele. See halvendaks oluliselt nende konkurentsivõimet nii Eesti kui ka välisriikidele, võttes ära võimaluse kasutada oma äriprotsessides kaasaegseid parimaid lahendusi. Detailsemalt kirjeldavad selle sättega kaasnevaid probleeme oma arvamustes eelnõu kohta valdkonna esindusorganisatsioonid.</p> <p>Maaeluministerium neid siinkohal üle kordama ei hakka. Maaeluministerium</p>		<p>kriisiplaani kinnitab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja.</p> <p>Elutähtsa teenuse üks eesmärgi on tagada ka teenuse kättesaadavus kasutajatele kriisiolukorras, sealhulgas olukordades kus ühendus välisriikidega on erinevatel põhjustel piiratud. Sätte eesmärk on, et elutähtsa teenuse osutaja mõtleks ka olukordadel, kus väliriigis olevad andmed või seadmed ei ole juurdepääsetavad, sest sideteenus või sidevõrk ei toimi.</p> <p>Näiteks olukorras, kus toidutootja infosüsteem on lunavara nõude tõttu lukustatud või küberründe tõttu kahjustatud peab olema plaan, kuidas tagada toidutootmise jätkumine.</p> <p>Sätte mõtte kohaselt tuleb läbi mõelda ja teenuse osutamine kui esineb kirjas kirjeldatud sõltuvus välisriigis olevast võrgu- ja infosüsteemist, mis on kahjustatud ning seab näiteks ohtu isikute elu ja tervise. Selle tulemusena tuleb ette näha dubleerivad vahendid ja alternatiivsed lahendused.</p>
---	--	--

<p>on eelnõu koostamise käigus seda seisukohta korduvalt väljendanud ja proovinud mitmetel kohtumistel Riigikantselei ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga leida meie valdkonna jaoks sobivam lahendus. Paraku on see seni jäänud leidmata. Samas ei tähenda see, et kehtestada tulebki sobimatu lahendus. Toiduga varustamise valdkonna ettevõtjate elujõulisus ja konkurentsivõime on selleks liiga olulised, et kehtestada igakülgsest läbimõtle mata ja ettevõtjaid ülemäära koormavaid lahendusi.</p> <p>Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et „/.../ selle sätte reguleerimisala on seotud infosüsteemide toimepidevuse tagamisega.“, kuid ei ole täpsemalt välja toodud, millist riski või ohtu selline ettevõtte äriprotsesse fundamentaalselt muutev säte aitaks maandada. Pilvetehnoloogiate kasutuselevõtt on viimaste aastate üks olulisimaid tehnoloogilisi muutusi, mis, vaadates kasvõi hiljutist Ukraina sõja kogemust, aitab hoopis tõsta infosüsteemide toimepidevust ja käideldavust. Kui selle sättega üritatakse tagada ettevõtete toimepidevus ka nn saartalitluse korral, kus Eesti andmesideühendused on katkenud, siis on palju otstarbekam</p>		
--	--	--

<p>lahendus kohustada ettevõtjaid omama näiteks alternatiivina satelliitandmeside ühendusi, mis võimaldaksid neil jätkata kaasaegsete infosüsteemide ja tehniliste lahenduste kasutamist ka olukorras, kus kõik Eesti andmesideühendused välisriikidega on katkenud. Eelnõu seletuskirjas on selle sätte kohta märgitud ka seda, et: „Eelnõu menetlemise käigus on Pangaliit tõstatanud küsimuse HOSi § 41 lõikes 2 sätestatud kohustuse asjakohasuse kohta ning on pöördunud 08.06.2022 Riigi Infosüsteemi Ameti, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Eesti Panga poole palvega hinnata elutähtsa teenuse osutamisega seotud tehnoloogilisi riske, mida HOSi § 41 lõige 2 käsitleb. Seetõttu on eelnõu koostamisega paralleelselt alustanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös Riigi Infosüsteemi Ameti, Riigikantselei ning julgeolekuasutustega selle sätte sisulise muutmise vajaduse analüüsimist. Olenevalt analüüsi tulemustest võidakse tulevase KÜTSi § 7 lõike 31 sõnastust muuta või kehtetuks tunnistada, kuid see muudatus tehakse KÜTSi täiendava muutmise ehk revisjoni käigus. Eelnõuga antakse teatud isikutele üleminekuaeg, millal nad saavad</p>		
--	--	--

	<p>elutähtsa teenuse osutajateks. Kommenteeritava nõude kehtima hakkamine sõltub nende uute elutähtsa teenuse osutajate puhul ka eelnõuga kavandatavast üleminekutähtajast.“</p> <p>Eelnõu menetlemise ajal selle sätte kohta Maaeluministeeriumi tõstatatud küsimusi ja sel teemal peetud nõupidamisi kajastatud ei ole, mis jätab vääralt mulje, nagu rohkem probleeme selle sättega ei olekski. Lisaks on seletuskirjas selgesõnaliselt märgitud vajadus alustada selle sätte sisulise muutmise vajaduse analüüs ja toodud välja võimalus, et analüüsi tulemusena võidakse see säte muuta või hoopis kehtetuks tunnistada. Analüüsi valmimise tähtaega ei ole seletuskirjas toodud. See tuleks aga kindlaks määrata ja välja tuua koos võimaliku seadusemuudatuse varaseima võimaliku jõustumise ajaga. Ei ole mõeldav, et see säte tehakse kohustuslikuks elutähtsa teenuse osutajateks määratavatele ettevõtjatele enne kui on saavutatud selgus selle sätte kehtimajäämise suhtes.</p> <p>Eelnõu §-ga 251 toidu varustuskindluse valdkonnas antav üheaastane üleminekuaeg, eeldusel, et seadus jõustub</p>		
--	--	--	--

	<p>2024. aasta 1. jaanuaril, ei ole kindlasti piisav ega anna selget sõnumit selle kohta, kas see on seotud ka KÜTSi § 7 lõike 31 kehtivuse küsimusega. Võib eeldada, et elutähtsa teenuse osutajate määramine on ligikaudu pool aastat kestev protsess. Pärast elutähtsa teenuse osutajaks määramist jääks tal enda KÜTSi nõuetega kooskõlla viimiseks aega aga ainult ligikaudu kuus kuud. Ettevõtjal, kes elutähtsa teenuse osutajaks määratakse, ei ole mõtet hakata juba määramise menetluse käigus igaks juhuks suuremahulisi investeeringuid ja ümberkorraldusi tegema. Arvestades ainuüksi selleks vajalike kulutuste mahtu (ühe ettevõtja puhul on selleks tema hinnangul ligikaudu miljon eurot, koos seletuskirja lk 405 märgitud kulutustega küberturvalisusele), mis jäetakse vaid ettevõtja enda kanda, on see sisuliselt sama kui isikule riigi poolt üleöö suuremahulise maksukohustuse panemine. Sellist käitumist ettevõtja suhtes ei saa pidada põhiseadusega kooskõlas olevaks.</p> <p>Ja kui peagi pärast nende kulutuste kandmist peaks neid kulutusi tinginud seaduse säte kehtetuks tunnistatama, siis on see riigi poolt igal juhul ettevõtja suhtes pahatahtlik ja sõnamurdlik</p>		
--	--	--	--

	<p>käitumine, rääkimata riigi suhtes tekkida võivast kahju hüvitamise nõudest. Sellise olukorra tekkimist tuleks igal juhul vältida.</p> <p>Eespool toodust tulenevalt teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 196 punktiga 3 muudetava KütSi § 7 lõiget 31 võimalusega omada alternatiivina satelliitandmeside ühendust välisriigis asuva infosüsteemi kasutamiseks või täiendada KütSi § 7 lõikega 32, mille kohaselt toiduga varustamise valdkonna elutähtsa teenuse osutaja, kelle elutähtsa teenuse toimimist tagavad infosüsteemid asuvad välisriigis, võib tagada elutähtsa teenuse toimepidevuse välisriikides asuvate infosüsteemidega satelliitandmeside ühenduse kaudu.</p>		
2.	<p>Eelnõu § 73 lõike 3 punkti 6 ja § 230 kohaselt on toiduga varustamine elutähtis teenus. Seoses sellega on toiduga varustamisega tegelevatel elutähtsa teenuse osutajateks määratud ettevõtjatel muu hulgas kohustus KütS § 3 lõike 1 punkti 1 ja § 7 kohaselt täita 24. detsembril jõustunud 22. detsembri 2022. a majandus- ja kommunikatsiooniministri määrust nr 101 „Eesti infoturbestandard“.</p> <p>Seletuskirja kohaselt (lk 395) „KütSist tulenevalt on kohustus koostada võrgu- ja</p>	Selgitus	<p>Selgelt on välja toodud sektori sõltuvus võrgu- ja infotehnoloogiast, mistõttu jääb selgusetuks, millistel põhjustel ei ole elutähtsa teenuse juures vajalik rakendada küberturvalisuse nõudeid. Vead võrgu- ja infosüsteemides võivad kaasa tuua katkestuse mitte ainult teenuseosutaja enda tegevuses vaid ka mõjutada avalikke teenuseid ja elutähtsaid teenuseid osutavaid võrgu- ja infosüsteeme, millega teenuse osutaja on liitunud.</p> <p>Küberturvalisuse tagamine ei vähenda ettevõtjate konkurentsivõimet vaid pigem suurendab seda,</p>

<p>infosüsteemide riskianalüüs, mille võib turult saada olenevalt ettevõttest 2000 – 20 000 euro eest. Vastavaid analüüse saab ettevõtte teha ka ise, st kohustust tellida neid ei ole, see on üksnes ettevõtte võimalus. Kõik vähemalt 10 töötajaga elutähtsa teenuse osutajad on tulenevalt KüTSist kohustatud tellima sisse võrgu- ja infosüsteemide auditi. Tegemist on ainukese kohustusega, mida ettevõtja ei saa ise täita ja mida tuleb tellida sisse. Auditi maksumus jääb 4 500 – 20 000 euro vahemikku. Maksumus oleneb ettevõtte suurusest ja infosüsteemidest. Vastav nõue tuleneb küberturvalisuse seadusest ja selle alamaktist ning täpsem mõju on analüüsitud nende õigusaktide koostamise raames.“.</p> <p>Tähelepanuta on jäetud asjaolu, et KüTSi ja Eesti infoturbestandardi eelnõu koostamise ajal ei olnud vabaturul tegutsevad ettevõtjad veel elutähtsa teenuse osutajad. Seega ei saa KüTSi ja selle alamaktiks oleva Eesti infoturbestandardi koostamise raames olla juba analüüsitud mõju isikutele, kelle suhtes nende normide kohaldumine ei olnud veel selge. See nähtub sõnaselgelt ka mõlema õigusakti eelnõu seletuskirjadest, millest viimase puhul on samuti mõjude analüüs jäetud tegemata</p>		<p>kuivõrd ettevõtja tootmisprotsess on usaldusväärsem.</p> <p>Märkustes on mainitud rahvusvahelise standardi ISO 27001 kasutamist, mis on Eesti infoturbestandardi alternatiiv. Seetõttu jääb arusaamatuks märkus Eesti Infoturbestandardi kasutamise võimatuse kohta, eriti olukorras, kus nii Eesti Infoturbestandard ja ISO 27001 on sisuliselt võrreldavad infoturberaamistikud. Ka ISO rakendamisel on auditeerimine kohustuslik, mistõttu peavad vastavad kulud juba täna olema planeeritud.</p> <p>Rõhutame ka sellele märkusele vastates, et Justiits- ja Digiministeerium analüüsis elutähtsa teenuse osutajate küberturvalisuse nõuete sätteid 11.03.2025 Riigikogu menetlusse võetud HOSis muutmise seaduse eelnõu (589 SE) koostamise käigus.</p>
---	--	--

<p>viidates, et mõju on analüüsitud KüTSi eelnõu seletuskirjas.</p> <p>Seega ei ole hinnatud toiduga varustamise valdkonna ettevõtjatele elutähtsa teenuse osutajaks määramisega kaasneva küberturvalisuse nõuete täitmise kohustuse panemise majanduslikku mõju (seotud kulu ja mõju konkurentsivõimele teiste valdkonnas tegutsevate ettevõtjatega võrreldes, kellel sellist kohustus ei ole).</p> <p>Samal põhjusel ei ole asjakohane jätta seletuskirjas (lk 405) toodud kohustuste loetelus nimetamata toiduvaldkonna ettevõtjale, kes määratakse elutähtsa teenuse osutajaks, kaasnevate küberturvalisuse meetmete rakendamise kohustus. Selline puudulik loetelu laseb ettevõtjale kaasnevate kohustuste hulka näidata ekslikult oluliselt väiksemana, kui see tegelikkuses on.</p> <p>Juba täna on paljudel toiduga varustamisega tegelevatel ettevõtjatel kasutusel mõni rahvusvaheliselt tunnustatud infoturbestandard, teistes riikides kehtivate standardite või ISO27001 alusel väljatöötatud kontserniülesed infoturbemeetmed või ostetakse asjakohast teenust IKT</p>		
--	--	--

<p>teenuspakkujalt, kellel on täna kasutusel ISO 27001 infoturbestandard. Iga ettevõtja on huvitatud oma majandustegevuse tõrgeteta toimimisest ja iga piisavalt hoolas ettevõtja on võtnud selle tagamiseks abinõusid tarvitusele ka ise, ilma riigi sunnita. Ilma asjakohase analüüsita ei ole põhjust eeldada, et need nõuded ei ole piisavad. Otstarbekam oleks, kui ettevõtja hindaks oma infoturberiske ning rakendaks iga konkreetse elutähtsa teenuse puhul just selle valdkonna spetsiifiliste riskide maandamiseks vajalikke infoturbemeetmeid.</p> <p>Eespool toodust tulenevalt teeme ettepaneku kas muuta eelnõu § 73 lõiget 3 ja jätta sellest välja punkt 6 või täiendada eelnõu § 196 sättega, millega täiendatakse KüTSi § 3 lõikega 5 nii, et selle seaduse § 3 lõike 1 punktis 1 sätestatud ei kohaldata elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse osutamisel toiduga varustamise valdkonnas. See muudatus võimaldaks elutähtsa teenuse osutajaid toiduga varustamise valdkonnas käsitleda KüTSi tähenduses püsiva kriisiülesandega isikuna, mis on olnud Maaeluministeeriumi kui toiduga varustamise eest vastutava ministeeriumi seisukoht ka varasemalt. Sellise</p>		
--	--	--

<p>muudatusega on võimalik tagada ettevõtjate toimepidevuse kasvu ning kindlust, et toiduga varustamine Eestis on tagatud.</p> <p>Lisaks võib täiendada eelnõu § 11 lõike 5 või 6 (sõltuvalt sellest, millist eespool tehtud ettepanekutest eelnõus arvestatakse) alusel antava määrase rakendusakti kavandit sättega, mille kohaselt toiduga varustamise valdkonnas tuleb riskianalüüsis esitada ka küberturvalisusega seotud riskid. Samuti võib täiendada eelnõu § 74 lõiget 6 sättega, mille kohaselt toiduga varustamise valdkonnas sätestatakse toimepidevuse nõuded ka küberturvalisuse kohta lähtudes isiku osutatavast elutähtsast teenusest.</p> <p>Need ettepanekud on kooskõlas ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus /.../. Sarnaselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ võetakse ka see direktiiv üle teise, hiljem ettevalmistatava</p>		
--	--	--

	<p>eelnõuga, kuid käesolevas eelnõus tuleks samuti arvestada juba varakult direktiivis sätestatud põhimõtete ja tähtaegadega. Direktiiviga (EL) 2022/2555 on riikliku küberturvalisuse strateegia ja riiklike küberkriiside ohjamise raamistikud jäetud iga liikmesriigi enda määrata. Seega saab iga liikmesriik otsustada iga ettevõtjate grupi puhul põhjendatud küberturvalisuse meetmed ja seda võimalust tuleb kasutada.</p> <p>Lisaks märgime, et seletuskirjas (lk 382) on siiski mööndud, et keerulisem on olukord ettevõtjate jaoks, kes varem ei ole olnud elutähtsate teenustega seotud, sest sellised toimepidevusega seotud tegevused nagu enda organisatsiooni riskianalüüsi koostamine, kriitiliste funktsioonide väljaselgitamine, ressursside kindlaksmääramine, riskide maandamine, toimepidevuse seire, valmidusastmete kasutuselevõtmine, iga-aastase raporti koostamine, 24/7 toimiva kontaktpunkti määramine, objektikaitse baasnõuete täitmine eeldavad nendelt ettevõtjatelt suuri ümberkorraldusi ja kohanemist muudatustega. Vastavate nõuete rakendamisega võivad kaasneda lisanduvad tööjõukulud. Hinnanguliselt võib vastavate ülesannete täitmiseks kuluda olenevalt ettevõttest 0,5–1</p>		
--	---	--	--

	koormusega töötaja töötunnid, mis eeldab umbes 13 000 – 50 000 eurot palgafondiraha aastas. Samas juba täna on teada, et Eesti napib IT spetsialiste, infoturbejuhtidest rääkimata ning ei tundu reaalne, et Eestis on võimalik leida 350 uut infoturbspetsialisti, keda elutähtsa teenuse osutajatel oleks võimalik värvata seaduses sätestatud kohustuse täitmiseks.		
3.	<p>Eelnõu §-ga 251 nähakse toiduga varustamise valdkonna sätete ehk eelnõu § 230 jõustumise ajaks 2025. aasta 1. jaanuar. See tähendab, et alates sellest kuupäevast saab Maaeluministerium määrata toiduga varustamise valdkonnas elutähtsa teenuse osutajad või püsiva kriisiülesandega isikud.</p> <p>Eelnõu § 75 lõike 4 punkti 1 kohaselt peab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja elutähtsa teenuse osutajaks määramise otsuses sätestama määratud isikule muu hulgas 10 kuu jooksul alates elutähtsa teenuse osutajaks määramisest, elutähtsa teenuse osutajale sätestatud nõuete täitmise kohustuse, kuid mitte toimepidevuse nõuete täitmise kohustuse, jõustumise tähtpäeva. Tähtpäeva määramine 10 kuu piires on jäetud elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja suvaotsuseks. Samuti võib aru</p>	Mittearvestatud	<p>CER direktiiv võeti üle hädaolukorra seadusega, muudatused jõustusid 18.10.2024.a. Käesoleva eelnõuga ei muudeta CER direktiivi ülevõtmiseks kehtestatud norme. Täiendavalt selgitame järgmist. Viidatud 2022/2557 direktiivi (CER) art 6 p-i 3 kohaselt kohaldatakse asjaomaste elutähtsa teenuse osutajate suhtes direktiivi III peatükki alates kümne kuu möödumisest ETO staatusest teavitamise kuupäevast.</p> <p>Seejuures art 12 lg-s 1 on täpsustatud, et vaatamata artikli 6 lõike 3 teises lõigus sätestatud tähtpäevale tagavad liikmesriigid, et elutähtsa teenuse osutajad viivad läbi riskianalüüsi üheksa kuu jooksul pärast artikli 6 lõikes 3 osutatud teate saamist ning seejärel vastavalt vajadusele ja vähemalt iga nelja aasta järel liikmesriigi riskianalüüsides ja muude asjakohaste teabeallikate põhjal kõiki asjaomaseid riske, mis võivad nendepoolset asjaomaste elutähtsate teenuste osutamist häirida (edaspidi „elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüs“).</p>

<p>saada, et toimepidevuse nõuete täitmise jõustumise tähtpäeva valik on eelnõu § 75 lõike 4 punkti 2 kohaselt jäetud elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja otsustada, kusjuures ilma igasuguste ajaliste piirideta.</p> <p>Seletuskirja kohaselt on mõlemad sätted kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ, artikli 6 lõikes 3 sätestatuga, et hiljem vähendada muutmiste vajadust (lk 148).</p> <p>Viidatud direktiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt kohaldatakse aga määratud isiku suhtes nii riskianalüüsi tegemise kui ka toimepidevusmeetmete rakendamise kohustust alates 10 kuu möödumisest isiku teavitamisest meie eelnõu tähenduses isiku elutähtsa teenuse osutajaks määramise otsusest. Artikli 12 lõike 1 kohaselt peavad elutähtsa teenuse osutajaks määratud isikud viima riskianalüüsi läbi üheksa kuu jooksul alates artikli 6 lõikes 3 nimetatud kümne kuu möödumisest. Seega kehtestab Eesti eelnõu § 75 lõike 4 punktidega 1 ja 2 hetkel direktiivi nõudest rangema nõude,</p>		<p>Sellest tulenevalt tuleb ETOI koostada riskianalüüs üheksa kuu jooksul ETOks nimetamisest alates ning toimepidevuse plaan 10. kuu jooksul nimetamisest alates. Sisuliste nõuete osas on teenuse korraldajal õigus haldusaktis määrata täitmise tähtpäev (HOS § 38 lg 1-3).</p>
---	--	---

<p>kuid rangema nõude kehtestamise vajadust ei ole põhjendatud.</p> <p>Eespool toodust tulenevalt teeme ettepaneku viia eelnõu § 75 lõikes 4 sätestatu, sealhulgas tähtajad kooskõlla direktiivi (EL) 2022/2557 artikli 6 lõikes 3 sätestatuga.</p> <p>Samuti teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 251 sättega, mille kohaselt kooskõlastuskirja punktis 1 tehtud ettepaneku kohane säte, mis käsitles eelnõu § 196 punktiga 3 muudetava KütSi § 7 lõiget 31, ja vajaduse korral ka eelnõu § 196, mille kohaselt jõustuks 2025. aastal toiduga varustamise valdkonnas elutähtsa teenuse osutajaks määratud isiku suhtes asjakohased küberturvalisuse nõuded varaseimalt direktiivi 2008/114/EÜ artikli 12 lõikes 1 sätestatud tähtpäeval ehk üheksa kuud pärast 10 kuu möödumist isiku teavitamisest tema elutähtsa teenuse osutajaks määramise otsusest.</p> <p>Viimane täiendus on vajalik, sest hetkel on eelnõust aru saada, et elutähtsa teenuse osutaja küberturvalisuse nõuete rakendamise kohustust see eelnõu ja selle rakendussätted otseselt ei reguleeri. Küll aga moodustavad asjakohased KütSi</p>		
---	--	--

	sätteid olulise osa elutähtsat teenust osutavatele isikutele kaasnevatest nõuetest ja kohustustest. Elutähtsa teenuse osutaja küberturvalisuse nõuete rakendamise kohustus jõustuks eelnõu ja KüTSi kohaselt isiku suhtes tema elutähtsa teenuse osutajaks määramise otsusest, kuid seda olukorda tuleb kindlasti vältida.		
4.	Teeme ettepaneku toiduga varustamise tagamiseks täiendada eelnõu § 99 kaitseväeteenistuse seaduse § 76 lõike 2 eeskujul lõikega järgmises sõnastuses: „Ajavahemikul 1. aprillist kuni 1. oktoobrini on kodanikukohustuse täitmisest vabastatud füüsiline isik, kes tegeleb Euroopa Liidu toimimise lepingu I lisas loetletud põllumajandustoodete, välja arvatud kalandustoodete tootmisega, kui: 1) isikul on kodanikukohustuse täitmise ajal reaalne vajadus osaleda Eestis põllumajandustööl ja 2) kodanikukohustuse täitmine võib põhjustada ohu isiku põllumajandustootmise jätkamisele.“	Mittearvestatud	Nimetatud sätte lisamisel on mõju riigikaitsele. Kaitseministeerium ei nõustu REMi ettepanekuga täiendada kaitseväeteenistuse seaduse § 76 lõikega, mis automaatselt vabastab aprillist oktoobrini isiku kodanikukohustuse täitmisest riigikaitselikes kriisiolukorras. Kriisiolukord ei pruugi olla seotud või mõjutada toidusektorit. Seepärast selline lausvälistus on ebamõistlik.
5.	Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 103 lõike 1 punkti 1 pärast sõnu „vajalik toit“ tekstiosaga „, tema loomale vajalik sööt“.	Arvestatud	
6.	Eelnõu § 140 lõike 5 teise lause kohaselt ei maksta isikule õiglast hüvitist juhul, kui tal on võimalik hüvitist saada mujalt,	Selgitus ja arvestatud	Selgitame, et säte ei reguleeri üksnes loomade sundkasutusse võtmist – loomade sundkasutusse võtmine on vaid seletuskirja näide, millistel

	<p>kui kahju tekkis lahingutegevuse käigus või asi võeti sundkasutusse või sundvõõrandati seetõttu, et isik jättis täitmata seadusest tulenevad nõuded.</p> <p>Seletuskirjast jääb mulje, et see säte on kavandatud sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise osas reguleerima üksnes loomade sundkasutusse võtmist või sundvõõrandamist juhul kui isik jättis täitmata seadusest tulenevad nõuded ehk jättis täitmata looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustuse. Sellisel juhul ei ole sätte osa „või asi võeti sundkasutusse või sundvõõrandati seetõttu, et isik jättis täitmata seadusest tulenevad nõuded“ õige ja seda tuleks muuta, sest et loomade sundvõõrandamine põhjusel, et isik jättis täitmata looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustused ehk seadusest tulenevad nõuded, toimub alati loomakaitseseaduse (edaspidi LokS) alusel ja LokSi kohaselt toimub ka selle eest hüvitise maksmine. Lisaks võib parema selguse tagamiseks kaaluda eelnõu § 102 täiendamist sättega, et kui isik jättis täitmata looma nõuetekohase pidamisega seotud kohustuse, siis loom sundvõõrandatakse LokSis sätestatud alusel ja korras.</p>		<p>juhtudel nimetatud paragrahvi saab rakendada. Lõike 5 täienduse ettepanekut arvestatud.</p>
--	--	--	--

	Juhul aga, kui selle osaga sättest on kavas reguleerida muude asjade sundkasutusse võtmist või sundvõõrandamist, siis tuleks seda samal põhjusel täpsustada. Viimasel juhul võiks § 140 lõike 5 teise lause lõppu lisada tekstiosa „, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti“.		
7.	<p>Punktis 6 toodud asjaolude tõttu vajab täpsustamist ka eelnõu seletuskirjas § 140 (õiglase hüvitise maksmine kriisiolukorras) antud selgituse tekstilõik (lk 231 viimane lõik ja lk 232 esimene lõik) alates tekstiosast „Tavaolukorras tehakse sellisel juhul /.../“ kuni tekstiosani „et vältida loomadele tekkivaid kannatusi.“. Kooskõlas punktis 6 antud selgitusega teeme ettepaneku asendada see tekstilõik järgmise tekstilõiguga:</p> <p>„Tavaolukorras tehakse sellisel juhul loomaomanikule ettekirjutusega kohustus korrakaitseorgani määratud tähtpäevaks loom võõrandada või hukata. Kui loomaomanik korrakaitseorgani määratud tähtpäevaks seda ei teinud, korraldab looma võõrandamise või hukkamise korrakaitseorgan asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Sellega seotud kulud nõutakse sisse looma omanikult ja juhul, kui looma võõrandamise või</p>	Arvestatud	

<p>hukkamisega saadakse tulu, siis ülejäänud tulu kuulub loomaomanikule, kellelt loom on ära võetud. Kriisiolukorra ajal on aga põhjendatud rakendada loomakaitseseaduse § 64 lõikes 6 sätestatud kohese sundvõõrandamise võimalust. See on ette nähtud just sellisteks olukordadeks, mil ei ole võimalik ilma looma tervist või elu ohtu seadmata anda loomapidajale mõistlikku tähtaega looma võõrandamiseks või looma hukkamise korraldamiseks (nt loomapidaja on mobiliseeritud, surnud, evakueeritud, põgenenud, on söödapuudus vmt). Loomakaitseseaduse § 10 lõike 1 punkti 1 kohaselt tähendab looma hukkamine ka põllumajanduslooma tapmist toiduks kasutatava loomse saaduse saamiseks. Kuna kriisiolukorra ajal võib esineda toidupuudus, on riigil Põllumajandus- ja Toiduameti kaudu eesmärgipärane selleks sobivate loomade sundvõõrandamine ja hukkamine korraldada nii, et loomi saaks kasutada võimalikult suurel määral toidu tootmiseks. Näiteks kas nii, et loomade liha saaks toiduks kasutada või asendustäitmise korras pidamise võimaluse (sh sööda) olemasolu korral saaks loomi (nt munakanad, piimalehmad, põrsad kuni suureks</p>		
--	--	--

	kasvamiseni) pidada toidu tootmiseks. Õigustatud isikule õiglase hüvitise maksmine toimub samadel alustel ja korras, nagu tavaolukorras, loomakaitseseaduse § 648 lõigete 2-5 kohaselt.“		
8.	<p>Eelnõu §-st 230 on menetluse käigus kahetsusväärselt kaduma läinud § 46⁶ ja seda selgitav osa seletuskirjas. Rakendusakti kavand on seletuskirjas jätkuvalt märgitud ja kavand lisatud. Teeme ettepaneku lisada järgnevad osad eelnõu § 230 punkti 3 ja seletuskirja asjakohasesse ossa, muutes asjakohaselt olemasolevat numeratsiooni.</p> <p>§ 46⁶. Elutähtsa teenuse osutaja kohustused</p> <p>(1) Elutähtsa teenuse osutaja tagab elutähtsa teenuse osutamise oma valdkonnas, vajaduse korral toidugruppide või tegevuse liikide kaupa, määratud aja jooksul, mahus ja hinnaga.</p> <p>(2) Elutähtsa teenuse määratluse ja nõuded elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse kohta valdkondade ja vajaduse korral toidugruppide kaupa kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>ToiduSi eelnõu §-s 46⁶ sätestatakse elutähtsa teenuse osutaja kohustused.</p>	Mittearvestatud	Nimetatud sätted on juba eelnõuga kaetud.

	<p>Tsiviilkriisiks valmisoleku ja riigikaitse seaduse § 75 lõige 6 sätestab elutähtsa teenuse osutaja üldised kohustused, nagu elutähtsa teenuse toimimise tagamine ja elutähtsa teenuse katkestusi ennetavate meetmete rakendamine. Tsiviilkriisiks valmisoleku ja riigikaitse seaduse nimetatud kohustuste loetelu ei ole aga piisavalt täpne toiduga varustamise valdkonnas, kuna elutähtis teenus määratakse seaduses ja seaduse alusel, käesoleval juhul ToiduSis ja seda täpsustavas maaeluministri määruses ning ToiduSi alusel.</p> <p>ToiduSi eelnõu §-s 46⁶ lõikes 1 täpsustatakse tsiviilkriisiks valmisoleku ja riigikaitse seaduse nimetatud kohustusi toiduga varustamise valdkonnas nii, et elutähtsa teenuse osutaja tagab elutähtsa teenuse osutamise oma valdkonnas, vajaduse korral toidugruppide või tegevuse liikide kaupa, määratud aja jooksul, mahus ja hinnaga. Ehk ettevõtja ei pea tagama näiteks kogu oma sortimendi tootmist või turustamist, vaid üksnes seda osa, mis on määratletud elutähtsa teenusena maaeluministri määruses või ka vajaduse korral täpsustatud ministri käskkirjas, millega ta elutähtsa teenuse osutajaks määrati.</p>		
--	--	--	--

	ToiduSi eelnõu §-s 46 ⁶ lõikes 2 sätestatakse valdkonna eest vastutavale maaeluministrile volitusnorm, mille alusel saab ta määratleda, milline tegevus konkreetsetes valdkonnas või konkreetse toidugrupi puhul on elutähtis teenus ja kehtestada selles osas nõuded elutähtsa teenuse osutamise ehk toimepidevuse kohta (rakendusakti kavand lisatud).		
9.	Eelnõu § 73 lõike 3 punkti 6 kohaselt on elutähtsaks teenuseks varasemalt kasutatud teenuse nime „toidu varustuskindlus“ asemel kasutusele võetud lühem ja täpsem teenuse nimi, milleks on toiduga varustamine. Teeme ettepaneku muuta asjakohaselt elutähtsa teenuse või püsiva kriisiülesande nimi ka eelnõu §-s 230.	Arvestatud	Seaduse eelnõu ja seletuskiri vastavalt muudetud.
10.	Teeme ettepaneku asendada eelnõu seletuskirjas läbivalt sõna „toidutootja“ sõnadega „toidu käitleja“ ja sõna „toiduaine“ ning „toidukaup“ sõnaga „toit“.	Arvestatud	Seletuskirja vastavalt muudetud

Sotsiaalministeerium

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud	Kommentaariid
1.	Eelnõu reguleerimis- ja kohaldamisala vajab täpsustamist. Eelnõu § 20 lg 1 kohaselt võib Vabariigi Valitsus korraldusega kehtestada kriisiolukorra. Eelnõu § 21 lg 5 järgi võidakse välja	Selgitus	Eelnõu reguleerimisala täpsustatud. Käesolev seadus reguleerib riigikaitse rahu- ja sõjaaegset korraldust, kriisiolukorraks sealhulgas eriolukorraks, erakorraliseks ja sõjaseisukorraks valmistumist ja nende olukordade lahendamist,

	<p>kuulutada ka eriolukord (valitsuse poolt), erakorraline seisukord, sõjaseisukord ja mobilisatsioon (Riigikogu poolt), ja sellega loetakse kriisiolukord tekkinuks. Seletuskirja kohaselt on „kriisiolukord“ katusmõiste nii Vabariigi Valitsuse kehtestatud kriisiolukorrale (mille lävend on kõrgem kui hetkel kehtiv hädaolukord, mis on asutuse juhi otsus), põhiseaduslikele erikordadele (eriolukord, erakorraline seisukord ja sõjaseisukord) ning ka mobilisatsioonile ja demobilisatsioonile (lk 58). Samal ajal eelnõu reguleerimisala §-s 1 ei hõlma sellist valitsuse kehtestatud kriisiolukorda, nimetatud on üksnes riigikaitset ja erikordasid. Seejuures on eelnõu seletuskirjas siiski öeldud, et seadus reguleerib ka tsiviilkriisiks valmistumist ja selle lahendamist (§ 1, lk 19). Terminoloogiliselt on küsitav ka §-s 1 toodud fraas „...ja nendest põhjustatud olukordade lahendamist“, sest erikord kuulutataksegi välja juba tekkinud kriisiolukorra lahendamiseks, st erikord ise ei põhjusta lahendamist vajavat olukorda</p>		<p>mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni korraldust, Eesti Vabariigi osalemist rahvusvahelises sõjalises koostöös, elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise õiguslikke aluseid ning järelevalvet ja vastutust.</p>
2.	<p>Eelnõu 3. peatükk reguleerib kriisiolukorraks valmistumist ja erinevate asutuste ülesandeid seejuures, samas kui mõiste „kriisiolukord“ defineeritakse alles §-s 20. Varem kasutatakse §-s 3 mõisteid</p>	Arvestatud	<p>Toome kriisiolukorra mõiste sisse 1. peatükis.</p>

	<p>„tsiviilkriis“ ja „riigikaitse tagamine“, aga ka „olukord“, mis ei ole seostatud kriisiolukorra mõistega. See teeb seaduse kesksete mõistete ja olukordade seoste mõistmise keerukaks. Kriisiolukorra määratlus või viide sellele võiks olla toodud eespool juba §-s 2 või 3.</p>		
3.	<p>Eelnõu § 8 lg 1 p 1 kohaselt on Päästeameti ülesanne kriisiolukorraks valmistumisel regionaalsel tasandil nõustada kohaliku omavalitsuse üksuseid. Seletuskirja järgi hõlmab see mh KOVide nõustamist nende kriisiplaani koostamisel ning õppuste planeerimisel ja läbiviimisel. Samal ajal on rakendusakti kavandis nr 4 (Vabariigi Valitsuse kriisiplaani, püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaani koostamise tingimused ja kord) sätestatud (§ 3 lg 2), et kohaliku omavalitsuse üksusi nõustab (kriisi)plaani koostamisel Päästeamet ning kriisiülesande valdkondlikust kuuluvusest tulenevalt Sotsiaalkindlustusamet (SKA) ja Haridus- ja Teadusministeerium. Rakendusaktis ei ole seletuskirja ning ka eelnõu vastavate sätete juures selgitatud, kuidas täpsemalt jaotub KOV üksuste nõustamine Päästeameti ja teiste asutuste vahel. Võib eeldada, et „valdkondliku kuuluvuse“ all on rakendusaktis mõeldud</p>	Mittearvestatud	<p>Päästeamet saab KOV nõustada oma pädevuse piires ning nii SKA kui HTM saavad seda teha oma valdkondade osas. Päästeameti nõ vahelülilis olemine ei loo siin lisandväärtust, kuna Päästeametil ei ole kompetentsi HTMi või SKA sisuvaldkondaade osas. Seletuskirjas on täpsustatud osapoolte rollijaotust ning mõjude osas eelarvelist mõju SKA-le.</p>

<p>seda, et eelnõu § 76 lg 1 punktis 2-8 nimetatud KOV üksuse kriisiülesanded on olemuslikult kas sotsiaal- või haridusvaldkonna teenused (küll vajaks täpsustamist lapsehoiuteenuse „kuuluvus“, mis on ühes loetelus haridusteenustega, kuid on õiguslikult sotsiaalvaldkonna teenus; vt ka meie ettepanek nr 1.28). Samas ei ole nt SKA-l tavaolukorras seadusest tulenevat ülesannet nõustada KOV üksusi nende sotsiaalteenuste korraldamisel. Seda on viimastel aastatel tehtud projektipõhiselt, kuid selleks kasutatud Euroopa Sotsiaalfondi rahastus lõpeb 2023. a lõpus. Ukraina põgenike kriisis toetab SKA KOVe samuti selleks eraldatud lisaeelarve abil. Teatud määral toimub KOVide nõustamist SKA järelevalvetegevuse raames, kuid see ei ole iseloomult ega mahult võrreldav kriisiks valmistumise nõustamisega. Kui KOVide nõustamise ülesanne määratakse Vabariigi Valitsuse kriisiplaanis SKA püsivaks kriisiülesandeks, nõuab see ka täiendavat püsivat inimjõumressurssi (praegu ei ole eelnõu mõjude analüüsis seda vajadust välja toodud).</p> <p>Seega selguse loomiseks ning arvestades eelnõu seletuskirjas toodut (§ 8, lk 29), et regionaalsel tasandil pannakse</p>		
---	--	--

	<p>kriisiolukorras valmistumisel ja lahendamisel põhivastutus Päästeametile, teeme ettepaneku täiendada § 8 lg 1 järgmiselt: „1) nõustab kohaliku omavalitsuse üksuseid, kaasates vajadusel valdkondliku pädevusega täidesaatva riigivõimu asutusi.“ Samuti palume täiendada sätte seletuskirja vastavalt ettepanekule nr 2.1 allpool.</p>		
4.	<p>Eelnõu § 11 lg 3 regulatsioon näeb ette, et kui elutähtsat teenust osutab mitu elutähtsa teenuse osutajat, võivad nad koostada ühise riskianalüüsi. Regulatsiooni võiks lisada võimaluse kõigil püsiva kriisiülesandega asutustel ja isikutel teha ühine riskianalüüs, kui nad osutavad teenust nt samal taristul. Sama märkus ka § 13 lg 5 puhul (kriisiplaani koostamine).</p> <p>Ettepanek lisada § 11 juurde võimalus teha riskianalüüs mitme kohaliku omavalitsuse üksusega ühiselt. Sarnane võimalus on toodud § 13 lõikes 8 kriisiplaani osas ning on loogiline, et ühine kriisiplaan võiks tugineda ka ühisele riskianalüüsile. Kõigis omavalitsustes pole nt ööpäevaringset üldhooldusteenuse osutajat või turvakodu (s.o KOV püsivad kriisiülesanded) ning kriisiolukorras võib vajadus kriitiliste</p>	Mittearvestatud	<p>Riskianalüüside koostamisel ei ole keelatud teha koostööd ja hinnata riske ühiselt, kuid lõpuks peab ikkagi iga KOV ja asutus ise kinnitama oma asutuse/KOV-i vaatest riskianalüüsi. Riskianalüüs on aluseks toimepidevuse läbimõtlemisele ja kriisiplaani koostamisele. Oluline on analüüsida, kuidas erinevad riskid mõjutavad konkreetset KOV-i. ETOdele on ette nähtud võimalus koostada ühine riskianalüüs, kuna nende osutatav teenus on sama. KOV-i teenused erinevad KOV üksuste lõikes, sihtrühm on erinev ja igat KOV-i mõjutavad ohud on erinevad. KOV-id võivad koos arutada ja analüüsida, riskianalüüsi mingid osadki võivad kattuda (sellisel juhul need osad võivadki mitme KOV-i plaanis ühesugused), kuid ikkagi igaüks kinnitab lõpuks eraldi.</p> <p>Rakendusakti kavandit täiendatud.</p>

	<p>teenuste tagamiseks vajalike ressursside koondamiseks võimenduda.</p> <p>Lisaks juhime tähelepanu, et eelnõule lisatud rakendusaktide kavandeid vaadates ei selgu piisaval määral püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas KOVi riskianalüüsi koostamise nõuded, selle koostamise, edastamise ja kinnitamise tingimused ja kord, millele viidatakse § 11 lõikes 5. Seega jääb ebamääraseks sotsiaalvaldkonna asutuste, sh SKA puutumus selle KOV ülesandega.</p>		
5.	<p>Teeme ettepaneku täiendada § 13 lõiget 9 või lisada sama lõike järele uus lõige, mis täpsustab nn teiste asjassepuutuvate osaliste rolli. Praegu näeb säte ette, et KOVid esitavad kriisiplaani teistele asjassepuutuvatele osalistele arvamuse avaldamiseks, ent kriisiplaani koostab Päästeamet. Leiame, et Päästeameti koostamise eelduseks peaks olema teiste osaliste sisend/kinnitus, vastasel juhul võib tekkida olukord, kus Päästeamet küll koostab plaani, ent see ministeerium või asutus, kelle valitsemisalasse konkreetsed KOV kriisiülesanded kuuluvad, näeb plaanis olulisi puudujääke. Täiendus looks ka suurema rolliselguse, sest kui Päästeametil on</p>	Arvestatud	Eelnõu, seletuskirja ja rakendusakti kavandit täiendatud.

	<p>kriisiplaanide nõustamisel ja kooskõlastamisel peamine roll, peaks neil olema koordineeriv roll ka vajaliku sisendi kokku kogumisel ja terviklikul menetlemisel. See on vajalik ka ühtse infovälja loomiseks, sest kui KOVid suhtlevad kriisiplaani osas asjassepuutuvate asutuste ja Päästeametiga eraldi, ei teki Päästeametil olukorrast ja plaani asjakohasusest tervikpilti.</p>		
6.	<p>Eelnõu § 32 lg 7 sätestab, et iga asutus ja isik peab kriisiolukorras olema valmis täitma talle käesoleva seadusega ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega pandud ülesandeid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, tagades esmajärjekorras kriisiülesannete täitmise. Seletuskirjas on selgitatud, et kriisiolukorras tuleb täita eelkõige kriisiülesandeid ning võib olla vajalik teatud ülesanded peatada, edasi lükata või vähendada, kuni selleni, et seadusega pandud ülesanded jäetakse täitmata. Sellest võib välja lugeda, nagu annaks antud säte õigustuse jätta täitmata muudes seadustes sätestatud ülesandeid, kuid see ei tulene sätte sõnastusest ega pruugi ka olla sätte mõte, samuti ei ole selge, millistel tingimustel võiks ülesandeid täitmata jätta. Samal ajal eelnõu § 42 kohaselt võib asutus või isik jätta täitmata seaduses sätestatud</p>	<p>Selgitus ja arvestatud</p>	<p>§ 37. Ülesande ja kohustuse täitmata jätmise erakorralise, sõjaseisukorra ja mobilisatsiooni ning demobilisatsiooni ajal</p> <p>(1) Täidesaatva riigivõimu asutus, muu asutus, kohaliku omavalitsuse üksus, muu avalik-õiguslik juriidiline isik või halduslepingu alusel haldusülesannet iseseisvalt täitma volitatud eraõiguslik juriidiline või füüsiline isik võib jätta täitmata seadusega või seaduse alusel või halduslepinguga määratud avalik-õigusliku ülesande või kohustuse, kui selle täitmine on erakorralise või sõjaseisukorra või mobilisatsiooni või demobilisatsiooni tõttu ja sellega kaasnevaid asjaolusid arvestades võimatu.</p> <p>(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaldamisel tuleb esmajärjekorras täita püsivad kriisiülesanded.</p>

	<p>ülesande vaid erakorralise ja sõjaseisukorra ajal, kui ülesande täitmine on erakorralisest või sõjaseisukorrast tulenevalt võimatu. Seega palume § 32 lg 7 või sätte seletuskirja vastavalt täpsustada.</p>		<p>(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaldamisel ei või kalduda kõrvale rahvusvahelise humanitaarõiguse normide järgimisest.</p>
7.	<p>Eelnõu § 72 reguleerib hüvitiste vähendamist ja muid hüvitiste maksmise erisusi. Sellest tulenevalt võiks paragrahvi pealkirja muuta ja sõnastada üldisemalt: „Rahaliste hüvitiste maksmise erisused“, kuna ka hüvitiste vähendamine on üks erisustest. Kuivõrd termin „rahaline hüvitis“ on toetuste, hüvitiste ja pensionide katuserminina juba kasutusel ning reguleeritud ka sotsiaalseadustiku üldosa seaduse §-is 13 lõikes 1, siis puudub vajadus paragrahvi pealkirjas eraldi nimetada toetust, kindlustushüvitist kui ka pensioni. Oluline on rõhutada, et sättes reguleeritakse vaid rahaliste hüvitiste vähendamist ja peatamist. Mitterahalised hüvitised on reguleerimisalast väljas. Mitterahalisi hüvitisi saab vähendada ja nende regulatsiooni muuta vastavas eriseaduses.</p> <p>Lisaks leiame, et antud säte annab valitsusele liiga laia volitusnormi vähendada mh ka PS § 28 kaitse all olevaid hüvitisi. Valitsusel on võimalik</p>	Arvestatud	<p>Arvestatud § 72 (eelnõus uus §) ettepanekuid. Sularahas maksmise osas muutsime eelnõu sõnastust.</p>

<p>juba kehtiva riigieelarve seaduse raames kasutada eriolukorras rahalisi vahendeid riigieelarvest 10% ulatuses enne kui Riigikogu riigieelarve seaduse muudatused vastu võtab. Eelnõu § 72 rakendamisel on valitsus seotud riigieelarve seaduse § 45 raamidega, kus hüvitise muutmise korral tuleb valitsusel esitada riigieelarve muutmise seaduse või lisaeelarve eelnõud, millise juures on ka eriseaduste vastavad muudatused. Kõige ajamahukam on eelnõude väljatöötamise protsess ning praktikas ei ole kiireloomuliste eelnõude menetlemisega probleeme olnud. Kui tahta luua valitsusele volitusnormi andmisega lisandväärtust kiiruse osas, peab see olema üleöö rakendatav. Kuna hüvitiste väljamaksmine toimub läbi erinevate infosüsteemide, siis täna võimekus hüvitiste suurus kiiresti vähendada, puudub. Vajaminevate infosüsteemide arenduste mahu, ajaraami ja kulu prognoosimiseks vajame lisaaega.</p> <p>Leiame, et valitsusel võiks olla õigus lõpetada mittekriitiliste hüvitiste (mis ei mõjuta olulisel määral inimese toimetulekut) maksmine või vähendada neid vajalikus mahu. Mittekriitiliste hüvitiste vähendamisele ulatuse määramine ei ole otstarbekas, kuivõrd</p>		
--	--	--

<p>hüvitiste eesmärgid ja suurused on äärmiselt erinevad. Valitsusel peab olema võimalik teha otsused tegelikust olukorrast lähtuvalt, arvestades konkreetse hüvitise eesmärki ja tingimusi.</p> <p>Inimeste toimetuleku seisukohast olulisi asendussissetulekuid, millest enamus kuuluvad PS § 28 kaitse alla, võiks valitsus saada vähendada kuni töötasu alammäärani.</p> <p>Teeme ettepaneku esitada sättes avatud loetelu asendussissetulekutest, kuivõrd selliseid asendussissetulekuid võib olla veel ka teiste ministeeriumide haldusalas. Hüvitiste vähendamisele alampiiri seadmise eesmärk on hoida inimesed eemal vajadusest minna täiendavalt taotlema toimetulekutoetust. Toimetulekutoetust maksavad välja KOVid. Selle määramine ja suuruse arvestamine põhineb isiku ja tema leibkonna individuaalsel hindamisel ning on seetõttu ressursimahukam. Kriitilises olukorras on KOVide võimalused niigi väga piiratud, mistõttu ei ole mõistlik luua regulatsiooni, mis neile automaatselt täiendavat koormust loob. Toimetulekutoetus kui abi puuduse korral PS § 28 mõttes on riiklikus</p>		
--	--	--

	<p>sotsiaalkaitse süsteemis viimane rahaline abimeede ja lisatud ka KOVide püsivaks kriisiülesandeks. Seetõttu ei oleks proportsionaalne võimaldada valitsusel otsustada selle vähendamine või maksmise lõpetamine. Toimetulekutoetuse maksmise regulatsioon koos võimalike kriisiaegsete erisustega reguleeritakse sotsiaalhoolekande seaduses.</p> <p>Teeme ettepaneku sularahas hüvitiste maksmise säte eelnõust välja jätta. Toimetulekutoetust on võimalik kehtiva sotsiaalhoolekande seaduse alusel sularahas välja maksta. Muude hüvitiste sularahas maksmise ulatuse, tingimused ja korra saab Riigikogu kehtestada siis, kui selleks vajadus tekib. Eesti Pangaga peetud aruteludest selgus, et sularaha hoiustamise võimekuse ülesehitamine ja käigus hoidmine oleks ebaproportsionaalselt kulukas arvestades riski realiseerumise tõenäosust. Kui siiski tekib vajadus hüvitisi maksta sularahas, peab kogu protsess olema võimalikult lihtne, ühetaoline ja kiiresti teostatav. Siinkohal ei ole välistatud, et ka asendussissetulekuid makstakse siis kõigile ühes määras või määras, mis on madalam kui töötasu alammäär. Vajadus sularahale üle minna võib tekkida pigem</p>		
--	---	--	--

<p>muudes kriisiolukordades kui erakorraline olukord ja sõjaseisukord.</p> <p>Samuti soovime lisada sätte, et kui valitsuse korraldusega peatatakse teatud hüvitiste maksmine, siis võib peatada ka juba vastu võetud taotluste menetlemise ja uute taotluste vastuvõtmise. Sel juhul peatub ka taotluste esitamise tähtaeg. Eeltoodud sätte lisamisel kaob vajadus kõikides eriseadustes eraldi tähtaja pikendamist reguleerida. Lisaks märgime, et kui erakorraline või sõjaseisukord lõpeb, siis taastub automaatselt endine olukord. Kui tekib vajadus peatada hüvitiste maksmine kauemaks või alustada maksmisega järkjärgult, tuleb selleks muuta hüvitiste maksmist reguleerivaid seaduseid. Praktikas tähendab see olukorra seiret ja vajalike eelnõude Riigikogule esitamist juba enne erakorralise või sõjaseisukorra lõppu. Ühtlasi tuleb Riigikogul otsustada, kas ja kuidas kompenseeritakse vahepeal saamata jäänud hüvitiste osa. Seetõttu teeme ettepaneku eelnõust välja jätta lõige, mis reguleerib hüvitiste maksmise taastamist „mõistliku aja jooksul“.</p> <p>Eeltoodud põhjendustel palume muuta eelnõu § 72 sõnastust ja sõnastada see järgmiselt:</p>		
--	--	--

	<p>„§ 72. Rahaliste hüvitiste maksmise erisused</p> <p>(1) Kui erakorralise või sõjaseisukorra ajal, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks, on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid, võib Vabariigi Valitsus vähendada rahaliste hüvitiste suurust või peatada nende maksmise käesolevas paragrahvis sätestatud tingimustel. (2) Hüvitisi, millega tagatakse isiku asendussissetulek, võib vähendada kuni summani, mis võrdub eelmise kalendriaasta Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammääraga. Asendussissetulekuks käesoleva seaduse mõistes loetakse eelkõige:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pension, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse või muu seaduse alusel; 2) rahvapensioni ja kahepoolse lepingu alusel makstava pensioni vahe, mida makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 42 lg 5 alusel; 3) vanemahüvitis, mida makstakse perehüvitiste seaduse alusel; 4) töövõimetoetus, mida makstakse töövõimetoetuse seaduse alusel; 5) töötuskindlustushüvitis, hüvitis tööandja maksejõuetuse korral ja kindlustushüvitis koondamise korral, 		
--	---	--	--

<p>mida makstakse töötuskindlustuse seaduse alusel;</p> <p>6) töötutoetus, mida makstakse tööturumeetmete seaduse alusel;</p> <p>7) sotsiaaltoetus, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse § 140 alusel;</p> <p>8) ajutise töövõimetuse hüvitised, mida makstakse ravikindlustuse seaduse alusel.</p> <p>(3) Lõikes 2 nimetamata rahalisi hüvitisi, mis ei ole asendussissetulekud, võib vähendada või peatada nende maksmise.</p> <p>(4) Toimetulekutoetust, mida makstakse sotsiaalhoolekande seaduse alusel, ei peatata ega vähendata käesoleva seaduse alusel.</p> <p>(5) Perioodiliselt makstavaid hüvitisi võib haldusorgan andmete puudumisel maksta isikule viimaste teadaolevate andmete alusel.</p> <p>(6) Hüvitiste maksmise peatamisel võib peatada ka hüvitiste määramise. Hüvitiste määramise peatamisel võib haldusorgan peatada uute taotluste vastuvõtmise, taotluste vastuvõtmise peatamisel peatub ka seaduses sätestatud taotluste esitamise tähtaeg.</p> <p>(7) Vabariigi Valitsus võib kehtestada määрусega vähendatavate hüvitiste loetelu, vähendatud suuruses maksmise perioodi ja hüvitiste vähendamise ulatuse protsendid ning peatatavate hüvitiste loetelu ja nende peatamise perioodi.“.</p>		
---	--	--

8.	<p>Eelnõu §-s 77 on reguleeritud kohaliku omavalitsuse üksusele kriisiülesannete täitmisega tekkinud kulude hüvitamine. Seletuskirjas on § 77 lõikes 2 ekslikult jäänud nimekirja toimetulekutoetus (§ 76 lõike 1 punkt 7), mida hüvitatakse eelnõu kohaselt lõike 1 alusel. Lõikes 2 esitatud teenuste nimekiri peab olema seletuskirjas samas järjekorras ja sõnastuses nagu eelnõus (nt eelnõus vältimatu abi tagamine – SK-s vältimatu abi pakkumine).</p>	Arvestatud	Seletuskirjas täpsustused tehtud.
9.	<p>Eelnõu § 77 lõike 3 alusel kaetakse enamiku KOV püsivate kriisiülesannete täitmise kulud riigieelarvest osas, milles need ületavad ülesande täitmise laadi, mahtu ja täitmisega seotud kulusid olulisel määral, või kui tegemist ei ole oma elanikele teenuse osutamise kuluga. Selline kulude hüvitamise vajadus tekib kriisiolukorras, mis võib olla ulatuslik ja tõsine ning kus tuleb teenuste osutamist ja kulude hüvitamist puudutavaid otsuseid teha kiiresti. Praegune regulatsioon ei täpsusta hüvitatavate kulude suuruse arvutamise korda, mis võib kaasa tuua pikale venivad vaidlused kriisiolukorras Vabariigi Valitsuse ja KOVide vahel. Kokkulepete saavutamist kiirendaks juba enne kriisiolukorda osapoolte koostöös välja töötatud metoodika, mis täpsustaks hüvitatavate kulude arvutamise alused (nt</p>	Arvestatud	

<p>kulu komponendid eri teenuste puhul, eri liiki kulude suuruse määramise põhimõtted jne) ning võimalusel ka piiri, millest alates loetakse KOVi kulud antud sätte mõistes erakorraliseks ja hüvitamist nõudvaks. Eelnõus tuleks ette näha ülesanne vastava metoodika väljatöötamiseks Rahandusministeeriumi juhtimisel.</p> <p>Palume täiendada eelnõu § 77 lõikega 4 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(4) Käesoleva seaduse § 76 lõike 1 punktides 2–6 sätestatud ülesande täitmise kulude katmiseks riigieelarvest käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel võetakse aluseks kulude hüvitamise alused ja arvutusmetoodika, mille töötab välja Rahandusministeerium koos Sotsiaalministeeriumi ja üleriigiliste KOV üksuste liitude esindajatega.“</p> <p>Juhime seejuures tähelepanu ka meie ettepanekule nr 1.28 eelnõu § 76 lõike 1 kohta, kus on Sotsiaalministeeriumi haldusalas olev lapsehoiuteenus nimetatud ühes punktis haridusvaldkonna teenustega. Lisatav § 77 lõige 4 peaks hõlmama ka Sotsiaalministeeriumi haldusalas oleva lapsehoiuteenuse.</p>		
--	--	--

10.	Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 78 lõiget 4 põhimõttega, et inimeste teavitamine peab toimuma puudega inimestele ligipääsetaval viisil, et oleks tagatud info kättesaadavus kõigile. Ligipääsetavuse tagavad audiovisuaalse, tekstilise või veebipõhise info täiendamine vastavalt subtiitritega, viipekeelega, lihtsa keelega või veebiplatvormide WCAG 2.0 nõuetele vastavusega.	Arvestatud põhimõtteliselt	Täiendatud seletuskirja, et teavitamisel peab arvestama sihtrühma ja selle vajadusi.
11.	Teeme ettepaneku lisada eelnõu §-i 82 viide, et tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamist, haldamist ja kasutusele võtmist reguleerib tervishoiuteenuste korraldamise seadus. Selle täienduse kaudu tekib suurem selgus, et tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus reguleerib riigi tegevusvaru elanikkonna jaoks ja tervishoiuteenuste korraldamise seadus reguleerib riigi tegevusvaru tervishoiuvaldkonna vajadusteks.	Arvestatud	
12.	Eelnõu § 84 lg 5 kohaselt võib Vabariigi Valitsus seada lisapiiranguid, kui ettevõtja võtab tegevusvaru kasutusele. Ebaselgeks jääb, kas sättes on mõeldud delegeeritud tegevusvaru, mille mõiste on toodud § 83 lg-s 5? Sellisel juhul võiks § 84 lg 5 täiendada sõnaga „delegeeritud“ - „/--/võtab delegeeritud tegevusvaru kasutusele“. Kaaluda, kas eelnõus	Selgitus	VV võib seada lisapiiranguid. Lisaks selgitame, miks ei ole mõistlik lisada delegeeritud tegevusvaru eelnõusse: 1. delegeeritud tegevusvaru hoidja ega varu hoidja ise ei võta riigi tegevusvaru kasutusele. Varu hoidjad ainult hoiab riigi tegevusvaru ja tagab vastavalt lepingule riigi tegevusvaru olemasolu ja kättesaadavuse EVKle, kui VV on otsustanud, et

	<p>kasutatud mõiste „ettevõtja“ on liiga üldine. Kuna tegemist on sättega, millega piiratakse isiku õigusi, siis peaks normi adressaat olema üheselt selge. Kui § 84 lg 5 viitab § 83 lg 5 delegeeritud tegevusvaru haldavale juriidilisele isikule, siis võiks kasutada mõlemas sättes samu mõisteid (seletuskirjas lk 166 on kasutatud „delegeeritud tegevusvaru moodustaja“, aga sobilikud võiksid olla ka „delegeeritud tegevusvaru haldav juriidiline isik“ / „delegeeritud tegevusvaru hoidev juriidiline isik“ / „delegeeritud tegevusvaru hoidja“).</p>		<p>varu võetakse kasutusele (ehk tehakse elanikkonnale kättesaadavaks). Riigi tegevusvaru kasutusele võtmine toimub ainult VV otsuse alusel (seda nii VoSi eelnõu kui ka HOS kehtiva sõnastuse kohaselt).</p> <p>2. EVK-l on vastavalt varu liikidele lepingute alusel võetud kohustus kas varu enne ise välja osta (viljavaru näiteks) või suunata varu hoidjalt (ka del.varude lepingu puhul) ettevõttele või asutusele, kes teeb selle varu elanikele tarbimiseks kättesaadavaks (nt ravimid apteeki ja kütus tanklasse, toit kriisi asukohta jne). Seetõttu ei saa VV otsuses reguleerida delegeeritud varu hoidja ega ka varu hoiulepingu alusel hoidja tegevust. Küll saab VV otsusega seada piiranguid riigi varu kasutamisele. See tähendab, et VV otsuses seatakse piirangud ettevõtetele (ja asutustele), kes teevad võtavad varu kasutusele ehk teevad varu elanikele kättesaadavaks (nt apteek, kes ei tohi varus olnud ravimit müüa ühele isikule rohkem kui x karpi korraga või tankla pidaja, kes ei tohi korraga müüa rohkem kui x liitrit kütust jms).</p>
13.	<p>Eelnõu § 85 tegevusvaruga seotud hanked laiendab (täpsustab) kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hangete mõistet. Küll ei ole tehtud muudatust RHS asjakohasesse sättesse. RHS otsesõnu tegevusvaru, tegevusvaru taristu ja varustuskindlusega seotud hankeid ei nimeta. Õigusselguse huvides võiks täpsustada ka RHS § 169 regulatsiooni.</p>	Arvestatud	

	<p>Eelnõust ei tule üheselt välja, kas tegevusvaruga seotud hangete erand laieneb ka TTKSis nimetatud tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisele, kuivõrd eelnõu §-s 85 neile ei viidata. Teeme ettepaneku lisada sarnane regulatsioon ka tervishoiuteenuste korraldamise seadusesse, et ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisel saab RHS § 169 erandit kasutada.</p>		
14.	<p>Eelnõu § 92 lõiked 2-4 reguleerivad kriisirolli täitva isiku töölepingu ülesütlemist. Jääb arusaamatuks, kas soovitud on töölepingu seaduse (TLS) eeskujul reguleerida töölepingu korralist (§ 92 lg 2) ja erakorralist ülesütlemist (§ 92 lg 3 ja 4). TLS loogika kohaselt tuleb korralise ülesütlemise puhul järgida etteteatamistähtaega, erakorralise ülesütlemise puhul mitte. Lisaks jääb lõigete 3 ja 4 puhul TLS vaatest segaseks, mis eesmärgil on need sätted eelnõusse lisatud. TLS-is on töölepingu erakorraline ülesütlemine töötaja poolt reguleeritud §-s 91. Nimetatud paragrahv näeb ette sarnase regulatsiooni nagu eelnõus. Antud juhul lõiked 3-5 dubleerivad TLS regulatsiooni ning on keeruline aru saada, mis eesmärgil sellisel viisil ülesütlemist antud eelnõus on reguleeritud.</p>	Selgitus	Eelnõus uus sõnastus, vt eelnõu § 103

<p>Kui lõikega 3 soovitakse välistada teatud TLS-is välja toodud ülesütlemise alused, siis praeguse sõnastuse juures, kuivõrd tegemist on lahtise loetueluga, saab töölepingu üles öelda ka muudel põhjustel, mida siin paragrahvis välja ei ole toodud (nt TLS § 91 lg 2 p 3 oht töötaja elule ja tervisele). Lahtise loetelu puhul jääb ka segaseks, millised olukorrad võivad üldse sinna alla minna. Kui soov on jätta eelnõusse töölepingu ülesütlemise regulatsioon ning teha erisus TLS regulatsioonist, siis tuleb sõnastusest välja jätta „eelkõige juhul“. Eelnevast tulenevalt soovitame pigem teha viite TLSle (juhul kui ei ole soov teha TLSist erisusi).</p> <p>Lisaks märgime, et korrektne väljend töölepingu lõpetamisel on töölepingu ülesütlemine.</p> <p>Samuti palume täpsustada, kas § 92 lõikes 2 on mõeldud 60 kalendripäeva.</p> <p>Lisaks palume täpsustada § 92 lõike 1 punkti 3. Täpsustamata jätmisel võiks sättest välja lugeda, et kui asutus on ühepoolset määranud töökohustusega ametikoha, siis võib isik ise otsustada, et tal enam ei ole töökohustust, mis ei ole ilmselt olnud sätte mõte.</p>		
--	--	--

	<p>Eelneva märkuse vaates juhime tähelepanu, et § 92 peaks hõlmama nii töölepingu lõpetamise kui ka ametniku avalikust teenistusest vabastamise regulatsiooni. Seega viidete tegemisel peab ametniku ametikohalt vabastamisele tegema viite avaliku teenistuse seadusele. Näiteks ATS § 87 kohaselt saab ametniku teenistusest vabastada tema enda algatusel ainult tema kirjaliku taotluse alusel ja lühem etteteatamistähtaeg kehtib juhul kui teenistusest lahkumise põhjuseks on ametniku töövõime kaotus, haige või puudega perekonnaliikme hooldamise vajadus, kutsumine aja- või asendusteenistusse või kui ametnikul on katseaeg (sellisel juhul tuleb taotlus esitada vähemalt kümme kalendripäeva enne soovitud vabastamise päeva).</p>		
15.	<p>Eelnõu § 93 kohta üldine märkus:</p> <p>Töösuhtes on tööandjal kohustused töötervishoiu ja tööohutuse tagamisel. Kuidas on kriisiolukorras (kriisiolukord, eriolukord) tagatud ohutud töötingimused ja kelle kohustus on need töötajale tagada? Üldiselt peaks ohutud töötingimused tagama asutus, kuhu tööaja või ametnik täiendavaid ülesandeid täitma saadetakse. See tuleb aga seaduses selgelt reguleerida, vastasel juhul</p>	Arvestatud	

	<p>vastutab tervishoiu ja ohutuse seaduse alusel igal juhul töandja.</p> <p>Tavapärase tsiviilkriisi puhul (kriisiolukord, eriolukord) võib regulatsioon olla järgmine:</p> <p>„Kui tööülesandeid täidetakse käesoleva paragrahvi alusel teise ametiasutuse või isiku juures, tagab tervishoiu ja ohutuse nõuete täitmise ametiasutus või isik, kelle juures ametnik või töötaja tööülesandeid täidab.“</p> <p>Kui tegemist on erakorralise või sõjaseisukorraga, siis võib kasutada järgmist sõnastust:</p> <p>„Töandja täidab erakorralise või sõjaseisukorra ajal tervishoiu- ja ohutuslaseid kohustusi niivõrd, kui võrd see on olukorda arvestades võimalik.“</p> <p>Igal juhul peab olema reguleeritud, kelle kohustus on tagada ohutud töötingimused. Seega teeme ettepaneku § 93 vastavalt täiendada.</p>		
16.	<p>Eelnõu § 93 lõike 4 juures on seletuskirjas märgitud, et töötajale maksab töötasu ning ametnikule palka edasi töandja, kellega töötajal on tööleping sõlmitud või</p>	Arvestatud	

	kelle juurde on ametnik teenistusse nimetatud. Palume lisada vastav säte ka eelnõusse.		
17.	Eelnõu § 93 lõike 5 juures on seletuskirjas öeldud, et tööaja arvestust peab pidama ja ületunnitöö maksab välja asutus/isik, kelle juures kriisiülesannet täidetakse. Vastavat sätet seaduses ei ole ning TLS järgi on tööaja arvestuse pidamine tööandja kohustus. Seega kui soovitakse tööaja arvestamise kohustus panna kellelegi teisele, siis tuleb see seaduses selgelt sätestada.	Selgitus	§ 104 lg 5 sätestabki erisuse TLSist ja ATSist: ületunnitöö arvestust on kohustatud pidama ja hüvitama see asutus või juriidiline isik, kelle töö tõttu ületunnitöö tekkis.
18.	Eelnõu § 93 lõike 6 kohta on seletuskirjas välja toodud, et isik võib keelduda täiendava töö- ja teenistusülesande täitmisest näiteks juhul, kui tema tervises seisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tal ameti- või töökohal ettenähtud tööd teha. Eelnõus puudub säte, mis annaks töötajale või ametnikule õiguse keelduda täiendava töö- ja teenistusülesande täitmisest. Seega kui töötajal või ametnikul selline õigus on, siis palume see lisada ka eelnõusse.	Arvestatud	Eelnõu § 104 <u>lõike 9</u> (numeratsioon muudetud) kohta on seletuskirjas antud järgmine selgitus: <i>Täiendavate ülesannete panemisel ja samuti nende täitmise ajal tuleb arvestada kõiki olulisi asjaolusid, mis võivad takistada töötajal või ametnikul kohustuste täitmist (lõige 9). Sellisteks asjaoludeks, mida tuleks arvestada ja kaaluda nii ülesannete panemisel kui ka nende täitmise ajal, on näiteks rasedus, puudega lapse kasvatamine, samuti perekondlikud kohustused, mis võivad kaasa tuua pereliikmete hooldamiskohustuse täitmata jätmise. Tööandja ja töötaja peavad koos leidma mõlemale poolele sobilikud lahendused. Isik võib keelduda täiendava töö- ja teenistusülesande täitmisest näiteks juhul, kui tema tervises seisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tal ameti- või töökohal ettenähtud tööd teha.</i>

			<p>Selgitame, et eelnõu koostamisel juba kaaluti antud sätte sõnastamisel, kas (ka siin SOM-i ettepanekus väljendatuna) oleks võimalik sätestada seaduses konkreetne loetelu nendest alustest, millele tuginedes saab töötaja keelduda täiendavaid ülesandeid vastu võtmast. Leiti, et sellise loetelu (sh näitliku) sätestamiseks puudub vajadus, kuna eelnõu juba kohustabki tööandjat enne täiendava ülesande panemist kaaluma mistahes olulisi asjaolusid, mis võivad takistada töötajal täiendava ülesande täitmist. Rõhutame, et lõige 9 seab kohustuse tööandjale mistahes olulisi asjaolusid arvestada nii enne täiendavate ülesannete panemist kui nende ülesannete täitmise ajal.</p> <p>Arvestades esitatud ettepanekut on eelnõu §-i 104 muudetud ja täiendatud lõikega 10, mille kohaselt <u>Töötajal või ametnikul on õigus keelduda täiendava töö- või teenistusülesande täitmisest, kui tööandja jätab käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 3 sätestatud kohustuse täitmata.</u></p>
19.	Eelnõu § 93 lõikes 8 ja § 94 lõikes 1 on seletuskirja järgi soovitud regulatsiooni kohaldada riigikaitse kriisiolukorra, eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra ajal, kuid eelnõu vastavad sätted on sõnastatud erinevalt. Palume sõnastused ühtlustada.	Selgitus	Eelnõu muudetud.
20.	Eelnõu § 94 tuleks täiendada uue lõikega, mille kohaselt palga ja töötasu ühepoolisel vähendamisel ei tohi palka ja töötasu vähendada võrdeliselt rohkem, kui on	Arvestatud	

	<p>vähenenud asutuse ja isiku eelarve ja on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähendamiseks (analoogne säte sisaldub ATS § 61 lg 3 p-s 2). Seletuskirjas on vastav põhimõte märgitud aga ka eelnõusse tuleks selline säte lisada.</p> <p>Eelnevast tulenevalt pakume välja järgmise sõnastuse „Palga ja töötasu ühepoolisel vähendamisel ei tohi ametniku palka ja töötaja töötasu vähendada võrdeliselt rohkem kui on vähenenud asutuse ja isiku eelarve ja on ammendunud teised võimalused eelarve kulude vähendamiseks.“</p>		
21.	<p>Eelnõu § 96 pealkirjas on mainitud füüsilist isikut, kuigi mujal ei ole. Näeme, et selline täiendus ei ole vajalik ja tekitab segadust, miks nt töö- ja puhkeaja sätete juures pole füüsilist isikut mainitud.</p>	Arvestatud	
22.	<p>Eelnõu § 99 lg 1 p 6 sätestab, et kodanikukohustuse täitmisest on vabastatud „alla 12- aastast last kasvatav üks vanem või hooldaja“. Teeme ettepaneku muuta antud sätet järgmises sõnastuses: „üks alla 14-aastast last kasvatav isik“.</p> <p>Samuti teeme ettepaneku muuta eelnõus korrakaitse seaduse § 821 lg 4 p 6 sõnastust, mis sätestab, et korrakaitse</p>	Arvestatud	<p>Eelnõu § 110 lg 1 p 6 sõnastust on muudetud lähtuvalt LasteKS § 22 lõikele 1, mille kohaselt last kasvatav isik on lapsevanem või last tegelikult kasvatav isik. Samuti on muudetud vanusepiir ja täpsustatud eelnõu seletuskirja.</p>

	<p>ei või kaasata „üht alla 12-aastast last kasvatavat vanemat või hooldajat“. Ettepanek on muuta viidatud sätte p 6 järgmiselt: „üht alla 14-aastast last kasvatavat isikut“.</p> <p>Ettepanek lähtub sellest, et hooldaja terminit kasutatakse üldjuhul puudega inimese eest hoolt kandva isiku puhul. Laste hooldamist teostavad enamasti kas vanemad, eestkostjad või hoolduspere vanemad. Siiski on võimalik, et lapse hooldamist ja kasvatamist teostab kas lühi- või pikaajaliselt muu isik. Palume kasutada seda selgitust seletuskirjas. Vanusepiiri tõstmine 14-eluaastale on kooskõlas isiku vastutusvõime tekkimise eaga. Samuti on see kooskõlas „Eesti julgeolekupoliitika alused“ punktiga 4.1, mille kohaselt vajavad Eesti riigi ja rahva säilimise seisukohast erilist tähelepanu lapsed ja nende kaitse. Muuhulgas tuleb tagada kriisiajal laste turvalisus. Lapse esmaseks turvalisuse tagajaks on tema vanem. Samuti tuleb arvestada, et kriisiolukord erineb tavapärasest olukorrast, milles võib eeldada lapse lühiajalist iseseisvat toimetulekut.</p>		
23.	Eelnõu § 102 lõike 1 kohaselt võib kriisiolukorras võtta ajutiselt täidesaatva riigivõimu asutuse kasutusse isiku valduses oleva asja juhul, kui see on	Arvestatud osaliselt	Lõiget 3 muudetud ning lg 2 punkti 2 seletuskirja täiendatud.

<p>vältimatult vajalik ulatuslikuks evakuatsiooniks ja varjumiseks, lisaõppekogunemise korraldamiseks, rahvusvahelises sõjalises koostöös osalemiseks või kriisiolukorra lahendamiseks või selle lahendamise toetamiseks. Lõike 2 kohaselt võib kasutusse võetud asja sundvõõrandada riigi omandisse, kui asi kasutamise käigus tõenäoliselt hävib või seda ei saa pärast kasutamist muul objektiivsel põhjusel isikule tagastada. Lõike 3 kohaselt on teatud tingimustel eelnimetatud otsused võimalikud ka enne kriisiolukorda. Kuigi § 103 näeb ette piirangud sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel (sundvõõrandada ei või isiku toimetuleku tagamiseks mõeldud vara ja isiku kasutuses olevat eluruumi, välja arvatud juhul kui talle on tagatud asenduseluruum), siis leiame, et nimetatud kaitseklausleid tuleb täpsustada. Kui eelnõu § 72 kohaselt võib hüvitisi ja toetusi vähendada, siis ei ole lubatud neid vähendada nii, et isikul ei ole toitu, peavarju ega riietust. Sama põhimõtte võiks kehtida ka sundkasutusse võtmisel ja sundvõõrandamisel, kus toimetuleku tagamiseks mõeldud vara ei tohiks sundvõõrandada ehk § 103 lg-st 3 tuleb välja jätta viide lg 1 punktile 1. Lisaks peaks § 103 lg 2 punktist 2 tulema</p>		
---	--	--

	<p>selgemini välja, et see on kõige äärmuslikum abinõu, mida kasutada. Seletuskirjas on toodud näide Soome kohta, kus eluruumi võidakse kohustada üle andma üksnes juhul, kui esinevad iseäranis kaalukad sõjalised põhjused. Selline põhimõte võiks sisalduda ka eelnõus.</p> <p>Samuti palume kaaluda § 103 lg 1 punktis 1 toodud toimetuleku tagamiseks mõeldud vara määratluse täiendamist ka eluruumi kütmiseks või elektrivarustamiseks vajalike seadmete (elektrigeneraator) ja nende toimimiseks vajaliku kütusega.</p>		
24.	<p>Eelnõu § 108 selgitustes (lk 197, 198) on märgitud, et haldusorganil on riigikaitsealises kriisiolukorras volitused nõuda menetlusosaliselt, muult isikult või asutuselt seletuste andmist, andmete ja dokumentide esitamist ja vastamist päringutele riiklikus registris või muus andmekogus. Sellisele volitusele vastab kohustus anda andmeid, tõendeid ja vastata päringutele. Üldisteks eranditeks on muuhulgas ka arstisaladus, mille kohta ei saa päringuid esitada ega andmeid koguda, kui andmesubjekt selleks eraldi nõusolekut ei anna. Kuna vastav paragrahv hõlmab andmete pärimist riigi, KOV üksuse või muu avalik-õigusliku</p>	Arvestatud/selgitus	<p>Tegemist on kehtiva õiguse küsimuse või probleemiga. Vt RiKS § 82⁶ lg 1 p 3: „Käesoleva seaduse §-s 82⁵ nimetatud kohustusega isikul tuleb taluda haldusorgani poolt haldusmenetluses vajalike asjaolude väljaselgitamiseks ning tõendite kogumiseks kohaldatavaid järgmisi toiminguid (edaspidi uurimistoiming): 3) andmete pärimine ja saamine riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või muu avalik-õigusliku juriidilise isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku andmekogust;“.</p> <p>Selle kohta on RiKSi EN seletuskirjas antud järgmine selgitus: „Selleks on haldusorganil avaliku võimu volitused nõuda näiteks menetlusosaliselt, muult isikult või</p>

<p>juriidilise isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku andmekogust, siis see regulatsioon saab hõlmata ka terviseandmete pärimist.</p> <p>Samas terviseandmeid sisaldavatele andmekogudele juurdepääs ei ole tihti võimalik kui eriseadus seda otsesõnu ei luba (tervise infosüsteemi piirang TTKS § 59³ lg 6, geenivaramu IGUS § 16 lg 1, rahvatervise seaduses nimetatud andmekogudel RTerS § 14¹ lg 2). Seega § 108 sõnastus ei anna hetkel alust juurdepääsuks kõigile terviseandmeid puudutavatele andmekogudele ning kriisiolukorras juurdepääs terviseandmetele tuleks eraldiseisvalt sätestada eriseaduses.</p> <p>Kõik tervisevaldkonna andmekogudes töödeldavad andmed on eriliiki isikuandmed, millele on eeltoodult selgitatult õigusaktides kehtestatud konkreetsed juurdepääsupiirangud. Terviseandmete töötlemise esmane eesmärk on parimal viisil tervishoiuteenuse osutamise tagamine. Andmesubjektil on eeldada, et tema kohta kogutud eriliiki isikuandmeid ei väljastata suvalisele isikule ka siis, kui tegemist on tsiviilkriisi või sõjaga. Eelkõige võib kriisiolukorras tekkida</p>		<p><i>asutuselt seletuse andmist, andmete ja dokumentide esitamist või vastamist päringule riiklikus registris või muus andmekogus. Sellele volitusele vastab menetlusosaliste ning muude isikute ja asutuste kohustus anda andmeid ja tõendeid ning vastata päringutele. Nende suhtes saab kohustuse täitmise tagamiseks kasutada haldussundi. Juurdepääsupiiranguga andmete kogumine ning päringutele vastuste saamise tingimused ja kord on määratud muu hulgas sellega, kes on haldusorgan (kas tal on juurdepääsõigus või -huba) ning millisel eesmärgil neid päringuid tehakse ja andmeid kogutakse. Üldisteks eranditeks on kaitsja, pihi- ja arstisaladus, mille kohta ei saa päringuid esitada ega andmeid koguda, kui andmesubjekt selleks eraldi nõusolekut ei anna. Seda, milline on kõnesoleva sätte ja muu õigusnormi vahekord, tuleb otsustada igal üksikjuhtumil eraldi.“</i></p> <p>Õigus saada ja töödelda neid isikuandmeid sätestatakse eelnõuga kriisi lahendavale asutusele ka olukordadeks, kus isikuandmeid sisaldava andmekogu pidamist reguleerivas õigusaktis (siinkohal TTKS) ei ole nende isikuandmete väljastamise või muul viisil juurdepääsu õigust konkreetsele asutusele sätestatud (vt lisaks punktis 25 toodud selgitust). Sellise seadusliku aluse eelnõus sätestamise vajadus seisneb selles, et seadusandjal ei ole võimalik detailselt ette näha mistahes kriisiolukorra lahendamises osalevate asutuse täpsemaid vajadusi mõnes andmekogus sisalduvate andmehulkade osas. Tuleb möönda, et</p>
--	--	---

<p>probleeme isiku tuvastamisega olukorras, kui tekib liigsuremus. Samuti võivad tekkida vigastused, mille tagajärjel jäädakse ellu, aga võivad olla kadunud dokumendid, tekkinud amneesia või on vigastused sellised, mis takistavad dokumentidega isiku tuvastamist. Seetõttu võib kaaluda erandi kehtestamist isiku kiireks ja efektiivseks tuvastamiseks, andes kriisi lahendajatele volituse vastaval eesmärgil tervisevaldkonna andmekogudele ligi pääsemiseks ning piirates juurdepääsu ulatuse konkreetse eesmärgiga.</p> <p>Tervise infosüsteemi puhul peab juurdepääsude andmisel arvestama, et kahjustada ei tohi saada tervishoiuteenuse osutaja ja patsiendi usaldussuhe. Tervishoiuteenuse osutaja enda andmetele on võimalik juurdepääs ainult juhul kui see on lubatav VÕS § 768 kohaselt (reguleerib tervishoiuteenuse osutaja andmete saladuses hoidmise kohustust). Eelnevast tulenevalt teeme ettepaneku tervise infosüsteemi puudutavate sätete osa, kaaludes eraldiseisvalt teiste terviseandmeid puudutavate andmekogude ligipääsu. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse regulatsiooni tuleks muuta järgmiselt:</p>		<p>kuigi kriisideks valmistumisel on praegu iseenesest võimalik kõikidel eelnõus sätestatud ülesandeid täitvatel asutustel ja isikutel analüüsida ja mõelda läbi erinevate andmete töötlemise vajadused ning valmistada ka ette vajalikud muudatused õigusaktides, siis teatud määramatus paratamatult jääb ning see ei saa olla takistuseks kriisi lahendamisel. Eelnõuga kavandatud muudatuste eesmärk on vältida neid olukordi, kus konkreetseid kriisiolukorra lahendamiseks vajalikke andmeid ei saa nt eriseaduses aluse puudumise tõttu töödelda see lahendav asutus, kellele võib andmete väljastamine kriisiolukorras olla aga igati põhjendatud ja eesmärgipärane, ja seeläbi kannataks kriisi lahendamine.</p> <p>Selgitame, et kriisiolukorras saab jätkuvalt lahendav asutus tugineda isikuandmete saamiseks eelnõu sätetele juhul, kui andmete saamine vastab eesmärgile ning tegemist on eriregulatsioonis reguleerimata jäänud olukorraga (TTKS § 59³ lg 6 näeb ka ette, et muudel isikutel on juurdepääs tervise infosüsteemis olevatele isikuandmetele, kui see õigus tuleneb seadusest). Kui eriregulatsiooniga (ja ei puuduta ainult TTKSi) on andmete saamise ja töötlemise õigused aga kaetud (seda nii kriisiks valmistumisel kui lahendamisel), puudub ka vajadus juhinduda nende andmete taotlemisel ja väljastamisel eelnõus sätestatust.</p>
---	--	--

	<p>Paragrahvi 59³ täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(9) Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise ülesande täitmisel väljastatakse isikuandmeid ainult isiku tuvastamise eesmärgil.“;</p> <p>Paragrahvi 59⁴ lõikeid 1 ja 4 täiendatakse peale sõnu „statistika vajadusteks“ tekstiosaga „või kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise“;</p> <p>Paragrahvi 59⁴ täiendatakse lõikega 5¹ järgmises sõnastuses:</p> <p>„(5¹) Taotlus isikuandmete väljastamiseks kriisiolukorraks valmistumise ja selle lahendamise ülesande täitmisel vaadatakse läbi taotluse esitamisest arvates 10 tööpäeva jooksul, erakorralises ja sõjaseisukorras 2 kalendripäeva jooksul.“.</p>		
25.	<p>Eelnõu § 117 näeb ette laiad volitused kriisiolukorraks valmistumise ja lahendamise eesmärgil isikuandmete töötlemiseks. Sätte lõige 2 näeb küll ette, et andmeid töödeldakse ennekõike anonüümitud kujul, kuid anonüümitud kuju ei pruugi anda sättes soovitud lisandväärtust, kuivõrd ei võimalda erinevate andmekogude andmeid kokku</p>	Selgitus	<p>Eelnõu vastavaid sätteid on koostöös JUM, AKI, SOM muudetud.</p>

<p>panna. Samuti on pseudonüümitud kujul isikuandmete kokku panemiseks vajalik andmeid andvatel asutustel töödelda isikustatud andmeid, seega kuigi andmed võidakse andmeid soovivale asutusele väljastada pseudonüümitud kujul, vajab see siiski andmete isikustatud kujul töötlemist. Leiame, et sätet on võimalik rakendada juhul, kui on loodud asjakohased kaitsemeetmed ülemäärase andmetöötluse vältimiseks ning isikuandmete töötluse kontrollimiseks. Seda eriti juhul, kui tegemist on eriliiki isikuandmetega. Vastasel juhul võime jõuda olukorrani, kus sätte alusel on pädeval asutusel või isikul (sisuliselt kõik, kes on kaasatud kriisiolukorra lahendamisse) piiramatult nõuda misiganes andmeid, olenemata sellest, kas see on olukorda arvestades põhjendatud, eesmärgipärane ning viib soovitud tulemuseni. Lisaks juhime tähelepanu, et ettenähtud kujul kehtib säte kõikides kriisiolukordades. Arvestades, et andmete soovijatel ei ole tihti täielikku teadmist, mis kujul, mis kvaliteediga ja millised andmed täpselt andmekogus on, vajab väljastatavate andmete koosseisu täpsustamine ja eesmärgile vastavuse kontroll vastutava töötleja kaasamist.</p>		
---	--	--

<p>Kasutades paralleeli kehtiva õigusega peame võimalikuks luua kaitsemeetmena kiirmenetluse isikuandmete väljastamiseks ning teeme ettepaneku täiendada eelnõu §-i 117, kaasates isikuandmete väljastamiseks kontrolliks Andmekaitse Inspeksiooni ja eetikakomitee. Vastava regulatsiooni kujundamisel tuleb protsess läbi arutada eelkõige Justiitsministeeriumi ja Andmekaitse Inspeksiooniga, kelle vastutusalas on isikuandmete kaitse teemad, tagades töötluse proportsionaalsus ning samas ka efektiivne ja kiiresti toimiv menetlus. Samas puudutab teema kõiki isikuandmete töötlejaid ja andmekogusid, mistõttu vajab regulatsioon ühtset arusaama kõigi andmekogude vastutavate töötlejate poolt ning asutuste üleselt.</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 117 lõikega 4 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(4) Enne käesolevas paragrahvis nimetatud isikuandmete töötlust või andmesubjekti õiguste piiramist kontrollivad Andmekaitse Inspeksioon ja eetikakomitee isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõigetes 4 ja 5 sätestatud korras taotluse esitamisest arvates 10 kalendripäeva jooksul töötluse eesmärki</p>		
---	--	--

	<p>arvestades isikuandmete töötlemise vajalikkust, kaasates andmeid väljastava andmekogu vastutava töötleja. Erakorralises seisukorras ja sõjaseisukorras toimub kontroll 2 tööpäeva jooksul. Andmeid taotleval pädeval asutusel ja isikul on õigus anda täiendavaid selgitusi. Andmeid taotlevale asutusele ei väljastata andmeid, kui isikuandmete töötlemine ei vasta soovitud eesmärgile.“;</p>		
26.	<p>Eelnõu § 117 lõige 3 näeb ette kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel andmesubjekti õiguste piiramise võimaluse. Sedavõrd laia määratluse valikut ei ole seletuskirjas põhjendatud. Nõustume, et teatud erilistes olukordades võib olla vajalik andmesubjekti teatud õiguseid piirata, kui puudub näiteks tehniline võimekus õiguste täitmise tagamiseks või see on riigikaitsealustel eesmärkidel vajalik. Juhime tähelepanu, et isiku andmed on kaitstud põhiseaduse § 26 alusel, mis sätestab õiguse perekonna- ja eraelu puutumatusele, sätestades ka alused selle õiguse riivamiseks. Asjaolu, et teatud isiku andmeid säilitatakse riiklikes andmekogudes ei tähenda, et riik muutuks andmete omanikuks või riigil oleks lubatud andmeid töödelda enda suva alusel. Sisuliselt on seadustes täpselt</p>	<p>Selgitus</p>	<p>Eelnõu vastavaid sätteid on muudetud, sh on sätestatud andmesubjekti õiguste piiramise konkreetsed alused. Märkuses toodud väidetega ei saa nõustuda. Tuleb rõhutada, et eelnõus puudus seni ja ka puudub praegu igasugune kavatsus lahendada isikuandmete töötlemise regulatsioon selliselt, et riigil oleks lubatud isikuandmeid töödelda enda suva alusel ja/või võimaldada riiklikes andmekogudes sisalduvatele isikuandmetele sisuliselt piiramatut ligipääsu. Eelnõud sätestatud alustel isikuandmete pärimine ja nende töötlemine viisil, mis ei vasta mitte ühelegi eelnõus sätestatud eesmärgile ja ülesande täitmisele, on ebaseaduslik.</p>

	<p>kirjeldamata isikuandmete töötlemisel tegemist perekonna- ja eraelu puutumatuse õiguse piiramisega. Seejuures on eelnõus §-des 68-70 sätestatud piiramise õiguse alused, kuid ka piiramise kord ja piiramisest teavitamine. Eelnõu vastavate sätete omavaheline vahekord jääb antud olukorras arusaamatuks, võimaldades riiklikes andmekogudes sisalduvatele isikuandmetele sisuliselt piiramatut ligipääsu. Samas tuleks ka riiklikes andmekogudes sisalduvate isikuandmete puhul tagada samad garantiid, nagu on antud eelnõu §-des 68-70, kuivõrd mõlema puhul on tegemist riivega isiku perekonna- ja eraelu puutumatusele.</p> <p>Leiame, et piirangute proportsionaalsuse tagamiseks tuleb lisada täiendavaid garantiisid, näiteks täiendades sätet kohustusega esitada teave andmesubjektile kriisiolukorra lõppemisel või hiljemalt piirangu aluse äralangemisel.</p>		
27.	<p>Seoses isikuandmete töötlemise ja andmekogudega teeme ettepaneku kaaluda lahendust, millega sõjaaja olukorras olulisemate andmekogude andmed viiakse hoiustamiseks turvalisse välisriiki, tagades selliselt andmete säilimine ning edasine töötlus ka</p>	Selgitus	<p>Nimetatud teema on edastatud ka MKMi. Hetkel reguleerib seda VV määrus nr 121 „Võrgu- ja infosüsteemide küberturvalisuse nõuded“ Vt määruse § 12 ja § 13</p>

	sõjaseisukorras. Leiame, et lahendus vajab laiemat arutelu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel ning palume kaaluda vastava regulatsiooniga eelnõu täiendamist või praktilisi lahendusi, millega andmete säilimine on tagatud.		
28.	<p>Eelnõu § 148 lg 1 p-s 3 on sätestatud, et seaduse § 76 lõike 1 punktis 8 sätestatud ülesande üle teeb haldusjärelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium. Viidatud § 76 lg 1 p 8 hõlmab ka lapsehoiuteenust, mis on reguleeritud sotsiaalhoolekande seaduses (SHS) ning mille üle teostab praegu järelevalvet Sotsiaalkindlustusamet. Palume viia § 148 lõike 1 punkt 3 sellega kooskõlla. Alternatiivselt on võimalik lapsehoiuteenus § 76 lõikes 1 viia eraldi punkti alla ning muuta vastavalt § 148 lõike 1 p 2 või 3 ja teiste seotud sätete viiteid.</p> <p>Eelnõu § 148 lõike 1 kohaselt teostatakse haldusjärelevalvet „püsiva ülesande täitmise ja selleks ettevalmistumise“ üle (sama ka sätte pealkirjas), kuid § 148 lõike 2 punkti 2 kohaselt saaks ettekirjutuse teha ühekordse ülesande täitmiseks. Ilmselt on tegemist veaga ja punkt 2 peaks võimaldama teha</p>	<p>Arvestatud</p> <p>Arvestatud</p>	

	<p>ettekirjutuse siiski „püsiva kriisiülesande“ täitmiseks.</p> <p>Eelnõu § 148 lõige 2 punktis 3 nähakse ette haldusjärelevalve teostajale võimalus rakendada kohaliku omavalitsuse üksuse suhtes eelnõu § 146 lõikes 2 nimetatud sunnivahendeid, sh asendustäitmist. Meie hinnangul vajab eelnõu § 76 lõike 3 punktides 2 – 7 nimetatud kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiülesannete asendustäitmise võimalus ja praktiline teostamine põhjalikumalt analüüsi ning võimalike lahenduskäikude selgitamist eelnõu seletuskirjas. Asendustäitmise ja sunniraha seaduse (ATSS) § 11 lg 1 kohaselt tähendab asendustäitmine võimalust järelevalvet teostaval haldusorganil täitmata kohustus selle adreassaadi kulul täita ise või korraldada selle täitmise kolmanda isiku poolt. Asendustäitmine SKA enda poolt nõuaks täiendavaid muudatusi kehtivas õiguses, et SKA-l oleks päriselt võimalik korraldada teenuseid ja tagada abi kriisiolukorras KOV üksuse asemel. Sellise asendustäitmise võimekuse loomine riigi tasandil SKA-s tooks kaasa märkimisväärseid tööjõu-, arendus- ja andmevajadusi ning tuleks põhjalikumalt läbi kaaluda, sh planeerida vastavad ressursid. Paremini teostatav võiks olla</p>		
--	--	--	--

<p>asendustäitmine kolmanda isiku poolt, kelleks võib olla mõni teenuseosutaja (väikesemahuline asendustäitmise vajadus) või teine kohaliku omavalitsuse üksus, kus on sarnas(t)e teenus(t)e korraldamise ja abi osutamise raamistik juba olemas. Asendustäitmine teist KOV üksust kaasates saaks toimuda kas kokkuleppel selle KOV üksusega või kiiret tegutsemist vajavatel juhtudel (nt oht inimeste elule või tervisele) saaks kriisiolukorra juht või kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus panna teisele KOV üksusele sellekohase ühekordse kriisiülesande eelnõu § 43 alusel. Ka neil juhtudel vajaksid põhjalikumat analüüsi ja täpsemat reguleerimist nii asendustäitmise praktilised aspektid (sh teise KOVi juurdepääs vajalikele andmetele, menetlustele) kui ka asendustäitmise kulude hüvitamise kord. Praegu ATSS § 15 alusel kehtestatud määrus asendustäitmise kulude arvutamise ja hüvitamise kohta ei pruugi katta vajadusi, mis tekivad käesoleva eelnõuga seotud suuremahulise asendustäitmise korral mõne KOV üksuse poolt, samuti peab kulude hüvitamise regulatsioon olema kooskõlas eelnõu teiste sätetega nt KOV üksuse erakorraliste kulude või</p>		
--	--	--

	ühikordse kriisiülesande täitmise kulude hüvitamise kohta (§ 77; § 140 lg 4).		
29.	Eelnõu §-s 158 on ette nähtud teatud juhtudel väärteto kohtuvälise menetlejana ministeerium, kelle valitsemisalasse kuuluv kriisiülesanne täitmata jäetakse või kelle valitsemisalasse kuulub küsimus, mille lahendamiseks kriisiülesandega ameti- või töökoht on moodustatud. Eelnõu § 153 (kriisiülesande täitmata jätmise) ja § 155 (kriisiülesande täitmiseks vajaliku töökohustuse täitmata jätmise kriisiülesandega ameti- või töökohal) kohtuvälise menetleja võiks seaduse kohaselt olla lisaks ministeeriumile ka valitsusasutus, kellele on volitatud elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldamine (analoogselt järelevalve regulatsioonile). Juhime tähelepanu, et Sotsiaalministeeriumisse tuleb luua vastav pädevus ja planeerida kulud väärtetegude kohtuväliseks menetlemiseks, kui väärtetegude kohtuvälise menetlemine jääb ministeeriumi pädevusse.	Selgitus	Eelnõus ette nähtud, et kohustuse täitmata jätmise on väärtetona karistatav ning seda menetleb vastav ministeerium oma haldusalas, PPA menetleb neid, kes ei kuulu ministeeriumi valitsemisalasse (nt ETOD, põhiseaduslikud institutsioonid jne).
30.	Avaliku teabe seaduses (eelnõu § 165) on tehtud muudatused tulenevalt mõistekasutusest ning § 35 lõike 1 punktis 62 ja lõike 2 punktis 5 nähakse ette riigi tegevusvaru puudutav teave tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. Palume õigusselguse	Arvestatud/selgitus	Eelnõu on muudetud. Eelnõuga tunnistatakse AvTSi § 35 lõike 1 punktid 6–6 ² ja § 35 lõike 2 punkt 5 kehtetuks. Nimetatud teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise alused sätestatakse tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses. AvTS-i vaatest oleks edaspidi tegu AK alustega AvTSi § 35 lg 1 p 19 alusel.

	huvides nimetatud sätetesse lisada ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatav riigivaru.		
31.	Teeme ettepaneku eelnõu § 191 (korrakaitseaduse muutmine) punktiga 12 kavandatud § 82 ⁷ sõnastada ümber selliselt, et riik kannab mainitud juhul kõik raviga seotud kulud, mitte ainult „ravi- ja ravimikulud“. Sõnastuse muutmine on vajalik, et hõlmata lisaks ravi- ja ravimikuludele ka meditsiiniseadmete ja abivahendite kulud. Analoogsed muudatused tuleks vastavalt teha ka rakendusakti kavandis nr 13 §-s 6 ja rakendusakti kavandis nr 16 §-des 1 ja 3.	Arvestatud	
32.	Palume teha eelnõu §-s 202 (meditsiiniseadme seaduse muutmine) järgmised muudatused: a) eelnõu § 16 lõige 4 tuleks asendada lõikega 7, sest vahepeal on jõustunud uued MSS muudatused, mis on paragrahvi lõigete numeratsiooni muutnud. b) täiendada lõiget 4 (muudatusettepanekust tulenevalt uue numeratsiooni kohaselt lõiget 7) pärast sõna „epideemia“ sõnadega „,tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse	Arvestatud	EN ja SK vastavalt ettepanekutele täiendatud.

	tähenduses“. Muudatus on vajalik, et hõlmatud oleks lisaks paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavale olukorrale ning tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorrale ka eelnõu §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine) nimetatud „tervishoiualane hädaolukord“ (muudatusettepaneku kohaselt sõnastatuna „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“).		
33.	<p>Palume teha eelnõu §-s 214 (ravimiseaduse muutmine) järgmised muudatused:</p> <p>a) Täiendada punktis 2 muudetavat RavS § 15 lõiget 8 pärast sõna „epideemia“ sõnadega „,tervishoiu toimepidevust ohustav olukord tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses“. Muudatus on vajalik, et hõlmatud oleks lisaks paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavale olukorrale ning tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses kriisiolukorrale ka eelnõu §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine) nimetatud „tervishoiualane hädaolukord“ (muudatusettepaneku kohaselt sõnastatuna „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“). Samuti võiks punktis 2 sätestatud ravimiseaduse § 15 lg-s 8</p>	Arvestatud	EN ja SK vastavalt ettepanekutele täiendatud.

	<p>ravimireklaami nõuete osas jätta samaväärse otsustusõiguse nagu ülejäänud nõuete osas. Seega teeme ettepaneku sõnastada § 15 lg 8 järgmiselt:</p> <p>„(8) Kui see on vajalik paljude inimeste elu ja tervist vahetult ohustavas olukorras, sealhulgas loodusõnnetus, katastroof, nakkushaiguse epideemia, <u>tervishoiu toimepidevust ohustav olukord</u> <u>tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses</u> või kriisiolukorras tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse tähenduses, ning kõigi kehtestatud nõuete täitmine ei võimaldaks tagada elanikkonna ja raviasutuste katkematut varustatust ravimitega, võib Ravimiamet ajutiselt piirata ravimite väljastamist ning lubada erandeid käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud ravimite käitlemise nõuete, ravimi müügiloa nõuete, ravimite kliiniliste uuringute nõuete, ravimi väljakirjutamise nõuete, ravimi ohutuslase teabe esitamise nõuete ja teabe edastamise nõuete täitmisest. Samuti võib Ravimiamet sellises olukorras piirata ravimireklaami <u>või lubada erandeid selle tegemiseks</u>, kui see on vajalik inimeste elu ja tervise kaitseks.“;</p>		
--	---	--	--

<p>b) Ravimiseaduse osas tuleb rakendada hilisemat jõustumise aega, sest Ravimiamet ei ole valmis sel aastal eelnõus toodud kohustusi täitma alates 01.01.2024 (2023 puuduvad uue järelevalveteenuse loomiseks eelarvelised vahendeid, RA struktuuris ei ole täiendava personali jaoks ametikohti (eelarveliste vahenditeta neid ka ei võimaldata) ning Ravimiameti tegevuslubade registris muudatuste tegemisega ei ole RA ja TEHIK-u tööplaanides ja eelarves arvestatud). Samuti vajavad ravimi hulgimüüjad ja apteegid, kes edaspidi osutuvad elutähtsa teenuse osutajateks, aega oma tegevuse kohandamiseks.</p> <p>Seega vajab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu § 251 täiendamist. Seega teeme ettepaneku muuta § 251 sõnastust järgmiselt:</p> <p>„Käesolev seadus jõustub 2024. aasta 1. jaanuaril. Käesoleva seaduse § 214, § 230 ja § 228 punktid 4 ja 25 jõustuvad 2025. aasta 1. jaanuaril.“.</p> <p>c) Palume teha muudatus ka terminites, mis puudutavad riigi tervishoiuvaru. Uus termin oleks „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru“.</p>		
---	--	--

	<p>d) Ravimiseaduse § 26 lg 15 ja § 29 lg 1⁵, mis reguleerivad apteekide ja hulgimüüjate kui elutähtsa teenuse osutajate püsivat kriisiülesannet ning annavad volituse kriisiülesande, selleks valmistumise ja selle täitmise nõuete täpsustamiseks, vajavad täpsustamist. Apteegid ja hulgimüüjad on elutähtsa teenuse osutajateks ravimitega varustamise osas ja see peaks sättest selgelt välja tulema. Pakume järgmist sõnastust:</p> <p>RavS § 26 lg 1⁵ lause 1: „(15) Käesoleva paragrahvi lõikes 11 nimetatud ravimite hulgimüügi tegevusloa omaja püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses ja nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt.“;</p> <p>RavS § 29 lg 1⁵ : „(15) Käesoleva paragrahvi lõikes 11 nimetatud üldapteegi püsiv kriisiülesanne on osutada ravimitega varustamise elutähtsat teenust käesolevas seaduses, tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses ja nende seaduste alusel kehtestatud nõuete kohaselt.“.</p>		
34.	Eelnõu § 217 (RHS § 15 lõige 101). Mõistame ja toetame muudatuse	Selgitus	Eelnõu sõnastust muudetud, vt § 96. Tegevusvaruga seotud riigihanked

<p>eesmärki, kuid peame oma senise praktika pinnalt oluliseks väljendada muret hankemenetluse reeglite jäikuse osas. Seda põhjusel, et tavaliselt kriisid, katastroofid jm ootamatud olukorrad juhtuvadki ootamatult ja need vajavad reeglina kiiret sekkumist/lahendust. COVID-19 ja põgenike kriis on meile näidanud, et praktikas võib lühikese ajaraami sees riigil tekkida vajadus hankida väga suures mahus erinevaid teenuseid. Seejuures võib (sõltuvalt kriisi ulatusest) tekkida probleeme ka rahvusvaheliste piirmääradega, kuna erinevad kriisiolukorrad on sisult ja mõjult erinevad. Seetõttu peame oluliseks, et kaalutaks ka tänaste hankemenetluse reeglite raamistiku vastavust eluliste vajadustele. On oluline, et hankemenetluse reeglid võimaldaksid kiirelt ja operatiivselt kriise lahendada.</p> <p>RHS osas palume vaadata ka märkust eelnõu § 85 ja § 228 kohta. Nendest märkustest tulenevalt teeme ettepaneku sõnastada RHS järgmiselt:</p> <p>„§ 217. Riigihangete seaduse muutmine</p> <p>Riigihangete seaduses tehakse järgmised muudatused:</p>		
---	--	--

	<p>1) § 15 täiendatakse lõikega 101 järgmises sõnastuses:</p> <p>„(10¹) Massilisest sissrändest põhjustatud hädaolukorras ja kriisiolukordades on avaliku sektori hankijal ja võrgustikusektori hankijal õigus häda- ja kriisiolukorra lahendamise seotud hankelepingu sõlmimisel, mille eeldatav maksumus on vähemalt võrdne lihthanke piirmääraga, kuid on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär, kohaldada käesoleva seaduse 3. peatüki 1. jaos sätestatud korda.“;</p> <p>2) paragrahvi 169 lõiget 1 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:</p> <p>„5) sellise asjade ostmine, teenuste või ehitustööde tellimine, mis on seotud riigi tegevusvaru, sealhulgas tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru, tegevusvaru taristu ja varustuskindlusega.“</p>		
35.	<p>Palume teha eelnõu §-s 228 (tervishoiuteenuste korraldamise seadus, TTKS) järgmised muudatused:</p> <p>a) Asendada eelnõu §-s 228 sõnad „tervishoiualane hädaolukord“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav</p>	Arvestatud	

<p>olukord“. Täpsemalt võiks muuta terminit punktis 3 ja edaspidi teha võimalusel viide §-le 41. Muuta tuleks ka nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (§ 205) ja tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduse (§ 229) vastavat terminit.</p> <p>b) Palume asendada punktis 16 viide § 52 lõikele 31 viitega § 52 lõikele 34 , sest vahepeal on jõustunud uued seaduse muudatused, mis on paragrahvi lõigete numeratsiooni muutnud.</p> <p>c) Tervise infosüsteemist andmete väljastamise osas palume vaadata märkust eelnõu §-de 108 ja 117 kohta.</p> <p>d) TTKS ei kasuta mõistet „tegevusvaru“ (mida kasutab tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu), vaid „riigivaru“, „riigi tervishoiuvaru“. Õigusselguse huvides tuleks TTKSis kasutada samuti mõistet „tegevusvaru“ – nt „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru (edaspidi riigi tervishoiuvaru)“. Termin muudatus tuleks teha ka ravimiseaduses.</p> <p>e) Palume lisada punkti 19 (TTKS § 576) viide, et tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigivaru moodustamisega seotud hankeid võib käsitleda riigi olulise</p>		<p>Punkti c kohta antud selgitused punktides 24 ja 25.</p> <p>Punkt d arvestatud.</p> <p>Punkt e osas märgime järgmist: RAM on välja töötanud julgeolekuhangete erandite kasutamise juhendi.</p> <p>Punkt f arvestatud.</p>
--	--	---

	<p>julgeolekuhuvi kaitsmisega seotud riigihangetena riigihangete seaduse § 169 lõike 1 tähenduses.</p> <p>f) Palume muuta punktis 21 §-i 58⁴ ja täiendada seda analoogselt eelnõu §-ga 109 uue lõikega 3 järgmises sõnastuses: „(3) Massiteabevahendina käsitletakse: 1) interneti uudisteportaali, muud asjakohast veebilehte, asjakohast arvuti- või sidevõrku; 2) tele- ja raadioprogrammi ajavahemikul 7.00-22.00 või 3) üleriigilist ajalehte.,,</p> <p>g) Palume asendada TTKS § 58⁵ punktis 3 sõna „piiriülene abi“ sõnaga „humanitaarabi“.</p>		Punkt g arvestatud.
36.	<p>Eelnõu §-ga 234 muudetakse TLS § 17 lõiget 1. Oleme seisukohal, et TLS muutmine ei ole vajalik. Tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus eriseadusena määrab, millal tööandja saab kriisiolukorras töötajale ülesandeid anda ja millal töötajal tekib töökohustus. Tegemist on erireeglitega, mis kehtivad teatud olukorras ning erireeglitele viitamine TLS-is ei ole vajalik. Eelnõus on veel erisusi TLS-i regulatsioonist, mille puhul ei ole peetud vajalikuks TLS-i täiendada viitega kriisolukordadele/eriseadusele.</p>	Arvestatud	

	Lisaks on pakutud sõnastus väga üldine ega viita konkreetsele seadusele, mistõttu võib seda mitmeti tõlgendada, mis omakorda tekitab segadust. Seega palume TLS-i muudatuse eelnõust välja jätta.		
37.	Palume teha eelnõu §-s 236 (töötuskindlustusseaduse muutmine) järgmine muudatus: Töötuskindlustuse seaduse § 23 lõike 22 viide tööturumeetmete seaduse §-le 15 tuleb asendada viitega tööturumeetmete seaduse §-le 18. Eelnõu seletuskirja kohaselt on §-is 236 peetud silmas tööturumeetmete seaduse alusel makstavat töötutoetust, mitte tööturuteenusel osalemise toetamise tööturutoetuse piirmäärasid, mida reguleerib tööturumeetmete seaduse § 15.	Arvestatud	Eelnõus parandus tehtud.
38.	Palume täiendada eelnõu § 244 (välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muudatus) uute punktidega 5 ja 6 (muutes järgneva punkti numeratsiooni) järgmises sõnastuses: 5) seaduse 2. peatüki 21 . jao pealkirja täiendatakse pärast sõna „hädaolukorras“ sõnadega „ja selle järgselt“; 6) seaduse 2. peatüki 21 . jagu täiendatakse §-ga 367 järgmises sõnastuses:	Arvestatud osaliselt	Eelnõusse ja seletuskirja täiendused tehtud. Siiski ei tundu põhjendatud jätta lisatud paragrahvis 36⁷ leevenduste kasutamise aeg täiesti lahtiseks. Täiendasime sõnastust järgmiselt: „ <i>Paragrahvi 36⁶ lõikes 11 sätestatud kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse teenuse osutamisele vajadusel ka kuni 2 aastat pärast massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lõppemist.</i> “ Lähtusime eeldusest, et 2 aasta jooksul peaks olema võimalik asutuse tavapärane töökorraldus taastada.

<p>„§ 36⁷. Rahvusvahelise kaitse taotleja majutamine massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt</p> <p>Paragrahvi 36⁶ lõikes 11 sätestatud kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse teenuse osutamisele vajadusel ka pärast massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra lõppemist Sotsiaalkindlustusameti määratud aja jooksul.“.</p> <p>Muudatuste ettepanek on luua SKAle õiguslik alus teenuste ajutiseks vähendamiseks massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt. VRKS § 366 lõige 11 käsitleb täna õigust vähendada majutuskeskuses teenuse osutamist vaid hädaolukorra kontekstis. Pärast Ukraina sõjapõgenike massilisest sisserändest kehtestatud hädaolukorda (11.03.2022-13.05.2022) naasid enamik reageerivaid asutusi oma tavaülesannete juurde. Nii oleks tulnud ka SKA-l peale hädaolukorra lõppemist asuda rakendama majutuskohdades viibijatele VRKS § 32 lõikes 1 toodud teenuseid. 2022. aasta maikuus viibis SKA majutuskohdades keskmiselt 3761 UA sõjapõgenikku, kellele erinevate teenuste osutamine tulenevalt sedavõrd suurest isikute arvust</p>		
---	--	--

	<p>§ 32 sätestatud tingimustele ei olnud võimalik.</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada VRKS-i uue §-ga 367 , mis reguleerib rahvusvahelise kaitse taotlejale teenuste osutamist massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra järgselt ning võimaldab SKA-l kriitilise arvu isikute puhul kohaldada rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse teenusel viibijatele vähendatud mahus teenuste osutamist seniks kuni on taastunud asutuse tavavõimekus teenuste korraldamisel. Eelnevast lähtuvalt teeme ka ettepaneku seaduse 2. peatüki 21 . jao pealkirja täiendamiseks pärast sõna „hädaolukorras“ sõnadega „ja selle järgselt“, et see kataks ka lisatud muudatust. Meie hinnangul on antud muudatus kooskõlas direktiivi 2013/33/EL artikkel 18-ga.</p>		
39.	<p>Palume teha eelnõu §-s 246 (väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu muudatus) järgmised täiendused:</p> <p>1) täiendada § 14 lõiget 1 pärast sõna „kohtutele“ sõnadega „ja rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse“;</p> <p>Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse ülesanne (VRKS § 32 lg</p>	Arvestatud	

<p>1) on korraldada taotlejale rahvusvahelise kaitse menetluse või ajutise kaitse menetluse ajal toetusena järgmiste teenuste osutamine: majutamine, tervisekontroll, hädavajalik tõlketeenus, menetluseks vajalik transporditeenus jmt. Peame oluliseks, et hädaolukorra juures on selgelt välja toodud ka rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse mõiste, sest hädaolukorra puhul majutub enamik välismaalasi majutuskeskuses.</p> <p>2) täiendada § 14 lõiget 2 pärast sõnu „alguse ja lõpu“ sõnadega „ning teavitab võimalikult varakult massilise sissērände ohust kriisiplaanis toodud partnerasutusi“.</p> <p>Hädaolukorra alguse ja lõpetamise otsustab PPA. VRKS § 32 raames ettenähtud teenuste osutamise võimekus on SKA-l tavaolukorras maksimaalselt kuni 150 inimesele. Selleks, et SKA oleks teadlik võimalikust ohust, peame vajalikuks, et PPA lasub seadusest tulenev kohustus partnerasutuste informeerimiseks võimaliku kriisilukorra tekke ohust, sest julgeolekuasutuste poolt ei teostata olukorra pidevat monitooringut, mistõttu on läbi õigeaegse teavituse võimalik valmistuda tekkivaks kriisiks</p>		
--	--	--

	<p>hädaolukorra eelsel ajahetkel. Samuti peame oluliseks, et koostavate kriisiplaanide puhul tuleks kriisplaani (ka massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorda puudutava kriisiplaani) koostajal kooskõlastada ka kriisiolukorra deeskaleerumise järgsed tegevused seotud partnerasutustega ning täpsustada, kuidas jätkub partnerasutuste tööülesannete täitmine peale kriisiolukorra lõpetamist.</p>		
40.	<p>Eelnõu raames tuleb läbi mõelda ja reguleerida olukorrad, kus kriisiülesandeid täitvad inimesed peavad tegema 24/7 valveid (hinnata, kas vaja töölepingu seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muudatusi).</p>	Selgitus	<p>Vastav regulatsioon on, et kriisiülesannet täitvatele inimestele tuleb tagada ka minimaalne puhkeaeg.</p>
41.	<p>Märkused seletuskirjale.</p> <p>Ettepanek lisada seletuskirja § 8 lõike 1 juurde, et „Päästeamet kaasab kriisiolukordadeks valmistumisel ja KOVide nõustamisel asjaomaseid ministeeriume või täidesaatva riigivõimu asutusi, et tagada vajalik ekspertsus“. Selgitus: Enamik KOV püsivatest kriisiülesannetest kuuluvad Sotsiaalministeeriumi haldusalasse ning nende üle teeb järelevalvet SKA. On oluline, et kriisiplaani koostamisel ja õppuste ettevalmistamisel/läbiviimisel oleks valdkonna eksperdid kaasatud.</p>	Arvestatud	<p>Seletuskirja täiendatud. Samuti on täpsustatud eelnõu § 15 lg 12</p> <p>Kohaliku omavalitsuse üksus kooskõlastab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kriisiplaani Sotsiaalkindlustusameti ja Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning esitab selle arvamuse avaldamiseks teistele asjassepuutuvatele osalistele ning lõplikuks kooskõlastamiseks Päästeametile.</p>

	Täiendus aitaks ka eristada Päästeameti jt asutuste rolle, mis praegu jäävad mõnevõrra segaseks nii eelnõu §-s 8 kui rakendusakti kavandis nr 4. Peame vajalikuks, et Päästeameti koordineeriv roll jääks püsima, ent oleks selgelt välja toodud, et Päästeamet ise asjaomaseid partnereid kaasab. Sama täiendus puudutab ka seletuskirjas § 37 lõiget 2.		
42.	Eelnõu § 16 lg 3 sätestab, et käesolevas paragrahvis ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud nõudeid toimepidevuse tagamisele kohaldatakse halduslepingus määratud ja püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikus ulatuses ka isiku suhtes, kellele on halduslepinguga volitud osaliselt või tervikuna püsiva kriisiülesande täitmine või täitmise tagamine. Seletuskirjas on toodud näiteks KOV püsiv kriisiülesanne lapsehoiuteenus, mille osas laienevad toimepidevuse nõuded teenuseosutajale kui ülesande täitmiseks on sõlmitud haldusleping lastehoiu pidajaga. Seda seetõttu, et tegelikku teenust osutab lastehoiu pidaja, mitte kohaliku omavalitsuse üksus, ning lastehoiu osutaja peab läbi mõtlema ja planeerima, kuidas ta talle pandud ülesannet kriisiolukorras täidab. Juhime tähelepanu, et teatud kohaliku omavalitsuse püsivate kriisiülesannete puhul, mis on toodud §	Selgitus	<p>Eelnõu §-s 18 sätestatud toimepidevuse tagamise kohustus on püsiva kriisiülesandega asutusel või isikul, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksusel, elutähtsa teenuse osutajal ning põhiseadusliku institutsioonil. Eelnõu § 18 lõike 5 kohaselt kohaldatakse käesolevas paragrahvis ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud nõudeid toimepidevuse tagamisele halduslepingus määratud ja püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikus ulatuses ka isiku suhtes, kellele on halduslepinguga volitatud osaliselt või tervikuna püsiva kriisiülesande täitmine või täitmise tagamine. Halduskoostöö seaduse § 3 lõike 2 kohaselt võib kohalik omavalitsus talle seadusega või selle alusel pandud haldusülesannet volitada juriidilist või füüsilist isikut täitma seaduse alusel antud haldusaktiga või seaduse alusel käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras sõlmitud halduslepinguga.</p> <p>Sama paragrahvi lõike 5 kohaselt haldusülesande täitmiseks volitamise korral võib sõlmida tsiviilõigusliku lepingu, kui seadus ei näe ette</p>

	<p>76 lõikes 1 võivad tegelikud teenuse osutajad olla juriidilised isikud, kellega ei ole sõlmitud halduslepingut vaid tsiviilõiguslik teenuse osutamise leping. Sellised teenused on näiteks väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus ja asendushooldusteenus. Peame oluliseks, et vähemalt seletuskirja tasemel oleks selgitatud, mil viisil on võimalik KOV püsivate kriisiülesannete puhul toimepidevuse tagamise kohustust laiendada ka eraõiguslikele teenusele osutajatele, kes võivad olla KOV-idele oluliseks partneriks teenuse sisulisel tagamisel.</p>		<p>üksnes halduslepingu sõlmimist, lepinguga ei reguleerita avaliku teenuse kasutaja või muu kolmanda isiku õigusi ega kohustusi, riiki või kohalikku omavalitsust ei vabastata tal lasuvatest kohustustest ja ülesande täitmisel ei kasutata täidesaatva riigivõimu volitusi. Kui lepingust selgelt ei nähtu poolte tahe sõlmida tsiviilõiguslik leping, eeldatakse, et tegemist on halduslepinguga.</p> <p>Lisaks märgime, et juriidilisele isikule saab panna püsiva kriisiülesande seadusega (§ 10 lõige 4 ja 5).</p> <p>Kuna eelnõu kohaselt laienevad toimepidevuse kohustused neile, kes on eelnõus nimetatud püsiva kriisiülesande täitjad, siis ei saa neid kohustusi laiendada neile juriidilistele isikutele, kes osutavad teenust tsiviilõigusliku lepingu alusel ja ei täida KOVi volitusel halduslepinguga KOVile pandud püsivat kriisiülesannet. Kui võtta näiteks KOVi püsiv kriisiülesanne korraldada asendushooldusteenust, siis selle teenuse „korraldamise ülesande“ täitmise volitamine juriidilisele isikule on võimalik halduslepinguga. Kui KOV ei volita temale pandud ülesannet „korraldada“ teenuse täitmist, vaid sõlmib temale pandud „korraldamise ülesande täitmiseks“ tsiviilõiguslikud lepingud teenuse osutamiseks juriidiliste isikutega, siis kohalduvad jätkuvalt toimepidevuse nõuded ikkagi KOV suhtes. Püsiva kriisiülesande täitmise eest (et teenus on korraldatud ja sihtgrupile tagatud) vastutab KOV. Kui KOV on aga teenuse korraldamise (ehk oma püsiva</p>
--	---	--	--

			kriisiülesande) täitmise halduslepinguga volitanud juriidilisele isikule, vastutab teenuse korraldamise eest nimetatud juriidiline isik, kellele kohalduvad ühtlasi on ka kõnealuse paragrahvi alusel toimepidevuse nõuded.
43.	Eelnõu § 49 sätestab, et kohtutäitur peatab füüsilise isiku suhtes rahaliste nõuete ning rahaliste ja varaliste karistuste sundtäitmise, kui füüsiline isik jättis täitedokumendi vabatahtlikult täitmata põhjusel, kui isiku töötasu või hüvitisi vähendati või ta pidi tööle asuma sõjaaja ametikohale. Teeme ettepaneku täiendada sätte seletuskirja ja lisada, et täitemenetluse peatamine mõjutab ka lapsele elatise ja elatisabi maksmist. Elatisabi makstakse lapsele, kelle võlgnikust vanem lapsele elatist ei maksa või ei tee seda vajalikus ulatuses. Elatisabi maksmise eelduseks on, et elatise nõude osas on algatatud täitemenetlus. Elatisabi maksmise erisused kriisiolukorras reguleeritakse perehüvitiste seaduses, et tagada elatisabi saamine ka olukorras, mil täitemenetlus on peatatud.	Arvestatud osaliselt	Teeme ettepaneku eelnõust elatisabi maksmise regulatsioon välja jätta ja reguleerida see vajadusel eriseaduses.
44.	Seletuskirja § 72 selgituste juures on märgitud sätte ühe vajadusena see, et praeguses regulatsioonis puudub süsteem, kuidas saab avalik-õiguslike juriidiliste isikute vahendeid ümber suunata. Juhime tähelepanu, et antud	Arvestatud	Eelnõu ja seletuskiri muudetud.

<p>rahaliste hüvitiste vähendamise säte seda süsteemi ei loo ega taga, mistõttu palume avalik-õiguslike juriidiliste isikute vahendite ümbersuunamise tekstiosa välja võtta. Rahaliste vahendite ümbersuunamine on riigieelarve seaduse küsimus, samas seda osa käesoleva eelnõuga muuta ei plaanita. Kuivõrd riigieelarve seadus on Rahandusministeeriumi pädevuses, siis tuleks nendega koostöös vastavad osad üle vaadata. Samuti leiame, et lõike 8 juures olev selgitus sobib pigem sissejuhatavasse ossa, kus palume täpsemalt selgitada riigieelarve seaduse § 45 koostoimet Vabariigi Valitsuse mandaadiga vähendada hüvitisi. Samuti palume muuta lõike 1 kohta tehtud selgitusi ja viia vastavusse eelnõus pakutud muudatustega. Lõigete 2 - 9 tehtud selgitused palume asendada järgneva tekstiga:</p> <p>Lõikes 2 sätestatakse loetelu hüvitistest, mille eesmärgiks on inimese toimetuleku tagamine olukorras, kus inimene ei saa töist tulu teenida näiteks vanaduse, töötuse, haiguse või väikelapse hooldamise tõttu. Sättes on esitatud avatud loetelu hüvitistest, mille eesmärk on tagada isikule asendussissetulek. Selliseid hüvitisi võib olla veel ning need</p>		
--	--	--

<p>võivad ka ajas muutuda. Kuivõrd tegemist on oluliste asendussissetulekute, millest enamus kuuluvad PS § 28 kaitse alla, saab valitsus neid vähendada üksnes kuni töötasu alammäärani. Valitsus ei saa peatada asendussissetulekute maksmist. Asendussissetulekute maksmise jätkamine tagab inimestele sissetuleku ja hoiab ära hüvitiste peatamisega võimaliku kaasneva toimetulekutoetuse saajate arvu kasvu. Asendussissetulekuid võib vähendada töötasu alammäärani, kuna ei ole mõistlik riiklike hüvitiste vähendamisel tekitada olukorda, kus makstav hüvitis on sedavõrd väike, et selle saajad on sunnitud täiendavalt pöörduma toimetulekutoetuse taotlemiseks kohalikku omavalitsusse. Toimetulekutoetust maksavad välja kohalikud omavalitsused, selle määramine ja suuruse arvestamine põhineb isiku ja tema leibkonna individuaalsel hindamisel ning on seetõttu ressursimahukam. Kriitilises olukorras on kohalike omavalitsuse võimalused niigi väga piiratud, mistõttu ei ole mõtet luua regulatsiooni, mille administreerimine nõuab topelt ressursi ning tekitaks ebameeldivusi ka inimestele.</p>		
---	--	--

<p>Lõikes 3 on nimetatud kokkuvõtvalt muud riigieelarvest makstavad rahalised hüvitised, mille eesmärk on valdavalt teatud spetsiifiliste kulude katmine või tegevuste soodustamine. Kuivõrd sellised hüvitised on väga erinevate eesmärkide ja suurustega, võib valitsus neid kas vähendada vastavalt tekkinud vajadusele või peatada. Sellised hüvitised võivad olla näiteks: peretoetused laste kasvatamise ja õppimisega seotud kulude katmiseks, puuetega inimeste sotsiaaltoetused puudest tulenevate lisakulude hüvitamiseks, eriarsti lähtetoetus, riigi makstav vanglast vabanemise toetus, represseeritu toetus, sotsiaaltoetus sunniviisiliselt tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisele saadetud isikutele, olümpiavõitja riiklik toetus, üksi elava pensionäri toetus, piiriülese tervishoiuteenuse hüvitis, kuriteoohvri riiklik hüvitis jne. Selliste hüvitiste vähendamisele miinimumnõuet ei kehtestata, kuivõrd kehtivate õigusaktide alusel määratavate hüvitiste suurused on väga erinevad ning nende eesmärk ei ole inimese toimetuleku tagamine.</p> <p>Lõikes 4 sätestatakse, et toimetulekutoetust ei või valitsus oma korraldusega vähendada ega peatada. Toimetulekutoetus kui abi puuduse korral</p>		
--	--	--

<p>PS § 28 mõttes on riiklikus sotsiaalkaitstesüsteemis viimane rahaline abimeede ja lisatud ka kohalike omavalitsuste püsivaks kriisiülesandeks. Seetõttu ei oleks proportsionaalne võimaldada valitsusel otsustada selle vähendamine või maksmise lõpetamine. Toimetulekutoetuse maksmise erisused kriisiolukordades on plaanis reguleerida tervikuna sotsiaalhoolekande seaduses.</p> <p>Lõikes 5 sätestatakse, et perioodiliselt makstavaid hüvitisi võib haldusorgan andmete puudumisel maksta isikule viimaste teadaolevate andmete alusel. Kuivõrd hüvitiste maksmiseks vajalikud andmed saadakse peamiselt erinevatest registritest, siis siin on silmas peetud olukordi, kui ligipääs registritele on pikema aja vältel katkenud või piiratud. See eeldab, et asutused loovad võimekuse eelnevate kuude väljamaksu andmeid varundada ja tagavad kriisiolukorras nende kättesaadavuse. Samas säte ei välista õigust maksta hüvitisi uuemate andmete alusel, mida asutus saab muul moel, kui registritest (näiteks isik esitab ise vajalikud dokumendid või tõendid). Sellisel juhul tuleb aluseks võtta tõendatud andmed. Sätte eesmärgiks on tagada võimalikult laiaulatuslik võimalus maksta inimesele hüvitis välja tuginedes</p>		
---	--	--

	<p>teadaolevatele või kättesaadavatele andmetele.</p> <p>Lõikes 6 sätestatakse haldusorganile õigus peatada uute hüvitiste taotluste menetlemine olukorras, kus valitsus on peatanud nende hüvitiste maksmise. Säte peab andma paindlikkuse, võimaldades koos hüvitiste peatamisega teha haldusorgani poolt ressursside mujale suunamisel vastav otsustus hüvitiste määramise ja taotluste vastuvõtmise peatamiseks. Samuti sätestatakse, et sel juhul peatub ka seaduses sätestatud taotluste esitamise tähtaeg.</p> <p>Lõike 7 kohaselt kehtestab hüvitiste vähendamise või nende maksmise peatamise Vabariigi Valitsus määrusega. Vähendamise ulatus sõltub ennekõike sellest, kui pikaajaliseks olukorra kestus hinnatakse ning kui palju on kriisiolukorra lahendamiseks vaja lisaraha. Hüvitiste vähendamise ulatus on otstarbekas väljendada protsendina ja seda eelkõige individuaalsetes summates makstavate asendussissetulekute puhul. Seega, kui näiteks otsustatakse vanemahüvitist vähendada 10%, siis see ei tähenda vanemahüvitise asendusmäära vähendamist sajalt protsendilt üheksakümnele, vaid inimesele makstava</p>		
--	---	--	--

<p>lõppsumma vähendamist 10% võrra. Käesolevas paragrahvis nimetatud vähendamise ja peatamise meetmeid võib sõltuvalt konkreetsest olukorrast rakendada nii järjestikku kui ka samaaegselt. Nii näiteks võidakse otsustada vähendada lõikes 2 nimetatud asendussissetulekuid, ent sellega paralleelselt vähendada lõikes 3 nimetatud hüvitisi või nende maksmine peatada. Ent pole ka välistatud nt ainult osa hüvitiste suuruse vähendamine või maksmise peatamine. Valitsuse määruses sätestatakse ka rahaliste hüvitiste vähendamise aeg, mis ei saa olla pikem periood kui see, mis ajaks on välja kuulutatud erakorraline seisukord või sõjaseisukord. Hüvitisi ei saa Vabariigi Valitsus oma otsustusega lõplikult muuta või nende maksmist permanentsest lõpetada. Seadusega kehtestatud hüvitiste muutmine on seadusandliku võimu ülesanne. Vabariigi Valitsus saab üksnes äärmise vajaduse korral ja piiratud ajal rakendada riigi eelarvevahendite ümbersuunamiseks käesolevas paragrahvis nimetatud abinõu. Kui olukord riigis ja riigi rahaline seis ei võimalda isikutele hüvitiste maksmise jätkamist ka juba vähendatud ja peatatud kujul ning ka toimetulekutoetust ei ole võimalik maksta, saab Riigikogu peatada</p>		
--	--	--

	<p>või lõpetada seadustes sätestatud hüvitiste maksmise. Riigil säilib vältimatu materiaalse mitterahalise abi andmise kohustus. Tagatud peab olema vähemalt toiduabi, peavari ja riietus, samuti vältimatu arstiabi. Vältimatut sotsiaalabi korraldab üldjuhul isiku elukohajärgne kohaliku omavalitsuse üksus.</p> <p>Kui erakorraline või sõjaseisukord lõpeb, siis hüvitiste vähendamise ja maksmise peatamise alus langeb ära ning automaatselt taastub endine olukord, st taastub kohustus hüvitisi maksta. Kui riigi rahaline seis ei võimalda isikutele hüvitiste maksmise jätkamist pärast kriisiolukorra lõppemist, tuleb valitsusel esitada Riigikogule seaduse eelnõu, millega muudetakse hüvitiste suuruseid. Vastavad eelnõud tuleb Riigikogule esitada juba enne erakorralise või sõjaseisukorra lõppu. Ühtlasi tuleb Riigikogul sätestada, kas ja kuidas kompenseeritakse isikutele vähendamise või peatamise tõttu vähem makstud hüvitised, lähtudes sellel hetkel riigi finantsseisust ja võimalustest.“</p>		
45.	Seletuskirja § 73 selgituste juures (lk 143) on märgitud, et võrreldes kehtiva regulatsiooniga on eelnõuga lisandunud juurde kuus elutähtsat teenust, kuid nende	Arvestatud	

<p>seas ei ole loetletud uue teenusena ravimitega varustatust (§ 73 lg 3 p 21). Palume lisada ravimitega varustamine ka seletuskirjas lisanduvate teenuste loetellu. Vastavalt ravimiseaduse muudatustele (eelnõu § 214) käsitletakse uute elutähtsa teenuse osutajatena ravimi hulгимүүги tegevusloa omajaid ja üldapteeke, kes vastavad ravimiseaduses sätestatud kriteeriumidele. Samuti on võrreldes kehtiva regulatsiooniga elutähtsa teenuse osutajate loetelus tehtud muudatus tervishoiuteenuste toimimise sõnastuses. Kui varem oli elutähtsa teenusena määratletud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses vältimatu abi toimepidevus, siis edaspidi on elutähtsa teenusena käsitletav tervishoiuteenuste toimimine laiemalt. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus (§ 228) sätestab täpsemalt, et elutähtsa teenuse osutajatena käsitletakse haiglavõrgu haiglaid, kiirabibrigaadi pidajaid ja üldarstiabi osutajaid, kes vastavad seaduses sätestatud kriteeriumidele. Kuna elutähtsa teenusena on käsitletav tervishoiuteenuste toimimine laiemalt, siis tuleks seletuskirja vastavalt selgitustega täiendada ja § 74 lõike 4 selgituste juurest võtta välja viide ainult vältimatu abi osutamisele.</p>		
---	--	--

46.	Eelnõu § 74 lg 4 p 3 on öeldud, et Maaeluministeerium korraldab püsiva kriisiülesandena toiduga varustamise kui elutähtsa teenuse toimepidevuse. Palume selgitada eelnõu seletuskirjas, kas see tähendab ka toiduga varustamist olukorras, kus kohalik omavalitsus ei suuda enam vältimatu sotsiaalabi raames abivajajatele toiduabi pakkuda.	Selgitus	Toiduga varustamine on eelnõu kohaselt elutähtis teenus. ETO-deks on tulenevalt eelnõu kohastest ToiduS-se muudatustest suuremad toidukäitlejad (tootjad, kasvatajad, toidupood). Regionaal- ja põllumajandusministeerium (endine MEM) ülesanne ETKAna on korraldada ETO-dest toidukäitlejate toimepidevuse tagamist, samuti planeerida tegevusi juhaks, kui toidukäitlejad mingil põhjusel ise osaliselt või täismahus ei suuda elutähtsat teenust iseseisvalt tagada. Regionaal- ja põllumajandusministeerium (endine MEM) ei korralda vältimatu sotsiaalabi saamist ja toiduga varustamine sotsiaalabikorral on KOV-i ülesanne. REM saab toidupoodide kaudu tagada toidu kättesaadavust poodides, kuid tarbija ja KOV oma ülesannete täitmiseks peab seda toitu ise kauplusest ostma.
47.	Seletuskirja § 75 lg 3 selgituste juures on märgitud, et edaspidi määratakse elutähtsa teenuse osutaja ETKA haldusaktiga. Palume seletuskirja täiendada selgitustega, et kas selline haldusakt tuleb anda ka juhul, kui teenuseosutaja on juba kehtiva seaduse kohaselt ETO ja seaduses on väga selged ETOKs kvalifitseerimise kriteeriumid määratletud. Näiteks TTKS näeb ette, et ETOD on haiglavõrgu haiglad ja haiglavõrgu haiglad on määratletud loeteluna Vabariigi Valitsuse määru (TTKS § 22 lg 41 ja § 55 lg 1 alusel antud määru koostõus).	Selgitus	Eelnõu on täiendatud üleminekusätetega. Olemasolevate ETO-de kohta ei pea andma uusi haldusakte. Enne eelnõu jõustumist eelnõus toodud ETO tingimustele vastavad isikud loetakse ETO-deks seaduse jõustumise päeval. Haldusakt tuleb anda üksnes uute ETO-de puhul. Näiteks SOM valdkonnas perearstide, hulgimüüjate ja apteekide osas. Kui tulevikus tekkib uus kiirabi või haigla, siis ka tema suhtes tuleb anda haldusakt. Haldusaktis määratakse ära mh nõuete täitmise tähtajad. Määrusega ETO-de määramine oleks problemaatiline, kuna igakord eeldaks määruse, sh toimepidevuse nõuete määramise ja nende rakendussätete muutmist, kuna ei ole mõeldav, et

			<p>uus ETO peab täitma nõudeid samadeks kuupäevadeks, kui juba olemasolevad ETO-d.</p> <p>On mõistetav, et TTKSi kohaselt haiglate ETO staatus oleneb sellest, kas haigla on määratud haiglavõrgu arengukava haiglaks või mitte. Kui haigla muutub haiglavõrgu arengukava haiglaks ja selle kohta tehakse määruse muutmise, siis haigla suhtes tuleb ikkagi koostada haldusakt, kus täpsustatakse ETO nõuete täitmise tähtajad.</p>
48.	<p>Eelnõu § 76 seletuskirjas on kirjas, et SHS sätestab tingimuse, et tuvastatud abivajaduse korral on KOV kohustatud korraldama väljaspool kodu osutatavat ööpäevaringset üldhooldusteenust, turvakoduteenust ja asendushooldusteenust. Selgitame, et abivajadust tuleb hinnata ja tuvastada kõigi sotsiaalteenuste puhul, mitte ainult väljaspool kodu osutatava ööpäevaringse üldhooldusteenuse, turvakoduteenuse ja asendushooldusteenuse puhul.</p> <p>§ 76 lg 1 p 2 on välja toodud koduteenus kui teenus, mille puhul tuleb kriisiolukorras tagada vähemalt teenuse kättesaadavus ja toimimine. Samas on seletuskirjas vältimatu sotsiaalabi osutamise juures märgitud toetatavate teenuste, sh koduteenuse peatamine. Seletuskirjas võiks välja tuua, kas ja mis olukordades võib koduteenust peatada</p>	Arvestatud	<p>Seletuskirja ettepanekute pinnalt muudetud ja täiendatud.</p>

	<p>või asendada teiste KOV üksuse tagada teenustega. Meie hinnangul tuleb KOV üksusel isikule koduteenus tagada seni kuni kriisiolukord seda vähegi võimaldab. Vaid olukorras, kui viiakse läbi kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil viibivate isikute ulatuslik evakuatsioon, lõppeb inimese elukohas koduteenuste pakkumine. Vajadusel tagatakse isikule talle vajalik tugi evakuatsioonikohas läbi kohapeal pakutavate tugiteenuste või paigutatakse isik väljaspool kodu osutatavale üldhooldusteenusele, mis tagab inimese toimetuleku.</p> <p>§ 76 lg 1 p 6 on reguleeritud vältimatu sotsiaalabi osutamist. Palume seletuskirjas kogu vältimatu sotsiaalabi puudutav tekst (kaks lõiku lk 158-159, algusega „KOV-i kohustus on tagada vältimatu sotsiaalabi...” ja lõpuga „...sotsiaalabi osutamise täpne viis ja ulatus“) asendada järgneva selgitusega:</p> <p>KOV-i kohustus korraldada isikule vältimatu sotsiaalabi andmist tuleneb SHSi §-st 5, mille kohaselt peab nii isiku rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne KOV kui ka see KOV, kelle haldusterritooriumil isik abi vajamise ajal viibib, korraldama isikule vältimatu</p>		
--	--	--	--

<p>sotsiaalabi andmise. Isikutele, kes on sattunud sotsiaalselt abitusse olukorda elatusvahendite kaotuse või puudumise tõttu, osutatakse vältimatut sotsiaalabi, mis tagab vähemalt toidu, riietuse ja ajutise majutuse (SHSi § 8 lg 1). Seega, kui isik satub äärmuslike sündmuste tõttu (tulekahju, loodusõnnetused, katastroofid jne) abitusse olukorda, kus ta ei suuda endale tagada peavarju ja toitu, peab KOV talle tagama ellujäämiseks vajaliku.</p> <p>Vältimatu sotsiaalabi osutamisel on KOVil laialdane otsustuspädevus ja kaalutlusruum, mis on piiratud üksnes ülesande täitmise kohustuslikkusega. KOVile on jäetud otsustusruum, kuidas täpselt ülesannet täita, milline on vältimatu sotsiaalabi osutamise täpne viis ja ulatus. Toidu tagamise võib KOV korraldada toidupaki jagamise või kohapeal korraldatud toitlustamisega, mille puhul on võimalik inimesel süüa kohapeal või võtta toit koju kaasa. Ajutise majutuse pakkumisel võib KOV tagada inimesele ööbimisvõimaluse varjupaigas, sotsiaalmajas või evakuatsioonikohaks planeeritud hoone kasutuselevõtmise kaudu. Juhul kui KOVil puudub oma haldusterritooriumil toimiv varjupaigateenus, tuleb tal peavarju vajajavale isikule tagada vältimatu</p>		
---	--	--

	<p>sotsiaalabi mõne muu ajutise ööbimiskoha kaudu, kus on voodikoht, pesemisvõimalus ja turvaline keskkond (SHSi § 30 lg 1). Inimestele, kellele on vajalik tagada riideabi, pakub KOV või tema partner tasuta kasutatud riideabi (rõivaid, jalatseid ja voodiriideid). KOV võib sõltuvalt olukorrast asendada tasuta riideabi andmise ka KOVi fikseeritud rahalises määras toetuse maksmisega, mille eest saab inimene ise talle hädavajalikud riided osta. Vältimatu sotsiaalabi osutamise kohustus on KOVil seni, kuni isik ei ole enam elatusvahendite kaotuse või puudumise tõttu sotsiaalselt abitus olukorras (SHSi § 8 lg 2).</p>		
49.	<p>Paragrahvi 77 lõike 2 osas toob seletuskiri välja: „KOV-i ülesanded lastehoiu, alus- ja põhihariduse kättesaadavuse tagamisel on täpsustatud koolieelse lasteasutuse seaduses ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“. Palume täpsustada seletuskirjas, et KOV-i ülesanded lapsehoiu tagamisel on täpsustatud sotsiaalhoolekande seaduses.</p>	Arvestatud	
50.	<p>Seletuskirja § 82 puhul jääb ebaselgeks, kas tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu reguleerib ka Eesti Varude Keskuse poolt elanikkonnale vajaliku ravimivaru moodustamist, kuigi ülejäänud Eesti Varude Keskuse moodustatavad riigi tegevusvarud on</p>	Selgitus	<p>Eelnõu § 93 lisatud säte: (10) Tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigi tegevusvaru moodustamist, haldamist ja kasutusele võtmist reguleerib tervishoiuteenuste korraldamise seadus.</p>

<p>reguleeritud eelnõu 4. jaos (§§ 82-87). Eelnõu seletuskirjas on toodud, et ravimivaru moodustamist reguleerib ravimiseadus, kuid selleks puudub eelnõus volitusnorm ning vastav regulatsioon nii kehtivas ravimiseaduses kui selle muutmise eelnõus (§ 214). Palume seletuskirjas selgitada, kuidas on kavas reguleerida Eesti Varude Keskuse poolt elanikkonna ravimivaru moodustamine, haldamine ja kasutuselevõtmine.</p> <p>Seletuskirja § 82 selgituste juures võiks asendada termini „tervishoiuvaldkonna varu moodustamine“ terminiga „tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamine“. Kui tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu kohaselt moodustatakse riigi tegevusvaru elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise tagamiseks, siis tervishoiuteenuste korraldamise seaduse kohaselt luuakse Terviseameti poolt veel täiendav varu, mis mõeldud spetsiifiliselt tervishoiuvaldkonna enda vajadusteks. Ravimiseaduse (eelnõu § 214) § 14 lg 3 kohaselt kohaldatakse nii riigi tegevusvarus kui ka tervishoiuvaldkonna vajadusteks moodustatud riigivarus olevate ravimite käitlemisele ravimiseaduse regulatsiooni. See selgitus</p>		
--	--	--

	<p>peaks seletuskirjas selgemini välja tulema.</p> <p>Seletuskirjas soovitame selgema regulatsiooni huvides kasutada läbivalt mõistet tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru ja vajadusel eraldi mõistet elanike tervisevaldkonna tegevusvaru. Juhime tähelepanu, et kuna tervishoiuvaldkonna vajadusteks riigi tegevusvaru moodustamisele ei ole eelnõu §-s 82 viidet, kuigi see on seal lõigetes 6-8 teistele eriseadustele, siis tekitab see seletuskirja lugejates palju küsimusi.</p> <p>Palume asendada seletuskirja § 82 lõikes 5 sõnad „ja ravimivaru moodustamist ravimiseadus“ sõnadega „ja lisaks tuleb ravimeid hõlmavate varude puhul järgida ravimiseaduses sätestatud nõudeid.“</p>		
51.	<p>Eelnõu § 93 lõike 3 puhul on seletuskirjas nimetatud seda olukorda lähetuseks. Juhime tähelepanu, et kui tegemist on lähetusega, siis kohaldub TLS § 21 regulatsioon ning töötajat ei või töölähetusse saata kauemaks kui 30 järjestikuseks kalendripäevaks, kui tööandja ja töötaja ei ole kokku leppinud pikemat tähtaega. Samuti tuleb arvesse võtta töölähetuse kulude hüvitamise korda. Seega, kui eesmärk ei ole olnud</p>	Arvestatud	

	antud olukorras lähetuse regulatsiooni rakendada, siis palume seletuskirja vastavalt muuta.		
52.	Eelnõu § 96 lõike 4 puhul on seletuskirjas mainitud vähem puhkuseliike kui eelnõus. Lisaks on kasutatud vanu termineid, mida TLS-is enam ei kasutata. Juhime tähelepanu, et tööandja ei saa ühepoolset katkestada isiku emapuhkust, isapuhkust, vanemapuhkust ega lapsendajapuhkust. Teeme ettepaneku, et seletuskirjas kasutada kehtivaid termineid ja palume ühtlustada need eelnõus kasutatavate mõistetega (Seletuskirjas praegune sõnastus: „Erandina on sätestatud perekonna ja alaealiste huvide kaitse eesmärgil, et eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra väljakuulutamisel ei saa tööandja ühepoolset katkestada rasedus- ja sünnituspuhkust, lapsendaja- ega lapsehoolduspuhkust, seda saab teha üksnes vastastikusel nõusolekul.).	Arvestatud	
53.	Teeme ettepaneku täiendada eelnõu § 99 lõike 1 punkti 8 osas seletuskirja, et sealt tuleks selgelt välja, et puudega isiku hooldaja all peetakse silmas nii SHS § 26 alusel KOV poolt määratud hooldajad (nn ametlikud hooldajad) kui ka neid hooldajad, kes faktiliselt on puudega isiku hoolduskohustusega seotud, sh puudega lapse hooldajad. Konkreetse juhtumi	Arvestatud	

	puhul selgitab hoolduskohustusega seotuse välja KOV, kellel on kohustus selgitada välja hoolduskoormusega inimese toetusvajadus (SHS § 15 lg 4).		
54.	Seletuskirjas on lahti selgitamata § 109 lg 3 (selgitused on antud lõike 4 osas).	Arvestatud	Seletuskirja täiendatud
55.	Seletuskirjas § 214 punktide 4 ja 5 selgitustes tuleks lõigete numbreid kohendada (1 ¹ - 15 asemel 11 -1 ⁵).	Arvestatud	
56.	<p>Palume asendada seletuskirja § 228 punkt 4 sõnastus (lk 340) „Kui inimesed saavad jätkuvalt pöörduda oma perearsti poole“ sõnastusega „Kui inimestele on jätkuvalt tagatud üldarstiabi“. Praegune sõnastus jätab eksitava mulje, sest tegelikult kriisiolukorras üldarstiabi ei ole alati tagatud patsiendi enda perearsti juures.</p> <p>Palume täiendada seletuskirja § 228 punkti 19 lõiget 5 lausega „Kui tegemist ei ole delegeeritud varuga, tuleb lisaks arvestada ravimite heas turustamistavas allhangetele esitatud nõudeid.“</p>	Arvestatud	
57.	Seletuskirjas on lahti selgitamata eelnõu § 10 lõigetes 2 ja 6 nimetatud üleriigilise riskianalüüsi eelanalüüsi koostamise nõude tulenemine 16.01.2023 jõustunud elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse direktiivi (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse	Selgitus	<p>Eelnõus on loobutud riskianalüüsi eelanalüüsist. Eelnõu on täiendatud üleminekusätetega. Hädaolukorra seaduse alusel tuleb üleriigiline riskianalüüs koostada hiljemalt 31.12.2025. Koostamise nõuded ja kord täpsustatakse rakendusaktiga.</p> <p>ETO-de väljaselgitamiseks on juba tehtud analüüs 2022. aastal. Metoodika on esitatud eelnõu lisas 1. Eelnõus ja hädaolukorra seaduse muutmisega,</p>

	<p>kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ) artiklist 6. Eesti peab direktiivi üle võtma hiljemalt 17.10.2024. Kuigi see direktiiv võetakse üle teise, hiljem ettevalmistatava eelnõuga, siis käesoleva eelnõuga on juba arvestatud direktiivis sätestatud põhimõtteid. Kuivõrd üleriigilise riskianalüüsi ja eelanalüüsi koostamise nõuded ja kord täpsustatakse rakendusakti kavandi nr 3 peatükis 3, tuleks riskianalüüsi eelanalüüsi koostamise nõude ülevõtmise ajakava juba käesoleva eelnõu seletuskirjas täpsustada. Samuti tuleks eelnõu seletuskirja punkti 6 alapunktis 1.2 kirjeldatud kavandatava muudatuse raames täiendavalt hinnata mõju sellele sihtrühmale, kes üleriigilise riskianalüüsi ja eelanalüüsi koostamise raames täiendavalt elutähtsa teenuse osutajatena võidakse identifitseerida. Seletuskirja lehekülgedel 380 ja 381 on kirjeldatud, et muudatuste tulemusena suureneb elutähtsa teenuse osutajate arv 360 ettevõtte võrra, kuid ei selgu, kas selle 360 hulka on arvestatud need ettevõtted, kes üleriigilise riskianalüüsi tegemise raames tõenäoliselt identifitseeritakse elutähtsa teenuse osutajatena.</p>		<p>millega võeti üle CER direktiiv on arvestatud analüüsi tulemustega. Kõik 485, sh ligi 360 lisanduvat ettevõtet on ETO-d.</p> <p>Tulevikus üleriigilise riskianalüüsi tulemusena võib selguda, et mõni ettevõtte tuleb määrata ETO-ks või hoopis arvata ETO-de nimekirjast välja, siis tuleb ETKAl vormistada sellekohast haldusakti.</p>
58.	Juhime tähelepanu, et eelnõu seletuskirjas puudub viide seaduse rakendamiseks	Arvestatud	

	vajaliku eelarve tagamise kohta kriisiolukordi korraldavate asutuste eelarves, sh SOM valitsemisala. Palume lisada eelnõu seletuskirjale (seaduse mõjud ning seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud) käesoleva kooskõlastuskirja lisas 1 olev kulude tabel, mis seondub SoM valitsemisalale seoses eelnõu vastuvõtmisega.		
59.	<p>Märkused rakendusaktide kavanditele.</p> <p>Rakendusakti kavandi nr 3 osas esitame järgmised ettepanekud:</p> <p>a) volitusnormi tuleks lisada ka § 11 lg 5.</p> <p>b) Ettepanek on täiendada ka rakendusakti kavandi § 8 p-i 4 ja lisada apteegid tervisesektori hulka, sest apteegid on oluline lüli elanikkonna ravimitega varustamisel:</p> <p>„Loetelu sektorites ja allsektorites, milles hinnatakse riskid ja mille kohta järgnevad asutused kostavad üleriigilise riskianalüüsi eelanalüüsi:</p> <p>4) tervisesektor ning selle allsektorid: tervishoiuteenuse osutajad, referentlaborid, ravimite uurimise ja</p>	Arvestatud	

<p>arendamisega tegelevad üksused, põhifarmaatsiatooteid ja ravimpreparaate tootvad üksused, rahvatervise hädaolukorras kriitilise tähtsusega meditsiiniseadmeid tootvad üksused, hulgimüüjad ja apteegid – Sotsiaalministeerium;“.</p> <p>c) § 8 p 5 kohaselt on joogivee sektori üleriigilise eelanalüüsi koostamise kohustus pandud Sotsiaalministeeriumile kaasates Keskkonnaministeeriumit. Sotsiaalministeerium vastutab joogivee kvaliteedinõuete eest, Keskkonnaministeerium laiemalt nii joogiveehaarde valgala ja toiteala kaitse ning nende riskihindamise ja -juhtimise eest, samuti ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniteenuse osutamise poliitika kujundamise ning vee-ettevõtteid puudutava strateegia, regulatsiooni ja ka veemajandust puudutavate rahastusmeetmete eest. Eelneva tõttu peame põhjendatuks, et see kohustus oleks proportsionaalselt Keskkonnaministeeriumil koos Sotsiaalministeeriumiga.</p> <p>d) § 6 lõike 2 punktis 1 tuleks asendada sõnad „tervisealaste hädaolukordade“ sõnadega „rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorras“. Muudatus</p>		
---	--	--

	<p>on vajalik, kuna Eesti õiguses puudub termin „rahvatervise hädaolukord“. Rahvatervise seaduses on sisustatud rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorra mõiste. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust, paneb liikmesriikidele kohustuse teha elutähtsate teenuste loetelu riskianalüüs ja identifitseerida elutähtsa teenuse osutajad direktiivi lisas esitatud sektorites ja allsektorites.</p> <p>e) § 8 punktis 4 tuleks asendada sõnad „rahvatervise hädaolukorras“ sõnadega „rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorras“. Muudatus on vajalik, kuna Eesti õiguses puudub termin „rahvatervise hädaolukord“. Rahvatervise seaduses on sisustatud rahvusvahelise tähtsusega rahvatervise hädaolukorra mõiste.</p> <p>f) § 8 punktis 4 tuleks asendada sõna „hulgimüüjad“ sõnadega „ravimite hulgimüüjad“. Muudatus on vajalik tulenevalt RavSis tehtavatest muudatustest.</p>		
60.	Eelnõu rakendusakti kavandi nr 4 § 3 lõige 2 sätestab, et kohaliku omavalitsuse üksusi nõustab plaani koostamisel	Selgitus	Rakendusaktide eelnõu koostamisel koostame ka rakendusakti eelnõu seletuskirja, kus täpsustatakse osapoolte tegevused. Rakendusakti eelnõu

	Päästeamet ning kriisiülesande valdkondlikust kuuluvusest tulenevalt Sotsiaalkindlustusamet ja Haridus- ja Teadusministeerium. Rakendusaktis tuleks selgemalt välja tuua, mille osas SKA peab KOVe nõustama ning et nõustamist tervikuna koordineerib Päästeamet, kaasates vajadusel vastavad valdkondliku pädevusega asutused. Vt ka eespool ettepanekud eelnõu § 8 lg 1 ja seletuskirja täiendamiseks		koostamise käigus lepitakse kokku täpne osapoolte koostöö korralduse protsess.
61.	Palume asendada rakendusakti kavandis nr 6 § 3 punkt 1 järgmises sõnastuses: „Valmidustaseme kehtestab ja seda muudab valmidustasemeid rakendav asutus või vajadusel tema tööd korraldatav asutus. Vastuolude ilmnemisel asutus rakendab tema tööd korraldava asutuse määratud valmidustaset“. Täiendava sõnastuse eesmärk on kiirendada kriisiohjet eskaleerivas olukorras või juhul, kui lokaalse tsiviilkriisi lahendamisse kaasatakse teiste piirkondade asutusi.	Selgitus	Seda arutaks täpsemalt rakendusakti koostamise käigus, et kellel peaks olema õigus valmidusastmeid rakendada, kas ainult asutusel ise või ka nt ministeeriumil oma valitsemisala asutuse osas. Siin tuleb ka mõelda, et mis on need tingimused, millal kehtestab asutuse juht ise ja millal nt ministeerium, samuti kui on asutuse juht ja minister kehtestanud erinevad astmed, kumb siis prevaleerib jne.
62.	Rakendusakti kavandis nr 8 on vaja arvestada evakuatsioonikoha nõuete kehtestamisel ka puudega inimestele ligipääsetavuse tagamisega. Hetkel on rakendusakti kavandi § 5 punktis 5 sätestatud, et hoonetele ja rajatistele peab olema tagatud hea ligipääsetavus, kuid ei	Arvestatud	

	tule selgelt välja, mida hea ligipääsetavuse all mõeldakse.		
63.	Rakendusakti kavandis nr 10 peaks olema lisatud juurde ka uute elutähtsa teenuse osutajate asjakohased andmed (nt üldarstiabi, hulgimüügi tegevusloa omajad ja üldapteegid). Tähele tuleb panna, et nende osas jõustub regulatsioon aasta hiljem kui üldregulatsioon.	Selgitus	TTR-s peetakse arvestust ETO-de üle, kuid see ei tähenda seda, et iga teenuse kohta on TTR põhimääruses nähtud ette eraldi paragrahv andmete loeteluga. Vastav täpsustus on tehtud üksnes osa teenuste kohta, kus on vajadus teenuse spetsiifiliste andmete korje osas. Kõikide teiste ETO-de puhul on kavas määruks täpsustada ETO kohta esitatavate üldandmete loetelu.
64.	Rakendusakti kavandites nr 22, 46, 47 ja 48 tuleks asendada sõnad „tervishoiualane hädaolukord“ sõnadega „tervishoiu toimepidevust ohustav olukord“ vastavas käändes. Muudatus on vajalik tulenevalt TTKSis tehtavatest muudatustest.	Arvestatud	
65.	Rakendusakti kavandis nr 24 on vaja arvestada alalisele ja kodusele varjumiskohale nõuete seadmisel ja varjumispaikade tähistamisel, et need oleksid ligipääsetavad puudega inimestele. Hetkel ei tule rakendusakti kavandist välja, milliseid nõudeid varjumiskohtade ja nende tähistamise osas plaanitakse rakendada ja seetõttu peame oluliseks välja tuua, et rakendusaktide väljatöötamisel arvestataks ka ligipääsetavusega.	Arvestatud põhimõtteliselt	Seda saab täpsemalt arvestada, kui on rakendusakt koostamisel.
66.	Rakendusakti kavand nr 46 peaks olema tervise- ja tööministri määrus (ehk asendada ministri nimi läbivalt).	Arvestatud	

Kultuuriministeerium

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud	Kommentaariid
1.	<p>Eelnõu § 103 sätestab asja sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise piiranguid. Esimene lõige määratleb asjad, mida on keelatud võtta sundkasutusse või võõrandada. Teises lõikes on loetelu asjadest, mida teatud tingimustel võib sundkasutusse võtta ja sundvõõrandada. Seal loetelus on ka kultuuriväärtusega asi või arhivaal, seda juhul, kui muul viisil ei ole võimalik kriisiolukorda lahendada, ning võimaluse korral välditakse kultuuriväärtuse hävimist või kahjustamist.</p> <p>Säte on seletuskirja kohaselt sama, mis kehtivas riigikaitseseaduses, kuid riigikaitseseaduse § 822 lõike 2 kohaselt võib kultuuriväärtusega asja või arhivaali sundkasutusse võtta ja sundvõõrandada vaid juhul, kui muul viisil ei ole võimalik riigikaitsest vajadust rahuldada, ning võimaluse korral välditakse kultuuriväärtuse hävimist või kahjustamist. Seega, eelnõu § 103 lõikes 2 minnakse senisest riigikaitsest vajadusest oluliselt kaugemale. Kriisiolukord on ka tsiviilkriis. Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on tsiviilkriis olukord,</p>	Mittearvestatud	<p>Kaitseministeerium ei nõustu Kultuuriministeeriumi ettepanekuga. Kaitseministeerium on seisukohal, et reeglina välistavad sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise asjaolud iseenesest selle, et objektiks võiks olla kultuuriväärtuslik asi või arhivaal. Sundkasutusse saab võtta või sundvõõrandada on volitus selliseid asju, mida on võimalik reaalselt kasutada riigi sõjalise kaitse ettevalmistamiseks või riigi sõjaliseks kaitsmiseks. Reeglina mälestistel, taistel ega arhivaalidel selliseid omadusi ei ole. Isegi, kui mõnel mälestisel või muul kultuuriväärtusega asjal, nt ajalooline relv, on säilinud omadused, mille tõttu seda oleks võimalik kasutada riigi sõjaliseks kaitsmiseks, siis ei ole need reeglina enam tõhusad. Samuti tuleb kaalutlusõiguse teostamisel asuda seisukohale, et vähese sõjalise kasuga kultuuriväärtusega asja puhul kaalub selle kultuuriväärtus üle riigikaitse väärtuse. Siiski, Kaitseministeerium on seisukohal, et kui peaks olemas olema mõni kultuuriväärtusega asi, mida saab tänapäeval kasutada tõhusalt riigi sõjalisel kaitsmisel ning selle sõjaline väärtus kaalub üle kultuuriloolise väärtuse riive, siis peab sellise asja sundkasutus või sundvõõrandamine riigi sõjaliseks kaitsmiseks olema võimalik.</p>

	<p>mis võib põhjustada tõsiseid ja ulatuslikke häireid ühiskonna toimimises või ohustada vahetult paljude inimeste elu ja tervist või põhjustada suure varalise, majandusliku või keskkonnakahju, sh on tsiviilkriis loodusõnnetus, katastroof või nakkushaiguse levik.</p> <p>Kuna põhiseadus näeb kultuuri kaitse ette põhiseadusliku väärtusena, peaks kultuuriväärtus olema kõrgemini kaitstud. Peame vajalikuks, et seadusesse kirjutatakse kultuuriväärtusliku asja ja arhivaali sundvaldusse võtmise ja sundvõõrandamise keeld. Esitame sama märkuse ka eelnõu § 191 raames täiendatava § 531 lõike 6 kohta.</p> <p>Alternatiivina pakume välja lahenduse, et kultuuriväärtust võib lubada sundkasutusse võtta või sundvõõrandada vaid juhul, kui muul viisil ei ole võimalik lahendada kriisiolukorda, millest tuleneb vahetu oht inimese elule või tervisele, ning võimaluse korral välditakse kultuuriväärtuse hävimist või kahjustamist. Eelistaksime aga kindlasti esimest varianti ehk kultuuriväärtusega asja ja arhivaali sundvaldusesse võtmise ja sundvõõrandamise keeldu.</p>		
--	---	--	--

	<p>Kui kaalutakse, kas võtta ohuolukorras või kriisis sundkasutusse või sundvõõrandada kultuuriväärtusega asi, siis sellise otsustuse juures peaks arvestama Muinsuskaitseameti ja Kultuuriministeeriumi seisukohaga, kes toob otsustuse juurde teabe konkreetse asja väärtusest.</p> <p>Lisaks eeltoodule palume lisada kultuuriväärtusega asjade loetellu väljaande säilituseksemplari. Säilituseksemplari seaduse § 4 kohaselt on säilituseksemplar füüsilisel teabekandjal avaldatud väljaanne ja võrguväljaanne (edaspidi koos väljaanne) ning füüsilisel teabekandjal avaldatud väljaande algmaterjal, mida säilitatakse säilituseksemplari seaduse eesmärkide täitmiseks. Seaduse eesmärk on tagada Eesti kultuurile oluliste väljaannete ja nende algmaterjali võimalikult täieliku kogu loomine, pikaajaline säilitamine ning järjepidev kättesaadavaks tegemine, kui väljaannete teisi eksemplare ei ole võimalik kasutada.</p>		
2.	<p>Eelnõu §-ga 168 muudetakse Eesti Rahvusringhäälingu seadust ning sõnastatakse seaduse tasandil rahvusringhäälingu püsivad kriisiülesanded. Muudatusega sätestatakse, et valdkonna eest vastutav</p>	Arvestatud	

<p>minister võib täpsustada määrusega Eesti Rahvusringhäälingu püsivat kriisiülesannet, selle täitmise mahtu ning püsiva kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise nõudeid. Seletuskirja kohaselt nähakse „sarnaselt nt §-dega 197, 204, 206, 213 ja 226 ka siin ette, et valdkonna eest vastutav minister võib oma määrusega kehtestada püsiva kriisiülesande täitmise täpsemad tingimused.“ Leiam, et eelnõus toodud volitusnorm on siiski laiem, kui seletuskirjas toodu – seadusega antakse võimalus ministrile ka kriisiülesandeid ja selle täitmise mahtu täpsustada. Volitusnorm võiks olla järgmine:</p> <p>„(1²) Valdkonna eest vastutav minister võib täpsustada määrusega Rahvusringhäälingu püsiva kriisiülesande täitmise ja selleks valmistumise nõudeid.“</p> <p>Seletuskirja kohaselt on „ERRil vastutusrikas roll Eesti elanike teavitamisel ning selleks rolliks tulemuslikuma valmistumise eesmärgil seatakse § 5 lõikega 11 ERRile püsiv kriisiülesanne tagada adekvaatse informatsiooni operatiivne edastamine elanikkonda või riiklust ohustavates olukordades.“ Samas ei ole seletuskirjas</p>		
--	--	--

	Eesti Rahvusringhäälingule kaasnevaid mõjusid ega ülesannete täitmiseks vajaminevaid kulusid analüüsitud.		
3.	Palume täpsustada rakendusakti kavandit nr 3 („Üleriigilise riskianalüüsi, üleriigilise riskianalüüsi eelanalüüsi ja püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku riskianalüüsi koostamise nõuded ja kord ning loetelu eelanalüüsi koostavatest asutustest“). Selle §-s 7 toodud riskide loetelus ei ole välja toodud riski kultuuripärandi sihilikule või kaasnevale hävitamisele sõjatingimustes. Palume see lisada.	Selgitus	Üleriigilises riskianalüüsi, käigus selgitatakse välja kriisiolukorra põhjustavad ohud, nende olemus ja tõsidus. Asutuse ja isiku riskianalüüsi käigus hinnatakse, kas ja kuidas need ohud mõjutavad kriisiülesannete täitmist ja toimepidevuse tagamist. Kultuuriväärtuste kaitse on Muinsuskaitseameti üheks kriisiülesandeks ning riskianalüüsi koostamise käigus hindabki Muinsuskaitseamet, kuidas sõjalised jm ohud kultuuripärandit mõjutavad. Kui on selgunud riskid kultuuripärandi kaitsel, siis hakatakse valmistuma nende ohtudega toimetulekuks, sh riske maandama.

Haridus- ja Teadusministeerium

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud/selgitused	Kommentaariid
1.	<p>Eelnõu § 76 lõike 1 punktis 8 sätestatakse kohaliku omavalitsuse püsivad kriisiülesanded lastehoiu, alus- ja põhihariduse kättesaadavuse tagamine.</p> <p>Lastehoiuteenus on kehtiva seadusandluse kohaselt sotsiaalteenus. Teeme ettepaneku sätestada loetelus sotsiaalteenused (lapsehoiuteenus) ja haridusteenused (alus- ja põhiharidus) eraldi punktides. Olukorras, kus valla- või linnavalitsus asendab koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 lõike 1 teise</p>	Arvestatud	Eelnõus sätestatud sotsiaalteenused ja haridusteenused eraldi punktides.

<p>lause alusel pooleteise- kuni kolmeaastase lapse lasteaiakoha vanema nõusolekul lapsehoiuteenusega, ei muutu lapsehoiuteenus haridusteenuseks. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 lõige 1 lubab asendada haridusteenuse sotsiaalteenusega.</p> <p>Samas soovitame eelnõu koostajatel jälgida Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatavat alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu menetluse käiku. Nimelt praegu sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) alusel tegutsevad ja 1,5–3aastastele lastele lapsehoiuteenust osutavad lastehoiud kavandatakse eelnõu jõustumisel tuua sotsiaalvaldkonnast üle haridusvaldkonda. Sotsiaalhoolekande seadus jääb reguleerima suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiuteenust sotsiaalteenusena. Seega, kui alushariduse ja lapsehoiu seadus jõustub enne käesoleva eelnõu seadusena jõustumist, tuleks suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiuteenuse tagamise kohustus ikkagi haridusteenustest eraldi punktis sätestada.</p> <p>Teiseks märgime, et kui lapsehoiuteenus (välja arvatud suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiuteenus) tuuakse</p>		
--	--	--

<p>üle haridusvaldkonda, hakkab lapsehoidude ja nende pidajate üle Sotsiaalkindlustusameti asemel tegema järelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium, kuid suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiuteenuse üle jätkab järelevalve teostamist Sotsiaalkindlustusamet.</p> <p>Kolmandaks on vaja täpsustada, kas kohaliku omavalitsuse üksuse püsiv kriisiülesanne on tagada lasteaia- ja koolikohad vastavalt täna kehtivale koolieelse lasteasutuse seaduse ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse nõuetele või tekib kohaliku omavalitsuse üksustel võrreldes täna kehtiva koolieelse lasteasutuse seaduse ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse nõuetega täiendav kohustus.</p> <p>Koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 lõige 1 sätestab, et valla- või linnavalitsus loob vanemate soovil kõigile pooleteise- kuni seitsmeaastastele lastele, kelle elukoht on selle valla või linna territooriumil ning ühtib vähemalt ühe vanema elukohaga, võimaluse käia teeninduspiirkonna lasteasutuses (elukoht koolieelse lasteasutuse seaduse tähenduses on rahvastikuregistri järgne elukoht). Koolieelse lasteasutuse seaduse</p>		<p>Praeguse eelnõuga tuleks lasteaia- ja koolikohad tagada vastavalt kehtivale koolieelse lasteasutuse seaduse ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse nõuetele. Teeme ettepaneku HTMile koostöös KOVidega töötada välja haridusseaduste nõuded kriiside, sh sõja ajaks, kui vajalik seaduses toodud nõudeid täpsustada või muuta ja lahendada nimetatud teema eriseaduse muudatustega.</p>
--	--	---

<p>§ 15 lõige 3 sätestab, et valla- või linnavalitsus võtab kõigepealt lasteasutusse vastu lasteasutuse teeninduspiirkonnas elava lapse, eelistades võimaluse korral lapsi, kelle samas elukohas elavate sama pere teised lapsed käivad samas lasteasutuses. Pärast teeninduspiirkonnas elavate laste vastuvõttu võetakse vabade kohtade olemasolul lasteasutusse lapsi väljastpoolt teeninduspiirkonda, eelistades esmajärjekorras samas vallas või linnas elavaid lapsi, seejärel teeninduspiirkonnas töötavate vanemate lapsi. Väljaspool teeninduspiirkonda elavate laste vastuvõtul arvestatakse ajaliselt varem esitatud taotlusi.</p> <p>Seega tuleb koolieelse lasteasutuse seaduse järgi võimaldada koht teiste kohaliku omavalitsuse üksuste lastele vaid siis, kui lasteaias on vabu kohti. Sama põhimõtte ja loogika on ka põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses (vt §-d 7 ja 10). Teiste kohaliku omavalitsuse üksuste lastele jaoks ei pea koolieelse lasteasutuse seaduse ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi kohaliku omavalitsuse üksus õppekohti juurde looma. Kooskõlastatava eelnõu § 76 lõike 1 punktist 8 võib aru saada, et säte paneb kohaliku omavalitsuse üksusele</p>		<p>Haridus- ja teadusministeeriumiga kokkuleppel on ka keskhariduse pakkumine lisatud kriisiülesannete hulka.</p>
--	--	---

	<p>kohustuse luua hoiu-, lasteaia- või koolikohti juurde rohkem, kui seda nõuavad sotsiaalhoolekande seadus, koolieelse lasteasutuse seadus ja põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Seletuskirjas on kirjeldatud, et kohad tuleb tagada ka teiste kohaliku omavalitsuse lastele, kui vanemad seda vajavad ning seda eesmärki kinnitab ka kohaliku omavalitsuse üksusele püsiva kriisiülesande täitmisega seoses tekkinud kulude hüvitamise säte. Seega, kui eelnõu § 74 punkti 8 alusel tekib kohaliku omavalitsuse üksusele täiendav kohustus, on eelnõus vajalik selle alused üheselt sätestada.</p> <p>Eelnõus ei ole üheselt aru saada, kas keskhariduse tagamine on kriisiülesanne või mitte ning tuleb ka kriisiajal keskhariduse tagamisel lähtuda üksnes põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest.</p>		
2.	<p>Eelnõu § 77 lõike 2 kohaselt kaetakse § 76 lõike 1 punktis 8 sätestatud ülesande täitmise kulud kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvest, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud juhul. Sarnaselt eelnevas punktis tehtud ettepanekule palume hoida loeteludes eraldi sotsiaalteenused ja haridusteenused. Samuti võib olla eksitav seletuskirja lk 156 tekst § 77 lõike 2</p>	Arvestatud	

	<p>kohta, et „KOV i ülesanded lastehoiu, alus- ja põhihariduse kättesaadavuse tagamisel on täpsustatud koolieelse lasteasutuse seaduses ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses.“ Kohalike omavalitsuste ülesanded alus ja põhihariduse kättesaadavuse tagamisel on tõesti sätestatud koolieelse lasteasutuse seaduses ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 10 lõike 1 teine lause lubab küll asendada lasteaiakoha lapsehoiuteenusega, kuid kohalike omavalitsuste ülesanne võimaldada lapsehoiuteenust tuleneb sotsiaalhoolekande seadusest ja tegemist on sotsiaalteenusega.</p> <p>Alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu menetluse käigu jälgimine on ka käesoleva eelnõu sätte sõnastuse valguses vajalik.</p>		
3.	<p>Eelnõu § 148 lõike 1 punkt 3 kohaselt teeb eelnõu § 76 lõike 1 punktis 8 sätestatud ülesande üle teeb haldusjärelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium.</p> <p>Haridus- ja Teadusministeerium teostab koolieelse lasteasutuse seaduse § 28 ja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 84 alusel haldusjärelevalvet lasteaedade ja</p>	Arvestatud	

	<p>nende pidajate ning koolide ja nende pidajate tegevuse õiguspärasuse üle. Haldusjärelevalvet sotsiaalhoolekande seaduse alusel lapsehoiuteenuse üle teostab Sotsiaalkindlustusamet (vt sotsiaalhoolekande seaduse § 157).</p> <p>Seega Haridus- ja Teadusministeerium ei tee haldusjärelevalvet lapsehoiuteenuse osutajate üle, seda ka siis kui kohaliku omavalitsuse üksus asendab lasteaiakoha lapsehoiuteenusega. Ka siis on lapsehoiuteenuse osutajale järelevalveorganiks Sotsiaalkindlustusamet sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt. Haridus- ja Teadusministeerium ei saa teha järelevalvet sotsiaalteenuse üle, mille osas tavaolukorras teeb järelevalvet Sotsiaalkindlustusamet. Kui on eesmärk anda sotsiaalteenuse üle järelevalve korraldamine Sotsiaalkindlustusameti asemel Haridus- ja Teadusministeeriumile, vajab see täiendavat arutelu.</p> <p>Palume sätet vastavalt järelevalveorgani pädevusele täpsustada. Samas tuleb silmas pidada alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu menetluse käiku. Kui eelnõu seadusena jõustumisel tuuakse lapsehoiud haridusvaldkonda, teostab</p>		
--	--	--	--

	nende üle järelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium, välja arvatud suure hooldus- ja abivajadusega lapse hoiuteenus, mille üle jääb järelevalvet teostama ka edaspidi Sotsiaalkindlustusamet.		
4.	<p>Eelnõu § 9 lõike 1 osas leiame, et selles ei sätestata üheselt, arusaadavalt ja täielikult, kellele püsivad kriisiülesanded määratakse.</p> <p>Eelnõu § 9 lõige 1 sätestab, et „kriisiolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks määratakse asutustele ja isikutele püsivad kriisiülesanded“.</p> <p>Sama paragrahvi lõigetest 2 ja 3 võib aru saada, et lõikes 1 nimetatud asutuse all peetakse silmas ministeeriumi ja muu täidesaatva riigivõimu asutusi. Isikute all peetakse silmas juriidilisi isikuid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid. Lõikes 4 on nimetatud ka põhiseadusliku institutsioon ja kohaliku omavalitsuse üksus.</p> <p>Eelnevat koosmõjus tõlgendades võib aru saada, et püsivad kriisiülesanded määratakse seaduse alusel või vastavalt Vabariigi Valitsuse kriisiplaanis:</p> <p>1) ministeeriumi ja muu täidesaatva riigivõimu asutustele;</p>	Arvestatud ja selgitus	<p>Eelnõu sõnastust muudetud selgemaks. Püsivaid kriisiülesandeid saab määrata:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ministeeriumi ja muu täidesaatva riigivõimu asutustele; 2) kohaliku omavalitsuse üksustele; 3) juriidilistele isikutele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele. <p>Toimepidevus ei ole seotud ainult püsivate kriisiülesannetega, vaid see on lisaks püsiva kriisiülesandega asutuste ja isikute (juriidilised ja FIED) ka põhiseaduslike institutsioonide kohustus.</p>

<p>2) põhiseaduslikule institutsioonile; 3) kohaliku omavalitsuse üksustele; 4) juriidilistele isikutele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele.</p> <p>Samas on eelnõu § 16 lõikes 1 sätestatud: „Toimepidevus on püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksuse, elutähtsa teenuse osutaja (edaspidi püsiva kriisiülesandega asutus ja isik) ning põhiseadusliku institutsiooni suutlikkus järjepidevalt toimida ja tagada igal ajal valmidus talle pandud ülesandeid täita.</p> <p>Lähtuvalt eeltoodust palume kaaluda eelnõu § 9 lõikes 1 sätestada selgelt, kellele püsivad kriisiülesanded määratakse. Leiame, et mõisted „asutus“ ja „isikud“ ei ole piisavalt selged mõisted eelnõu tähenduses ja võivad tekitada arusaamatust. Kuna § 9 lõikes 1 ei ole selgelt määratletud asutuse definitsioon, tekib arusaamatusi ka teiste sätete tõlgendamisel, näiteks eelnõu § 11 lõige 1, § 13 lõige 1, § 16 lõiked 1 ja 2, § 74 lõige 1 jj.</p>		
--	--	--

Rahandusministeerium (selle endine regionaalministri vastutusvaldkond)

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud/selgitused	Kommentaarid
----	-------------------------	---------------------------------------	--------------

<p>1. KOVi puudutavas osas on põhimõtteliselt probleemne ühekordsete korralduste andmise mittetäitmisel eelnõuga ettenähtavad sanktsioonid, eeskätt eelnõu §-s 33 (viitega §-le 34) ja § 38 lõike 1 alusel. Ebaselgeks jääb ka eelnõu § 33, § 34 ja § 38 omavaheline koosmõju. Eelnõu § 33 sätestab läbi juhtimisvolituste korralduste andmise õiguse kriisiolukorra juhile ja § 38 korralduste andmise õiguse kriisiolukorda lahendavale asutusele.</p> <p>KOV vaatest on ebaselged eelnõu § 33 lõige 2 ning § 38 lõiked 1 ja 5. Ehkki kriisiolukorda lahendava asutuse mõiste on seaduses defineerimata, võib eeldada, et selleks saab olla ka KOV. Seega on KOV suhtes kohalduvad nii eelnõu § 33, § 34 kui § 38. Paragrahv 38 lg 5 viimase lause kohaselt võib KOVile anda korralduse üksnes KOV püsiva või ühekordse kriisiülesande täitmise raames. Nähtav on eelnõu väljatöötaja tahe, et sättega on püütud välistada sekkumine KOV enda ülesannete täitmisesse, kuid arvestama peab, et ka eelnõu § 73 lõike 3 punktides 3–5 ning § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9 sätestatud ülesanded on hetkel omavalitsuslikud ülesanded, ehk säte ei ole piisav ja tekitab pigem segadust.</p>	<p>Selgitus</p>	<p>KOV ülesanded saab nende sisu järgi jagada kolmeks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) vabatahtlikud KOV ülesanded; 2) kohustuslikud olemuslikud KOV ülesanded (st pandud KOV-le täitmiseks seadusega); 3) KOV täidetavad riiklikud ülesanded (nii seadusega kui seaduse alusel halduslepinguga KOV-le antud ülesanded). <p>Riigikohtu lahendi 3-4-1-8-09 punktis 53 on omavalitsuslikke ülesandeid piiritletud järgmiselt: „Kohaliku elu küsimused on lähtuvalt sisulisest kriteeriumist need küsimused, mis võrsuvad kohalikust kogukonnast ja puudutavad seda ega ole vormilise kriteeriumi kohaselt haaratud või põhiseadusega antud mõne riigiorgani kompetentsi.“.</p> <p>Seadusandjal on õigus muuta mõne kohaliku elu ülesande täitmine omavalitsusüksusele kohustuslikuks (seadusest tulenev omavalitsusülesanne), kui see on enesekorraldusõigust arvestades proportsionaalne abinõu põhiseadusega lubatud eesmärgi saavutamiseks.</p> <p>Nii kohustuslike kohalike ülesannete kui ka riiklike (ülekantud pädevuses) ülesannete puhul võib ülesande täitmise kohustus seaduse järgi olla tingimatu (ülesanne tuleb igal juhul täita) või tingimuslik (ülesanne tuleb täita vajaduse korral või teatud tingimustel).</p>
--	------------------------	--

<p>Paraku ei saa mistahes tsiviilkriisi lahendamisel ei kriisiolukorra juht ega kriisi lahendav asutus omada volitusi KOV asemel KOV haldusakti andmiseks, muutmiseks ega kehtetuks tunnistamiseks, halduslepingu sõlmimiseks või ühepoolseks lõpetamiseks või toimingute sooritamise lõpetamiseks. Tsiviilkriisides, nt loodusõnnetuste, isegi mässu või ka haiguspuhangute puhul pole sellisel viisil sekkumisõigus põhjendatud. KOV suhtes saab anda korraldusi oma seadusest tuleneva püsiva või ajutise ülesande täitmiseks, kuid paraku ei saa minna seadusega omavalitsuslike kriisiülesannete täitmise korraldamise viisi ja nõudeid KOVile täpselt ette kirjutama. Ammugi ei saa kriisiolukorra juht või kriisi lahendav asutus asuda ühepoolsest üle hindama KOV haldusakti, halduslepingu või toimingute otstarbekust ega teha enda teadmiste pinnalt kohalike olude osas „otstarbekamat otsust“. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 8 lõigete 2 ja 3 järgi on üldjuhul mis tahes KOVide suhtes teostatava haldusjärelevalve eesmärk tagada vaid nende tegevuse vastavus seadustele ja põhiseadusest tulenevatele põhimõtetele. Haldusjärelevalvet KOVide üle teostatakse viisil, mis tagab, et kontrolliva</p>		<p>Kuna KOV-id tegutsevad PS § 154 lõike 1 järgi seaduste alusel iseseisvalt, siis saab sellisest käsitlest välja lugeda seadusandjale antud volitust piirata omavalitsusüksuste iseseisvust iga vabalt valitud eesmärgi saavutamiseks, mis ei ole põhiseadusega vastuolus. Seega riik võib KOV garantiid teataval määral kärpida, kuid taoline riive peab taotletavat eesmärki silmas pidades olema proportsionaalne.</p> <p>Kui aga kohustusliku omavalitsusliku ülesande täitmine on reguleeritud nii põhjalikult, et kohalikul omavalitsusel ei jää selle täitmise viisi ja laadi osas mingit otsustusõigust, võib omavalitsuslikust ülesandest rääkida veel üksnes formaalses mõttes. KOV otsustuspädevuse taoline piirang võib praktikas tähendada seda, et konkreetne seadusest tulenev KOV täidetav ülesanne on olemuselt riiklik.</p> <p>Vt RaM enda juhust: https://www.fin.ee/media/4704/download</p> <p>Ühekordsete ülesannetega, mis KOVidele antakse, tekkivad kulud hüvitatakse, selleks on eraldi õiglase hüvitise maksmise sätted. Püsivad kriisiülesanded on aga paljuski KOVide enda omavalitsuslikud ülesanded, mille osas nad peavad tagama ülesande jätkuva täitmise ka kriisiolukorras. Riiklike ülesannete laiendamise korral nt ulatuslik evakuatsioon ongi eelnõus eraldi nähtud kompensatsiooni ette.</p>
---	--	---

<p>organi sekkumine oleks tasakaalus kaitstavate huvide tähtsusega. Seega nõuab ka harta kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigusega arvestamist, mida KOV tegevuse otstarbekuse kontroll ei aita kuidagi tagada.</p> <p>Probleemsed on eelnõu § 33 lg 2 (ebaselgus KOVile kohaldamise suhtes) ning § 38 lõike 1 sissejuhatavas lauses sisalduv „kohaliku omavalitsuse üksus“ ja lõike 1 punktid 1–5, mida ei saa omavalitsuslikele ülesannetele kohaldada. Kui sellisel kujul eelnõu § 33 lg 2 ja § 38 lg 1 sissejuhatav lause ja selle punktid 1–5 jäävad eelnõusse, võib Riigikohus senisele praktikale tuginedes kohtuvaidluste algatamisel tõlgendada ilmselt kõik eelnõu § 76 lõike 1 alusel püsivad KOV kriisiülesanded tsiviilkriisis kas riiklikeks ülesanneteks, või tunnistada § 34 lõike 1 punktid 1–5 või § 38 lõike 1 punktid 1–5 KOV osas põhiseadusvastaseks, kuna need kitsendavad põhjendamatult KOVide enesekorraldusõigust. Kumbki perspektiiv ei ole soovitatav tulemus, kuna tekitab riigieelarvele ootamatuid kulusid ja KOVidele põhjendamatut lisakoormust.</p> <p>Võimalikud lahendused:</p>		<p>Eelnõuga sätestatakse kohaliku omavalitsuse üksusele kriisiülesannete täitmisega tekkinud kulude hüvitamine (vt eelnõu § 84), samuti haldusjärelevalve tegemise erisused kohaliku omavalitsuse üksuse püsiva kriisiülesande täitmise üle. Lisaks näeb eelnõu § 150 ette õiglase hüvitise maksmise ühekordse kriisiülesande korral (§ 33).</p>
---	--	--

<p>a) Eelnõu § 33 lõike 2 puhul tuleks selgelt välistada kohaldatavus KOV omavalitsuslike ülesannete täitmisesse sekkumise osas, § 38 lõikest 1 jätta välja sõnad „kohaliku omavalitsuse üksuse“ ja § 38 lõiget 5 täiendada sõnastusega, mille kohaselt ei saa kohaliku omavalitsuse omavalitsuslike ülesannete puhul kohaldada käesoleva paragrahvi (§ 38) lõike 1 punkte 1–5.</p> <p>b) Seadusega võib ka ette näha, et juhul, kui KOV ei täida antud korraldust selle andnud kriisiolukorra juhile või asutusele meelepärasel viisil, ei teki automaatselt mitte õigus § 38 lõike 1 punktide 1–5 kohaldamiseks, vaid õigus algatada koheselt haldusjärelevalve KOV suhtes. Järelevalve peaks läbi viima kas Vabariigi Valitsus või muu sõltumatu järelevalveorgan, kes tagab KOV ärakuulamise ja vastuväite esitamise õiguse, sest KOV võib omada kaalukat argumenti, miks kriisiolukorra juhi nägemus tema haldusakti kehtetuks tunnistamise vajadusest ei ole õige. Samuti tuleb tagada KOV õigus vaidlustada tema haldusakti, toimingut või halduslepingut kehtetuks tunnistav või muutev haldusjärelevalve organi otsus kohtusse, kui erandlikult selline</p>		
--	--	--

<p>ülesanne eelnõuga antakse (mida Rahandusministeerium ei toeta).</p> <p>c) Kolmas võimalus, mis ei pea välistama esimest ja teist varianti, on täita korraldusega antud ülesanne riigiasutusel ise, kui KOV kriisiolukorra lahendamisse ei panusta või KOV panus riigiasutust ei rahulda. Korraldusega antud ülesande saab riigiasutus ise täita vastavalt eelnõu § 34 lg 1 p 1 või § 38 lõike 1 p 1 alusel, kui selleks on riigi kriisi lahendav asutus võimeline ja olukorra lahendamine on vältimatult vajalik (tekitada KOV asemel paralleelne tegutsemisõigus riigile). Arvestama peab, et see ei toimuks siiski „korralduse saaja“ ehk KOVi nimel, vaid oleks riigi korraldatav ülesanne. Sellepärast ei sobi ka eelnõu § 34 ega § 38 lõike 1 p 1 omavalitsuslike ülesannete osas, sest riik ei saa täita KOV nimel KOV eest omavalitsuslikku ülesannet. Sel juhul jäetaks KOV antud haldusaktid ja sõlmitud halduslepingud kohaldamata (riigile ei tohiks nagunii anda õigust neid akte ja lepinguid KOV eest anda ja sõlmida).</p> <p>d) Neljas võimalus on selgelt eelnõus sätestada, et selline kriisiolukorra juhi eelnõu § 33 või kriisi lahendama asutuse § 38 alusel KOVile antud korraldus on</p>		
--	--	--

	<p>riiklik ülesanne, kus kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõigust ei rakendata ning täita tuleb täpselt ja ette antud mahus riigi antud suunisteid. See tähendab aga, et ka eelnõu § 73 lõike 3 punktides 3–5 ja § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9 omavalitsuslikud ülesanded, juhul kui nende täitmiseks on antud eraldi suunistega korraldus ja selle täitmise viiside osas KOVil enam valikut ei ole, muutuvad korralduse raames riiklikeks ülesanneteks. Riigieelarve kavandamisel tuleks selliste kulude kaasnemisega ka sellisel juhul arvestada.</p> <p>e) Naasta eelnõu tööversioonis kasutatud sõnastuse juurde: „Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud korralduse võib anda juhul, kui sellega ei sekkuta põhiseadusliku institutsiooni, täidesaatva riigivõimu asutuse, kohaliku omavalitsuse üksuse või muu avaliku võimu kandja enda ülesande täitmisesse.“.</p>		
2.	<p>Eelnõus on jätkuvalt probleemiks otstarbekuse hindamine haldusjärelvalve raames KOV enda ülesannete täitmisel (eelnõu § 148 lg 1 p 2 ja lg 2 p 2 kontekstis). Samuti ei võta eelnõu § 44 arvesse, et KOVil ei teki omavalitsuslike ülesannete osas riigiga alluvussuhet, seega ei saa ka</p>	Arvestatud	<p>Eelnõu on muudetud- ettekirjutuse kohaliku omavalitsuse üksusele pandud ülesande õiguspäraseks ja otstarbekaks täitmiseks võib teha juhul, kui vastava ülesande täitmise laadi ja mahtu arvestades on tegemist riikliku kohustusega. Eelnõuga sätestatakse kohaliku omavalitsuse üksusele kriisiülesannete täitmisega tekkinud</p>

<p>kriisiolukorra juht (kes võib olla ise ülesande andjaks) olla KOV vaatest vaidluste lahendaja (eelnõu § 44 lõige 2). Probleemi ei ole KOV täidetavate riiklike ülesannete üle teostatava haldusjärelvalvega, mis võib hõlmata ka riigi otstarbekussuunitlusi.</p> <p>On kaheldav, et eelnõu § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9 ülesannete puhul soovitakse SKA kaudu teostada KOV õigusaktide õiguspärasuse kontrolli (mis on Riik–KOV suunal haldusjärelvalve esemeks), vaid pigem kontrollida, kas kriisivalmidus on tagatud ja KOV kriisiülesannetega hästi toime tullakse (nagu peab silmas ka seletuskiri). Siit jõuame aga tagasi algusesse, kus tuleks teha valik, mis tüüpi kriisiülesandega on KOV puhul tegu, kas see on tõlgendatav KOV täidetava riikliku või omavalitsusliku ülesandena. Kui lähtuda eeldusest, et eelnõu § 73 lõike 3 punktides 3–5 ja § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9 on omavalitsuslikud ülesanded, mis on rahastatavad KOV enda eelarvest, siis peab saama KOV nende osas teha ise riigi poolt sekkumatuid otstarbekusvalikuid. Kui seadus seda valikut ei jäta ja lubab haldusjärelvalve kaudu riigiasutusel KOV valikut ümber hinnata, siis loeb Riigikohus vaidluse korral need</p>		<p>kulude hüvitamine ning haldusjärelvalve tegemise erisused.</p>
---	--	---

	<p>ülesanded ilmselt riiklikuks⁴ . Seeläbi võib riigieelarvele tekkida ootamatu ja suur eelarveline koormus.</p> <p>Kuna KOV haldusjärelvalve erinevalt riigiasutuste omavahelisest järelvalvest ei võimalda omavalitsuslike ülesannete osas otstarbekuse hindamist, ongi KOV haldusjärelvalvet (VVS § 753 alusel) käsitletud eraldi teistest VVS § 751 sätestatud haldusjärelvalvetest. KOV haldusaktide järelvalve puhul näiteks ei ole võimalik juhul, kui KOV jätab justiitsministri ettepaneku täitmata, kohaldada asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud sunniraha.</p> <p>Seega ka eelnõu kohasel järelvalve korraldamisel peab arvestama KOV enesekorraldusõigusega, milleks on KOV õigus otsustada, millal ja kuidas ta oma pädevusse kuuluvaid ülesandeid lahendab. KOV enesekorraldusõiguse puhul on tegu KOV otsustus- ja valikudiskretsiooniga kohaliku elu küsimustes. See tähendab KOV õiguse vabalt, st riigilt lähtuvate otstarbekussuunisteta otsustada ja korraldada kohaliku elu küsimusi ja võimet teha otsustusi vastavalt oma vajadustele ja poliitilistele valikutele.</p>		
--	---	--	--

	<p>Võimalikud lahendused:</p> <p>a) Palume sätestada eraldi KOV omavalitsuslike ülesannete (eelnõu § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9) haldusjärelevalve osas säte, mis võib olla analoogne § 148 lõikele 2, kuid on suunatud vaid õiguspärasuse kontrollile: „teha ettekirjutuse ühekordse kriisiülesande õiguspäraseks täitmiseks“. Kõne alla võib tulla ka sunniraha kohaldamine KOV suhtes järelevalve meetmena, samuti ka mõningal juhul võimalus asendustäitmiseks, kuid seegi peaks olema sätestatud KOV puhul eraldi sättega, ilma § 146 lõikele 1 viitamata. Pole põhjust karta, et Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatavad nõuded jäävad täitmata, sest samasisulised korrad saavad ja peavad KOVid ise kehtestama ja neid järgima.</p> <p>b) KOV täidetavate riiklike ülesannete (nt eelnõu § 76 lõike 1 punkt 1) osas haldusjärelevalve ulatumisega ka otstarbekuse üle probleemi ei ole, sest siinkohal võib riik ülesande tellijana täpselt ette kirjutada KOVilt nõutavad tegevused ning hinnata nende riigi vaatest otstarbekat täitmist, mida loomulikult ka eelnõu saavutada soovib. Küll aga tuleks haldusjärelevalves eristada järelevalvet KOV riiklikult täidetava ülesande üle, kus</p>		
--	--	--	--

	<p>hinnatakse nii õiguspärasust ja otstarbekust ning teisalt omavalitsusliku ülesande üle, kus hinnatakse ainult õiguspärasust.</p> <p>c) Eelnõu § 44 lõike 2 puhul tuleks vältida sõnu „kohaliku omavalitsuse üksus“ ja „alluvus“ ühes lauses, kuna teoreetilisest alluvusest on võimalik rääkida üksnes riiklike ülesannete kontekstis, kuid mitte omavalitsuslike ülesannete osas. Viide kohaliku omavalitsuse üksusele tuleks sealt kas välja jätta või asuda taas eristama KOV ülesandeid (riiklik vs olemuselt omavalitsuslik).</p>		
3.	<p>Eelnõuga muudetakse mitmeid seadusi, mis on põhiseaduse § 104 kohaselt Riigikogu koosseisu häälteenamusega vastu võetavad seadused. Ka antud eelnõu tuleks põhiseaduse muudatusega § 104 nimekirja lisada. Vastasel korral (kui eelnõu jääb lihtseaduseks) võib eelnõus tekkida koosseisu häälteenamust nõudva seaduse sätete kohaldamise välistamisega probleeme.</p> <p>Riigikohus on seda küsimust mitmel korral viitamise nurga alt käsitlenud ja andnud ajas erinevaid tõlgendusi. Oma 20.10.2008. a otsuses nr 3-3-1-42-08, leidis kohus, et kui küsimus ei kuulu konstitutsioonilise seaduse spetsiifilisse</p>	Selgitus	<p>Kuna eelnõu hakkab endas hõlmama PS § 104 p 16 ja p 17 regulatsioone – nendes osades on tegu konstitutsioonilise seadusega.</p> <p>Seda on selgitatud ka eelnõu seletuskirjas.</p>

	reguleerimisalasse, on viited lihtseadustele lubatavad. Samas oli küsimuse all kõigest lihtseadusele viitamine, mitte lihtseaduses konstitutsioonilise seaduse sätte kohaldamata jätmine, mida antud eelnõuga mitmel korral paratamatult teha tuleb.		
4.	<p>Eelnõu § 16 lõiked 5 ja 6 ei arvesta piisavalt KOVi enesekorraldusõigusega. Lõike 6 viimase lause järgi lähtub KOV enda toimepidevuse tagamisel käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud määrusest. Lõike 5 kohaselt toimepidevuse tagamisel valmidustasemete kasutamise, kehtestamise ja muutmise korra ning toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitse tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.</p> <p>Ei saa väita, et lõike 6 viimane lause oleks automaatselt kohalike omavalitsuste õigusi põhjendamatult riivav, kuid sätte paindlikkus tekitab ohu, kus Vabariigi Valitsus võib määruse sisustamisel tahtmatult tsiviilkriisis toimepidevusega seotud ülesannete korralduse tingimusi ja korda kehtestades tungida omavalitsuslike ülesannete reguleerimisalasse. See võib omakorda tingida olukorra, kus määrusega KOVile</p>	Selgitus	<p>Eesmärk on, et oleks ühtsed nõuded asutustele ja KOVidele kriisivalmiduse osas. Toimepidevuse nõuded ei hakka hõlmama kitsaid ettekirjutusi ega ülesande täitmise täpseid reegleid. Toimepidevus on eelnõu kohaselt põhiasjad, mis peavad olema asutustes ja KOVides tehtud, et asutus ja KOV oleks kriisiks valmis: inimestele määratud kriisirollid, alternatiivne asukoht, lobi mõtlemine, kuidas igasuguses kriisis tööd teha ja tagada. Rakendusakti kavand on toodud seletuskirja lisas, kust on näha, mida VV kehtestama hakkab viidatud volitusnormi alusel, sisuliselt uusi kohustusi VV määrusega KOVidele ei kehtestata.</p>

	<p>seatud kitsad ettekirjutused, ülesande täitmise tingimused muudavad ülesande riiklikuks ja PS § 154 lõiget 2 arvesse võttes tuleb rahastus leida ka nende ülesannete täitmiseks riigieelarvest, mis eelnõu § 77 KOVile kulude hüvitamise sättes ei sisaldu.</p> <p>Riigile ootamatute kulude vältimiseks palume lisada § 16 lõikesse 6 juurde välistus: „Kohalike omavalitsuse omavalitsuslike ülesannete korralduse toimepidevuse tagamise tingimused ja korra kehtestab omavalitsusüksus“.</p>		
5.	<p>Jätakuvalt võib PSi seisukohalt olla küsitav ka eelnõu § 39 ja § 40 sätestatud KOVi tegevusse sekkumisõigus erakorralises ja sõjaseisukorras, kuigi samalaadne regulatsioon on ka kehtivas RiKS §-s 9. PS § 130 näeb ette teatud põhiõiguste piiramise õiguse nendeks rasketeks olukordadeks, kuid teisalt sätestab põhiseaduse § 131, et erakorralise või sõjaseisukorra ajal ei valita Riigikogu, Vabariigi Presidenti ega kohalike omavalitsuste esinduskogusid ega lõpetata ka nende volitusi. Seega KOV volikogu volitused säilivad ka sõjaseisukorras, mis tekitab segaduse § 39 lõike 1 punktide 2–5 ja § 39 lõike 4 viimase lause osas. Raske on eelnõu pinnalt vahet teha, kuidas suhestub KOV</p>	Selgitus	<p>Eelnõu lähtub KOVidele korralduste andmisel suurest kehtivast RiKSist, HOSist ja ErSSist. Kõik nimetatud seadused võimaldavad sekkuda kriisi lahendamise eesmärgil KOVide tegevusse, nt ErSS § 18 lg 2 p 1 – erakorralise seisukorra juht võib anda KOVi juhile korraldusi; § 17 lg 1 p 16 – Vabariigi Valitsus võib keelata KOVil teatud liiki infot anda; § 17 lg 1 p 1 – Vabariigi Valitsus võib peatada KOVi õigusaktide täitmise; HOS § 14 lg 4.1 - hädaolukorda juhtiv asutus võib anda korraldusi KOVile; RiKS § 9 lg 2 – riigikaitseolukorras võib anda korraldusi, sh KOVidele, sama §-i lõige 3 – peaminister võib anda KOVidele korraldusi, sama §-i lõige 4 – peaminister võib tunnistata kehtetuks KOVi korraldusi ja ise anda uusi haldusakte KOVi eest.</p>

<p>volikogu mandaat ja kriisiolukorra juhi mandaat erimeelsuste korral. Esmapilgul tundub, et kriisiolukorra juhil on võimutäius sekkuda sõjalistest vajadustest lähtuvalt KOV otsustesse, kuid kuna samal ajal garanteerib põhiseadus ka KOV võimu säilimise, tekib olukord, kus sisuliselt koheaselt saab omakorda KOV samal kujul taas jõustada kriisiolukorra juhi või asutuse kehtetuks tunnistatud haldusakti, halduslepingu või õigusakti. Seega on kehtivas RiKSis ja käesolevas eelnõus ette nähtud lahendus üsna lihtsustatud. Kaaluda tuleks sekkumist vaid selgelt seaduses piiritletud juhtumitel (mitte abstraktse volitusnormi alusel) ja näha olukorra juhi õigusena ette võimalus üksnes peatada KOV akti kohaldamine kitsalt sõjalis-taktikalise olukorra tarbeks ja täpselt seni, kuni olukord nõuab, kuid mitte asuda eelnõu § 34 ja § 38 analoogiat kohaldades taas ühepoolsest kehtetuks tunnistama või veelgi enam KOV nimel ise akte andma.</p> <p>On arusaadav, et korraldust ei või anda Eesti Pangale, kuid arusaamatuks jääb, miks sellist analoogiat ei kohaldata KOVile, kes on samuti PSis nimetatud enesekorraldusõiguse alusel tegutsev institutsioon. Probleemne võib ka olla eelnõu § 40 sätestatud „riigiasutuste õigus</p>		<p>Kuna KOVid ei ole kuidagi eraldiseisvad riigi süsteemist, vaid osa riigi halduskorraldusest ning kriiside lahendamise, siis on kriisi lahendamise operatiivsuse ja ühtsuse eesmärgil nähtud juba kehtivas õiguses ette võimalused ja õigus sekkuda vajadusel KOVide tegevusse nii tsiviilkriiside lahendamisel kui ka riigikaitse kriiside lahendamisel. Sama põhimõtet jätkatakse ka eelnõuga, mille kohaselt võib KOVile anda ühekordse kriisiülesande (varem kokkuleppimata teenuse osas, ad hoc kriisi vajadustest lähtuv, sama õigus ka kehtivas RiKSis § 43.3 lg 2); KOVile võib ülesandeid anda kriisiolukorras üksnes nende püsivate ja ühekordsete kriisiülesannete raames. Nimetatud kaitseklausleid kehtivas õiguses KOVidele korralduste andmise osas ei ole, need lisatakse eelnõuga. Alati tuleb arvestada korralduse andmisel KOVi võimekust seda korraldust täita.</p>
---	--	---

<p>ise täita KOVi asemel“, arvestades § 39 lõike 1 ja lõike 4 sõnastust.</p> <p>Küsimus on selliste sõjaseisukorra sunnimehhanismide legitiimsuses. Erinevalt teistest ohuolukordadest annab PS § 130 sõjaseisukorraks põhiõiguste piiramise eriõiguse madalama astme seadusega, aga vaidluse koht ongi see, kui sügavale saab kriisiolukorra juht sekkuda ja milline peab olema selleks pädevust ettenägev volitusnorm. Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et mida intensiivsem on sekkumine või õiguste piirang, seda täpsem peab olema volitusnorm. Arusaadavalt taotleb eelnõu aga vastupidist, s.o otsustada ja lahendada ettenägematuid olukordi võimalikult üldiste ja laiapindsete volitusnormide alusel. Ja ehkki ainult erakorralises ja sõjaseisukorras võib isikute põhiõiguste või KOV enesekorraldusõiguse piiramine laiapindsete volitusnormide alusel kõne alla tulla, peaks meie hinnangul olema siiski tagatud, et ükski nendest volitustest ei seaks ohtu põhiseaduse võõrandamatute õiguste peatükis sätestatud demokraatia ja võimude lahususe printsiipi. Tekkida ei tohi olukorda, kui kriisijuhi võimuvolitused lubavad tungida otsustamisel sfääridesse, milleks tal ei ole kompetentsi ega</p>		
--	--	--

	<p>kohapealset teadmist. Arvestades KOV kriisiülesannete olemust, (nt erinevad sotsiaalteenused) võib KOV pädevussfääri sekkumine tingida halbade asjaolude kokkulangemisel ohu ka inimestele või tervisele.</p> <p>Kehtiva RiKS osas on sõnastus väga üldine, mis arusaadavalt on taotluslik, kuid seda enam on oluline, et seda targalt ja väga konservatiivselt rakendatakse. Sama võib öelda analoogsetele sätete osas antud eelnõus. On raske leida õigustusi, miks peaks loetletud riigiasutused ka sõjaseisukorras asuma korraldama omavalitsuslikke ülesandeid KOV asemel. Küsimus on, kas eelnõu § 40 lõikes 1 toodud välistavad klauslid on piisavad selleks, et võimu kuritarvitamist takistada. Jätkuvalt ei tohi unustada, et põhiseadus jätab kriisiolukorras samaaegselt kehtima KOV volikogu mandaadi, seega võib viimane igal hetkel enda õiguslikku võimu riigiameti kõrval legitiimselt edasi teostada, s.h anda kehtetuks tunnistatud akti uuesti välja. Kuna seletuskiri seostab seda vajadust KOV pahatahtlikkusega, siis oleks õigem tegeleda KOV juhtide võimaliku pahatahtlikkusega või riigivaenuliku meelestatusega eraldi indiviidide tasandil. Vaenulikult käituvad isikud saab</p>		
--	--	--	--

<p>võtta vastutusele (ja ametist kõrvaldada) karistusseadustiku alusel või luua eelnõus eraldi kiired ametisuhte peatamise või kõrvaldamise alused, aga mitte luua seadustesse riigile ebamääraseid võimutäiuseid andvaid volitusi omavalitsuslike ülesannete üle.</p> <p>Võimalikud lahendused: Õiguskindluse huvides ja tagamaks selgemalt sätete kooskõla põhiseadusega, tuleks siiski kaaluda:</p> <p>a) sätestada eelnõu § 39 lõike 4 sekkumisõigus vaid KOV ajutiste ja püsivate kriisiülesannete puhul ja hoiduda § 39 lõike 1 punktides 1–5 ja § 40 lõike 2 punktides 1–5 sätestatud meetmete rakendamisest KOV mistahes teiste, otseselt mitte kriisi lahendamisse puutuvate ülesannete osas. Eelnõu § 40 osas pigem võiks ka sätestada üksnes võimaluse jätta KOV haldusaktid või halduslepingud kohaldamata, kuid mitte tunnistada neid kehtetuks.</p> <p>Raske on siiski näha, millistes omavalitsuslike ülesannete kontekstis (mis ei ole seotud KOV riigikaitseliste ülesannetega) saaks selline olukord end õigustada. Tuleb arvestada, et KOVil võib olla väga kaalukas põhjus, miks asju ei saa ka riigikaitseolukorras teha vaid</p>		
---	--	--

<p>kaitseväge või olukorra juhi tahtest lähtuvalt. Küsitav on juhtiva asutuse või isiku pädevus KOV sotsiaalteenuseid, haridus- jm teenuse korraldust otsustada paremini viisil, et see kellegi elule või varale põhjendamatut kahju ei tekitaks. Lisaks peab alati olema tagatud sõltumatu instants, kellele kaevata. Selleks on küll kohus, aga kiirem variant oleks Vabariigi Valitsus, kui kriisi lahendaval juhtorganil tekib KOViga ülesande õige täitmise viisi üle vaidlus.</p> <p>b) Alternatiiv on sätestada juhul, kui KOV haldusakt, haldusleping, toiming või õigusakt takistab vahetult kaitseolukorra lahendamist, õigus jätta see olukorra lahendamiseni kohaldamata ja lugeda prioriteetsemaks riigi vahetuks kaitsmiseks tehtavad otsused. Siiski ei saaks riik sekkuda ja omatahtsi KOV akte, lepinguid või toimingud lihtsalt ära muuta või kehtetuks tunnistada, vaid kohaldada olukorda arvestades ajutiselt enda otsust olukorra lahendamiseks. Arvestama peab, et see kohaldamata jätmine toimuks muidugi samuti otsusega, kus tuleks ära näidata, miks ei kohaldata KOV akti ja kui kaua või mis sündmusega seonduvalt. KOV kohtukaebeõigus selle otsuse osas peab samuti säilima.</p>		
--	--	--

6.	<p>Eelnõu § 76 lõike 1 punkti 7 järgi loetakse toimetulekutoetuse maksmine KOVi püsivaks kriisiülesandeks. Toimetulekutoetuse maksmine on sätestatud KOV täidetava riikliku ülesandena (eelnõu § 77 lõige 1), mis kulud kaetakse riigieelarvest. Seega KOV peab küll tagama valmisoleku ka kriisiolukorras toimetulekutoetuse maksmiseks, kuid vahendid ülesande täitmiseks peab tagama riik. Ülesanne on seega KOVi ja riigi jagatud pädevuses. Eelnõu § 72 lõike 1 punkti 2 kohaselt võib Vabariigi Valitsus aga erakorralise või sõjaseisukorra ajal, sealhulgas riigi eelarvelise jätkusuutlikkuse tagamiseks, kui on vaja kasutada täiendavaid riigi rahalisi vahendeid, vähendada kriisiolukorra lahendamiseks korraldusega toimetulekutoetuse suurust või peatada selle maksmine. Eelnõu § 72 lõike 1 punkti 2 juures ei ole selgitust ka eelnõu seletuskirjas, kuidas seda tõlgendada koostoimes eelnõu § 76 lõike 1 punktiga 7. Eelnõus tuleks selgelt sätestada, kas KOV vabastatakse püsiva kriisiülesandena toimetulekutoetuse maksmisest, kui riik on selle maksmiseks vahendeid vähendanud või ülekanded KOVile peatanud.</p>	Selgitus	<p>Kui VV on selle maksmise peatanud siis KOV ei saa seda kriisiülesannet täita Vastav selgitus lisatud seletuskirja.</p>
7.	<p>Palume muuta eelnõu § 77 lõike 3 sõnastust ja jätta sealt välja tarbetu</p>	Arvestatud	<p>Eelnõu sõnastust muudetud</p>

	<p>täpsustav lauseosa: „vaid teenuse saajatest suurema osa moodustavad isikud, kes ei ole ülesannet täitva kohaliku omavalitsuse üksuse rahvastikuregistrisse kantud elanikud või kelle rahvastikuregistrijärgset elukohta ei saa kindlaks määrata.“.</p> <p>Piisab, kui säte on muudatuse järgselt sõnastatud:</p> <p>„(3) Käesoleva seaduse § 76 lõike 1 punktides 2–6, 8 ja 9 sätestatud ülesande täitmise kulud kaetakse riigieelarvest osas, milles need ületavad ülesande täitmise laadi, mahtu ja täitmisega seotud kulusid olulisel määral, või kui tegemist ei ole oma elanikele teenuse osutamise kuluga.“.</p> <p>Ühtlasi palume lisada volitusnormi lõikesse 4 täpsemate kulude arvestusmetoodika kehtestamiseks.</p> <p>„(4) Käesoleva seaduse § 76 lõike 1 punktides 2–6 sätestatud ülesande täitmise kulude katmise täpsema arvestusmetoodika tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määruusega.“.</p>		
8.	Eelnõu § 89 teises lõikes antud püsiva kriisiülesandega ametikohtade loetelu ei ole Rahandusministeeriumi hinnangul piisav ning ei ole osaliselt samuti	Arvestatud	

<p>kooskõlas põhiseaduslike garantiidega. Selleks, et kohalik omavalitsus saaks toimida PS § 154 kohaselt ja kooskõlas PS §-ga 131, on vältimatu tagada kõigis kriisiolukordades omavalitsuse esindusorgani volikogu ja ka valitsuse kui täitevorgani töö. Selleks on vaja laiendada püsiva kriisiülesandega ametikohtade loetelu lisaks linnapeale või vallavanemale ka valitsuse liikmetega ning kohaliku demokraatia toimimiseks ka volikogu liikmetega (analoog riigi tasandil Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse liikmetega). Sellise garantii saab tuletada ka PS §-st 131, mis sätestab kohalike omavalitsuste esinduskogude volituste jätkumise erakorralise või sõjaseisukorra lõpuni. 2022 a lõpu seisuga oli Eestis kokku volikogu liikmeid 1 717. Neist mehi oli 1 191. Neist 276 on vanemad, kui 60. Seega (kui jätta arvestamata Riigikogu liikmed jms piirangud nt tervislik seisund, õppimine jms) on volikogu liikmetest kõige enam võimalikke kaitseväekohuslasi u 915. Volikogu liige on oma mandaadi kasutamisel vaba ning ta võib soovi korral peatada oma tegevuse volikogus ning täita teisi riigile vajalikke ülesandeid. Rahandusministeerium ei ole sarnast arvutust teinud omavalitsuste valitsuse liikmete osas, kuid ka sealt lisanduvate</p>		
--	--	--

	<p>isikute arv ei saa olla eriti suur, arvestades, et üldjuhul on valitsused 3–5 liikmelised.</p> <p>Palume täiendada eelnõu § 89 lõiget 2 püsiva kriisiülesandega ametikohtade loetelu lisaks linnapeale või vallavanemale ka valitsuse liikmetega ja põhiseadusega kooskõla tagamiseks ka volikogu liikmetega.</p>		
9.	<p>Eelnõu § 89 lõike 3 osas märgime, et võimalus Vabariigi Valitsuse poolt määrata täiendavaid kriisiülesandega ameti- ja töökohti peaks olema asendatud kohustusega Vabariigi Valitsuse poolt selliste ameti- ja töökohtade loetelu kinnitamisega. Siia alla kuuluvad nt arstid, politseinikud, päästjad, ETO-de töötajad, erinevad omavalitsuse ametnikud ja töötajad jne, keda on vaja kriisi lahendamisel nende peamises olemasolevas rollis. Ehk on vajalik selgus ülesannete osas, millest saaks lähtuda nii riigi kui kohalikul tasandil ning mis hõlbustaks KRA-l pidada arvestust nn laiguliste ja toimiva tagala vahel. Selline kord (täiendavate riigikaitseliste töökohtade moodustamine elutähtsa teenuse osutaja juures, loetelu moodustamise ja muutmise ning andmete esitamise kord) kehtis kuni 20.03.2022</p>	Mittearvestatud	<p>Kindlasti ei saa see olla kohustus, kriisi ajal tööjõu kaasamiseks on mitmeid võimalusi, ka eelnõu pakub neid – erinev tööaeg, valveaeg, lepingud, vahetustega töö, täiendavad kriisiülesanded jne. Kriisitöökohtadele määramine on ainult üks võimalus mitte kohustus.</p>

	ning näeme antud eelnõu juures samuti sellise korra sätestamise vajalikkust.		
10.	<p>Seoses erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra erisustega vajavad üle vaatamist ka KOV volikogu kokkukutsumise tingimused. Leiame, et volikogule peaks andma eelnõuga tavapärasest laiemad volitused KOV ülesannete valitsusele delegeerimiseks nt KOV eelarveliste küsimuste osas.</p> <p>Palume eelnõu 6. peatükki täiendada 3. jaoga (võib olla ka muu sobiv koht eelnõus), muutes järgnevate sätete numeratsiooni (vt pikemalt kooskõlastuskirjast).</p>	Arvestatud	Vastavate ettepanekutega täiendatud KOKSi.
11.	Eelnõu § 61 lõike 2 kohaselt võib peatada erakonna ning töötajate ja tööandjate ühingu tegevuse. Palume selgitada, millised on juhud lisaks ohtudele põhiseaduslikule ja demokraatlikule korrale, mille korral on vaja seda sätet rakendada. Nt COVID ju ei too kaasa sellist olukorda, samuti ulatuslik elektrikatkestus jne. Kui sellised juhud puuduvad, siis palume täpsustada seda lõiget vastavalt eelnõus. PS § 48 annab sellele küsimusele ammendava selgituse.	Selgitus	Säte võimaldab peatada nimetatud ühingute tegevuse üksnes erakorralises ja sõjaseisukorras.
12.	Palume seletuskirjas kirjeldada, kuidas toimub eelnõu § 93 lõikes 3 sätestatud põhiseaduslike institutsioonide töötajate s.h kohaliku omavalitsuse ametnike ja	Selgitus	Säte võimaldab KOVil ise otsustada, kas on vajalik KOV üksuses töötavaid teenistujaid suunata teise ametiasutusse või juriidilise isiku juurde tööle.

	<p>töötajate suunamine teise ametiasutuse või isiku juurde. Kas selleks pöördub keskvõim (s.o kriis lahendav asutus) otse nende poole ning esitab abipalve. Kas see on siduv või saavad põhiseaduslikud institutsioonid lähtuda oma diskretsiooniõigusest. Või tuleks vastavat paragrahvi täiendada, et see ei laiene põhiseaduslikele institutsioonidele või, et neil on diskretsioon nendes küsimustes?</p>		<p>Selleks ei pea KOV üksus pöörduma VV poole, toimub KOVide vahelisel nõusolekul/koostöös.</p>
13.	<p>Eelnõu § 100 on sätestatud kodanikukohustuse täitmisel hukkumise, saadud vigastuse või haigestumise tagajärjel saabunud surma korral matuse korraldamine ja kulude katmine. Palume vähemalt seletuskirjas selgitada, miks kodanikukohustuse täitmisele suunatud isikule ei laiene sarnased garantiid, kui teenistusülesannet täitvale. Juhul, kui neile siiski peaksid laienema sarnased garantiid, palume eelnõu vastavalt täiendada.</p>	<p>Selgitus</p>	<p>RiKS muudatusega (jõustus 21.03.2022) asendati sundtöökohustuse toetus õiglase hüvitise maksmisega. Sündtöö ja eelnõu kohaselt kodanikukohustus ei ole võrdsustatav teenistusülesannete täitmisega, kuna isikut ei rakendata nõ pãris töö- ja teenistusülesannete täitmisel (eeldavad spetsiifilist väljaõpet, võetakse teenistusse jne), vaid lihtsamate tööde peal, mida isikutel on võimalik nõ <i>ad hoc</i> teha. Kodanikukohustust täitvatel isikutel on võimalik saada ka õiglast hüvitist eelnõu § 154 sätestatud tingimustel.</p>

14.	Eelnõuga kavandavate täiendavate KOVi ülesannetega tõuseb KOVide töökoormus arvestatavalt. Palume hinnata eelnõuga kavandavate muudatuste mõju KOVidele koos riigipoolsete leevendavate meetmetega. Eriti arvestades, et näiteks kõik 79 KOVi ei ole seni elutähtsa teenuse toimepidavust tagama pidanud, kuid eelnõuga kavandavate muudatuste jõustumisel peavad seda kõik KOVid korraldama. Kuidas kavandatakse KOVidele kompenseerida seaduse rakendamisega lisanduv lisakoormus? Kas riigi poolt kavandatakse täiendavaid KOVi spetsiifilisi juhendeid ja koolitusi?	Selgitus	Seaduse rakendamise toetamiseks on plaanis välja töötada nii erinevaid juhendmaterjale kui korraldada koolitusi, seminare jm toetavaid tegevusi. Oleme seletuskirjas ühe võimaliku mõjuna ka välja toonud, et KOV-id vajavad eelnõus ette nähtud ülesannete täitmiseks tõenäoliselt täiendavat tööjõudu.
15.	Teeme ettepaneku käsitleda eelnõu seletuskirjas ülevaatlikult ka Ukraina sõjast õpitud praktikat ja kogemusi riigi ja KOVide toimetamisel sõjaolukorras. Palume selgitada (kasvõi seletuskirja lisa), kuidas on Ukrainas tagatud sõjaolukorras avalike teenuste osutamine, toetuste maksmine, millised volitused on antud KOVidele jne, ja milliseid praktikaid oleks mõistlik rakendada ka Eestis.	Selgitus	UA õpitundide järeldused ei ole käsitletavad avaliku materjalina.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (II kooskõlastusring)

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud/selgitused	Kommentaariid
----	-------------------------	---------------------------------------	---------------

<p>1. Eelnõu § 254 (toiduseaduse muutmine) on täiendatud punktidega 4 ja 5 (millega täiendatakse toiduseaduse § 46³ lõiget 3 punktiga 4 ja § 46⁴ lõikega 6), lisades uue toiduga varustamise valdkonnana toidu jaekaubanduse valdkonna. Praeguses menetlusetapis uue valdkonna lisamine kriisiülesannete alla eeldab, et selle mõjusid on eelnevalt hinnatud ja muid alternatiive on kaalutud. Toidu jaekaubanduse valdkonna lisamist ei näe ette ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EU. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil on täna toimiv koostöö jaekaubanduses tegelevate ettevõtjatega kriisipoodide arendamises ja toiduga tagamise toimepidevuse loomises, mis adresseerib toiduga varustamise eesmärki vähem koormavalt. Praeguses õigusruumis kehtivad küberturvalisuse nõuded on elutähtsa teenuse osutajatele ebaproportsionaalselt koormavad, mistõttu ei aita praeguse regulatsiooni tingimustes uute ettevõtjate lisamine kaasa toidu varustuskindluse tõstmisele. Vabariigi Valituse poolt on otsustatud, et septembris vaadatakse elutähtsa teenuse</p>	<p>Arvestatud/selgitus</p>	<p>Toiduseadusesse lisatakse § 46⁶, millega sätestatakse, et toidu jaekaubandusega tegeleval ettevõtjal on püsiv kriisiülesanne.</p> <p>Seaduse eelnõu kohaselt ei ole kõik jaekaubanduse ettevõtted kohe püsiva kriisiülesandega, vaid vastutav minister määrab sobivad ettevõtted kaalutusotsuse alusel haldusaktiga püsiva kriisiülesannetega ettevõteteks.</p>
---	-----------------------------------	---

	osutajatele kohalduvad küberturvalisuse nõuded üle. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et uute valdkondade kriisiülesannete alla lisamise juurde saab tagasi tulla pärast seda, kui vastavad nõuded on üle vaadatud ning ettevõtjate jaoks on olemas selgus, millised kohustused regulatsioon kaasa toob.		
2.	Eelnõu §-s 33 (ühekordne kriisiülesanne) on võrreldes varasema eelnõuga täpsustatud ühekordse kriisiülesande piire ja olemust ja sama paragrahvi lõikes 2 nenditakse, et kohaliku omavalitsuse üksusele (edaspidi KOV) saab ühekordse ülesande anda vaid tema põhitegevusega seondult. Silmas tuleb pidada, et selline seaduse volitusega ettenähtud ülesanne on olemuselt ilmselt siiski KOVile antav riiklik ülesanne isegi juhul, kui palutakse KOVil täita oma tavapärast ülesannet, kuid seda kindlal riigi poolt antud suunaval viisil või mahus (nii, et KOVil ei jää üldse võimalust määrata ülesande täpsemat sisu ja täitmise korda). Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 6 lõike 2 järgi tuleb KOVile kohustuse kavandamisel eelnõus nimetada, kas kohustus on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse tähenduses kohaliku omavalitsuse üksusele seadusega pandav riiklik kohustus, millega seotud kulud kaetakse eraldistega riigieelarvest.	Arvestatud	Muudetud seletuskirja.

	Seetõttu soovitame kindlasti kaaluda täpsustust, et KOVile antav ühekordne kriisiülesanne on riiklik ülesanne eelnõu §-s 33 või selgitada seda seletuskirjas sätte juures, kus käsitletakse KOV-i kulude hüvitamist seoses tema põhiülesannetega. Sama palume kaaluda ka eelnõu § 40 lõike 1 puhul (kriisiolukorra juhi KOVile korralduse andmise alused).		
3.	Palume täpsustada seletuskirjas eelnõu § 38 (vaidluste lahendamine kriisiolukorras) selgitust ja jätta välja ekslik viide, mille kohaselt kriisiolukorra juhilt või kriisiolukorda lahendavalt asutuselt korraldust saades muutub KOV osaks riigi haldusorganisatsioonist. See jätab mulje nagu KOV kaotaks osa oma autonoomiast ja tekkivat vaidlust saaks lahendada Vabariigi Valitsus. Nagu eelnõu § 38 lõikes 3 on sätestatud jääb KOVile siiski õigus pöörduda kohtusse.	Arvestatud	Muudetud
4.	Eelnõu § 40 lõige 5 sätestab, et Eesti Pangale ja KOVile võib anda korralduse üksnes nende püsiva või ühekordse kriisiülesande täitmise raames. On selge, et korraldus, mis näeb ette Eesti Panga või KOVi haldusakti või halduslepingu muutmist, on intensiivne sekkumine mõlema enesekorraldusse ja peab olema seetõttu pigem erandlik ka kriisiolukorras. Sellega seonduvalt on	Arvestatud	

	ettepanek täiendada eelnõu § 40 lõiget 5 tekstiga „kui see on vältimatult vajalik“.		
5.	<p>Eelnõu § 99 (töökohustuse tekkimine) muudab põhimõtteliselt tänast riigikaitseliku töökohustusega ameti- ja töökohtade regulatsiooni. Senine regulatsioon annab asutustele tema riigikaitselike ülesannete täitmiseks teatud paindliku personali ressursi varu (nt ReMi puhul kuni 25% ametikohtadest). Nimetatud paragrahvi lõigete 2 ja 3 alusel on plaanis muuta süsteemi selliselt, et Kaitseressursside Amet hakkab andma isikupõhiselt nõusolekuid asutuse riigikaitselike ülesannete täitmiseks vajalike isikute kriisiametikohtadele määramiseks ning võib sellest keelduda, kui isik on vältimatult vajalik sõjaaja ülesannete täitmiseks. Selge ei ole, kuidas saab olema kindlustatud riigikaitselike ülesannete täitmine ja sellise info liikumine. Mis hetkel ja mis tingimustel saab Kaitseressursside Amet öelda, et elutähtsa teenuse osutaja või KOVi kriisiaja ametikohale määratud isik on siiski vajalik sõjaaja ülesannete täitmiseks kaitsevägele? Kas Kaitseressursside Ameti mainitud õigus hõlmab ka eelnõu § 98 lõikes 2 sätestatud valitavaid ametikohti? Milline lävend peab olema ületatud, et isiku vajadus</p>	Selgitus/arvestatud	Eelnõus on uus lahendus

	<p>osaleda sõjalises riigikaitstes on nii vältimatu, et kaalub üle asutuse kriisiülesande täitmise (nt kantsleri, IT turbejuhi, kriisijuhi puhul)? Asutused peavad seda varakult teadma ning saama sellega juba kriisiülesandega ameti- või töökohti ette nähes arvestada. Arvestades eeltoodut palume täpsustada eelnõu § 99 ja tagada kindlus asutuste riigikaitsete ülesannete täitmiseks.</p>		
6.	<p>Eelnõu §-s 162 kavandatud haldusjärelevalve osa on võrreldes varasemaga selgem ja õiguspärasem. Siiski tekitab pisut arusaamatust, kas sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud sunniraha saab rakendada ka KOVi enda ülesande puhul või mitte. Hetkel saab sättest järeldada, et sunniraha saab rakendada vaid KOVi täidetava riikliku ülesande puhul (mille puhul saab kontrollida ka otstarbekust) ettekirjutuse täitmata jätmisel, mis on aktsepteeritav. Kuid lahtiseks jääb küsimus KOVi enda ülesande osas, mille puhul otstarbekust ei kontrollita. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 8 lõike 2 järgi nimelt on üldjuhul mis tahes KOVide suhtes teostatava haldusjärelevalve eesmärk tagada vaid nende tegevuse vastavus seadustele ja põhiseadusest tulenevatele põhimõtetele. Seega haldusjärelevalves KOVide üle</p>	<p>Arvestatud/antud selgitus</p>	<p>Seletuskirja on täpsustatud. VVS-i § 75¹ lg 4 kohaselt hõlmab haldusjärelevalve teise haldusekandja (sh omavalitsusüksus) üle haldusülesannete täitmise õiguspärasuse ja seaduses sätestatud juhul otstarbekuse kontrollimist. Sama lõike teise lause kohaselt on haldusjärelevalve teostajal teise haldusekandja kontrollimisel õigus teha ettekirjutusi, mille täitmata jätmise korral on asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras rakendatava sunniraha ülemmäär 9600 eurot.</p> <p>Selgitame, et eelnõu § 165 lõikes 4 on silmas peetud nii lõikes 2 kui lõikes 3 nimetatud ettekirjutuse täitmata jätmist. Lõige 3 täpsustab lõiget 2 osas, mis puudutab ülesande otstarbekaks täitmiseks ettekirjutuse tegemist (juhul, kui vastava ülesande täitmise laadi ja mahtu arvestades on tegemist riikliku kohustusega).</p>

	<p>omavalitsusliku ülesande täitmisel ei saa kontrollida ülesande täitmise otstarbekust ehk tulemuslikkust vaid ainult õiguspärasust. Erinev on olukord aga KOVi täidetava riikliku ülesande puhul, kus riik saab ka KOVi täidetava ülesande üle otstarbekuse kontrolli teha. Seda on selgitatud ka eelnõu seletuskirjas. Palume seletuskirjas aga veelkord kaaluda ja täpsemini selgitada, kas sunniraha ettenägemine on KOVi ülesande puhul põhjendatud. Lisaks on seletuskirjas eelnõu § 162 lõike 4 selgitustes jätkuvalt mainitud sunniraha füüsilisele isikule summas 9600 eurot, kuigi mainitud säte seda enam ei reguleeri. Palume seletuskirja vastavalt parandada.</p>		
7.	<p>Eelnõu §-ga 274 täiendatakse ühistranspordiseaduse § 6 (Vedaja) püsiva kriisiülesande regulatsiooniga, andes paragrahvile uue pealkirja „Vedaja ja vedaja püsiv kriisiülesanne“. Oleme seisukohal, et vedaja mõiste ja püsiva kriisiülesande regulatsioon peavad olema eraldi paragrahvides, kuna vedaja mõistesse kriisiülesande sissetoomine on arusaamatu ja segadust tekitav. Seetõttu teeme ettepaneku luua eraldi § 6¹ vedaja püsiva kriisiülesande reguleerimiseks.</p>	Arvestatud	
8.	<p>Palume seletuskirja punktis 7 (Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad</p>	Selgitus	<p>Seletuskirjas on välja toodud Päästeameti, Sotsiaalkindlustusameti ja Haridus- ja teadusministeeriumi kulud, mis on seotud KOV-ide</p>

	<p>kulud) kokkuvõtvalt esitada seaduse rakendamise seotud KOVi tegevused, eeldatavad kulud ja nende katteallikad. Praegune punkt 7 ei kajasta seda. Mainitud teave on osaliselt esitatud seletuskirja muudes osades, näiteks seletuskirja lk 448 on KOVi kuluna välja toodud 1,26 miljon eurot (kusjuures katteallikat ei ole mainitud), seletuskirja lk 450 on KOVi kulu aga vahemikus 960 tuhat ja 4,5 miljon eurot.</p>		<p>toetamise ja järelevalvega kriisiplaanide koostamisel. Seejuures on seletuskirjas välja toodud, et vajalikud vahendid tuleb leida asutustes töö ümber korraldamisel. KOV-ide kulu on toodud vahemikuna, kuna täiendav kulu sõltub praegusest töökorraldusest. Seejuures on oluline välja tuua, et ka kehtiva õigusruumis tuleb olla valmis teenuste pakkumist jätkama ka erinevates kriisiolukordades. Uus seaduseelnõu täpsustab, milliste teenuste jätkamine on prioriteetne ning kuidas täpselt valmistuda, st mõju ulatus sõltub paljuski sellest, kas ja kuidas omavalitsused seni oma ülesannete täitmiseks erinevates kriisiolukordades valmistunud on.</p>
--	--	--	---

Rahandusministeerium (selle endine rahandusministri valdkond)

Nr	Ettepaneku/märkuse sisu	Arvestatud/mittearvestatud/selgitused	Kommentaariid
1.	<p>Seaduses läbivalt kasutatavad põhitähtsused tuleb esitada kohe eelnõu alguses. Näiteks defineeritakse eelnõu üks olulisemaid termineid „kriisiolukord“ eelnõu 4. peatükis, samas kui sellele eelnev 3. peatükk käsitleb juba kriisiolukorras valmistumist. HÕNTE § 18 lõike 5 kohaselt määratletakse termini sisu kas pärast termini esmakordset kasutamist eelnõu struktuuriosas, kuhu on koondatud terminiga seotud sätted, või eelnõu üldsätetes selle termini jaoks kavandatavas paragrahvis.</p>	Arvestatud	

2.	<p>Eelnõu § 3 lõikes 3 määratletakse, et tsiviilkriisiks valmistutakse, seda lahendatakse ja riigikaitset tagatakse avarast julgeolekukäsitusest lähtuvalt. Seejuures ei ole „avar julgeolekukäsitus“ määratletud. Kuivõrd seaduses peaks kogu tsiviilkriisiga seonduv lähtuma sellest käsitusest, tõusetub küsimus, kas selline lõige on vajalik.</p>	Arvestatud	<p>Avar julgeolekukäsitus tuleneb julgeolekupoliitika alusest (Riigikogus vastuvõetud 22.02.2023).</p> <p>Eelnõu teksti muudetud.</p>
3.	<p>Eelnõu § 7 lõikes 3 sätestatakse, et riigikaitse strateegilise arengudokumendi kehtestab Vabariigi Valitsus. Riigieelarve seaduse kohaselt kinnitab strateegiliste arengudokumentide hulgast Vabariigi Valitsus üksnes valdkonna arengukava. Seega tuleks seaduses selgelt öelda, mis liiki arengudokumendiga tegemist on.</p> <p>Vabariigi Valitsuse 19. detsembri 2019. a määruse nr 117 „Valdkonna arengukava ja programmi koostamise, elluviimise, aruandluse, hindamise ja muutmise kord“ § 1 lõike 1 kohaselt lähtutakse valdkonna arengukavas ja programmis Riigikogu või Vabariigi Valitsuse kinnitatud Eesti pikaajalistest strateegilistest sihtidest ning toetatakse nende saavutamist. Eelnõu Riigikogus kinnitatavaid poliitika põhialuseid ei maini, kuid arvestades, et riigikaitse on riiklikult oluline küsimus, tekib küsimus, kas eelnõus valitud strateegilise arengudokumendi tasand on</p>	Selgitus	<p>Tegemist on eriregulatsiooniga riigieelarve seadusest - riigikaitse arengukavaga, sama ka kehtiv RiKS § 7 lõige 2, mis toetub julgeolekupoliitika põhialustele (reguleeritud VäSSis).</p>

	õige. Palume seletuskirjas arengudokumendi tasandi valikut selgitada.		
4.	<p>Eelnõu § 9 lõike 4 kohaselt sätestatakse, et kohaliku omavalitsuse üksuse ja põhiseadusliku institutsiooni püsiv kriisiülesanne määratakse seaduses või seaduse alusel kehtestatud õigusaktides. Teeme ettepaneku eelnõus ja muudetavates seadustes kriisiolukordadega seonduvalt läbivalt läbi mõelda ja konkreetselt sätestada, mida milliste aktidega kehtestatakse.</p> <p>Nii ei kulu kriisiolukorras aega vastava analüüsimisele (näiteks ei ole praegu RES § 42 lõikes 3 ega § 45 lõikes 1 märgitud, millega Vabariigi Valitsus otsustab riigieelarve või lisaeelarve eelnõu rakendamise).</p>	Selgitus	<p>Püsivad kriisiülesanded määratakse neile asutustele ja juriidilistele isikutele seadusega, kellele see peab olema seadusega määratud – nt KOVidele saab ülesandeid anda ainult seadusega, seetõttu nähakse eelnõuga ette KOVile püsivad kriisiülesanded. Ministeeriumite ja nende allasutuste ülesanded ei pea olema määratud otseselt seadusega, vadi need peavad jääma seadusega asutustele pandud ülesannete raamidesse, aga VV saab neid täpsustada VV kriisiplaanis. Ettevõtjatele tuleb kohustusi samuti panna seadusega, seetõttu on ette nähtud käesoleva seaduse rakendamise seaduses püsivate kriisiülesannete panemine erinevatele valdkondades toimetavatele ettevõtetele, nt 249 liiniveo teostava vedaja püsiva kriisiülesande määramine.</p> <p>Viidatud RES § 42 lg 3 ja § 45 lg 1 otsused on VV protokollilised otsused, kuna RES ei maini konkreetset õigusakti (korraldust, määrust).</p>
5.	Eelnõu § 10 lõikes 2 on märgitud „Vabariigi Valitsuse määratud asutused, sealhulgas Eesti Pank koostöös Finantsinspektsiooniga“. Eesti Pank on iseseisev juriidiline isik ja teda ei saa lugeda asutuste hulka.	Arvestatud	Sõnastust muudetud.
6.	Eelnõu § 11 lõike 2 kohaselt on riskianalüüs strateegiliste arengudokumentide aluseks. Kuna siin kasutatakse mitmuse vormi, palume	Selgitus	Säte on eelnõust välja võetud

	seletuskirjas selgitada, milliseid erinevaid arengudokumente siin mõeldakse.		
7.	<p>Eelnõu § 36 võimaldab Vabariigi Valitsusel kehtestada määruse, millega kohustatakse ostma riigi emiteeritavaid võlaväärtpabereid. Palume kasutada väärtpaberituruseaduse § 2 nimetatud termineid. Sellega seoses teeme ettepaneku asendada sõna „võlaväärtpaberid“ sõnadega „võlakirju, rahaturuinstrumente või andma riigile laenu“. Samuti peame § 36 lõikes 3 nimetatud juhul oluliseks, et otsuse tegemisel kaasataks kindlasti Rahandusministeerium, kuivõrd Tagatisfondi seaduse kohaselt võib olukorras, kus Tagatisfondi osafondi varast ei piisa osafondi kohustuste täitmiseks, taotleda Tagatisfondi nõukogu riigilt fondile laenu andmist või riigigarantiid. Nii on näiteks Tagatisfondi nõukogu esitanud lähiaastateks hoiuste tagamise osafondist hüvitatavate väljamaksete tegemise tagamiseks Rahandusministeeriumile taotluse korduvkasutusega laenu saamiseks riigilt ning Vabariigi Valitsuse 5. jaanuari 2023. a korraldusega nr 15 „Korduvkasutusega laenu andmine Tagatisfondile“ on sellise laenu andmine heaks kiidetud. Seega on Rahandusministeerium otseselt huvitatud kõikidest asjaoludest, mis võivad</p>	Arvestatud ja selgitus	Eelnõus muudetud „võlaväärtpabereid“. Nimetatud otsused on eelnõus muudetud Vabariigi Valitsuse korraldus.

	mõjutada Tagatisfondi poolt laenu tagasimakset.		
8.	Palume täiendada eelnõu § 48 lõike 1 punkti 2 loetelu, lisades loetelusse ka sõna „pensionide“. Eelnõu § 72 lõike 1 punkt 1 sätestab selgelt pensionite maksmise peatamise võimaluse. Ühtlasi palume kaaluda, kas lepinguliste kohustuste rikkumine võiks olla vabandata, kus olukorras, kus Tagatisfond on eelnõu § 36 lõike 2 kohaselt hüvitiste väljamaksmise peatanud või edasi lükanud.	Arvestatud	
9.	Eelnõu § 61 lõikes 1 ei ole korrektne öelda „äriühingu, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtja“, kuivõrd äriseadustiku § 2 lõike 1 kohaselt on äriühingud täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.	Arvestatud	
10.	Eelnõu § 72 sätestatakse hüvitiste ja toetuste vähendamise ja maksmise peatamise alused. Lõikesse 6 on millegipärast lisatud ka töötasu sularahas maksmise võimalus. Palume eelnõus parandada või seletuskirjas selgitada, miks reguleeritakse hüvitiste ja toetuste vähendamise ja maksmise peatamise paragrahvis äkitselt töötasu maksmist. Samuti jääb ebaselgeks, kuidas sularahas maksete tegemist korraldatakse.	Selgitus	Eelnõu sõnastust muudetud. Sättest võetud välja töötasu ning muudetud ka sularahas maksmise sätet.
11.	Eelnõu § 73 lõike 3 punkti 10 kohaselt on elutähtsaks teenuseks vedelkütusega	Selgitus	Vedelkütusega varustamine on vedelkütuse seaduse tähenduses – tegu on kehtiva regulatsiooniga,

<p>varustamine. Märgime, et säte sisaldab määratlemata õigusmõisteid, mille tõlgendamiseks seletuskiri detailseid suuniseid ei anna. Ebaselge on, kas eelnõus on termini „vedelkütus“ all peetud silmas vedelkütust nii, nagu see on defineeritud kehtivas vedelkütuse seaduses (edaspidi VKS)? Kui see on nii, siis tuleks see vähemalt seletuskirjas fikseerida. Kui aga siin peetakse midagi muud või midagi kitsamat/laiemat silmas, siis tuleks seda samuti seletuskirjas rohkem avada, sest vastasel juhul jääb ebaselgeks, kas ühe või teise vedelkütuse käitlemine kuulub selle regulatsiooni alla – koos sellega ettevõtjale kaasnevate õiguste ja kohustustega. Hetkeseisuga siiski oletame, et siin mõeldakse vedelkütust VKS-i mõistes.</p> <p>Samuti ei ole üheselt mõistetav termin „varustamine“. Kas see hõlmab ostu-müügi tehinguid, transporti, tarnet ja/või muud kokkupuudet kütusega? Seega jääb ebaselgeks, milliseid ettevõtjaid siin sättes mõeldakse. Ühtlasi, kas „varustamisel“ on ka mingi piir, millest alates loetakse see elutähtsaks teenuseks, või on hõlmatud ka sellised ettevõtjad, kes varustavad kütust harva, teevad seda väikestes kogustes või muus mõttes ebaregulaarselt. Lisaks tõusetuvad samad</p>		<p>eelnõu ei muuda kehtiva HOSi ja vedelkütuseseaduse põhimõtteid. Omakorda vedelkütuse seaduses endas on täpsustatud ETO kriteeriumid.</p>
--	--	---

	tõlgenduslikud küsimused § 73 lõike 3 punktide 8 (elektriga varustamine) ja 9 (maagaasiga varustamine) kohta, ehk ka nende sisu võiks analoogilisel viisil rohkem avada, kasvõi viidetega elektrituruseadusele, maagaasiseadusele vm energeetikavaldkonna õigusaktidele.		
12.	Eelnõu §-s 85 viidatakse RHS § 169 lõike 1 punktidele 3 ja 4, mille kohaselt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeks sama lõike punktides 1 ja 2 nimetatud asjadega otseselt seotud ja nende elutsükli etappide jaoks vajalike asjade ostmine ning teenuste või ehitustööde tellimine, ja selliste sõjalise otstarbega teenuste või ehitustööde tellimine ning julgeolekuotstarbeliste teenuste või ehitustööde tellimine, mis eeldavad või sisaldavad riigisaladust, salastatud välisteavet või muud juurdepääsupiiranguga teavet või millega see kaasneb. Eelnõu § 85 seletuskirjas ei ole avatud, millega kõnealustes punktides nimetatust täpselt tegemist on. Seletuskirjas selgitatakse, et varude hankimisega on alati seotud juurdepääsupiiranguga teave, ent see väide iseeneses ei anna mingit selgust, mille alusel asuda seisukohale, et tegemist on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankega eelnõus viidatud punktide mõistes.	Arvestatud	

	<p>Veelgi enam, seletuskirjas viidatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/81/EÜ, 13. juuli 2009, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ artiklis 2 sedastatud reguleerimisalale üldiselt, mis on üle võetud RHS § 169 lg 1 kõikide punktidega, mitte ainult punktidega 3 ja 4, ent spetsiifiliselt nimetatud direktiivi art 1 punktile 7, mis avab tundliku varustuse, tundlike ehitustööde ja tundlike teenuste mõiste, mida aga kasutatakse mitte RHS § 169 lg 1 punktide 3 või 4 aluseks olevates direktiivi art 2 punktides c ja d, vaid punktis b, mis on üle võetud RHS § 169 lg 1 punktiga 2.</p> <p>Sellest tulenevalt leiame, et eelnõu viide RHS § 169 lg 1 punktidele 3 ja 4 on ekslik ning ilmselt on pigem soovitud viidata punktile 2, võibolla punktidele 2 ja 3. Meile teadaolevalt on varude hankimise puhul tegemist riigihangete seaduse RHS § 8 lg 3 mõttes asjade hankimise lepingutega, mitte aga teenuste või ehitustööde tellimise lepingutega sama paragrahvi lg-te 4 või 5 mõttes. Juhime</p>		
--	---	--	--

	tähelepanu, et § 169 lg 1 p 4 tunnustele vastavad riigihanked on alati üksnes teenuste või ehitustööde tellimise, mitte aga asjade hankimise riigihanked.		
13.	<p>Eelnõu § 90 lõikes 4 esineb meie hinnangul potentsiaalne õiguslünk. Meie hinnangul ei arvesta säte ja selle kohta antud selgitused seletuskirjas asjaoluga, et isik võib mitme tööandja juures töötades esitada kõigile avaldused maksuvaba tulu mittearvestamiseks. See aga tekitab pealtnäha olukorra, kus ühelgi tööandjal ei ole õigust kohustada isikut kriisiülesandeid täima, sest see õigus on normi kohaselt vaid sellel tööandja, kes peab töötasult maksuvaba tulu maha arvama enne tulumaksu kinnipidamist. Õiguslikult on mitmel kriisiülesandega ameti- või töökohal töötaval isikul seega justkui võimalik maksuvaba tulu mittearvestamise avalduse kaudu vabastada ennast kriisiülesannete täitmisest. See aga ilmselgelt on vastuolus kõnealuse normi eesmärgiga lahendada kohustuste kollisiooni.</p> <p>Märgime ka seda, et isegi kui eeltoodud probleemi ei oleks, siis säiliks õiguslünk siiski põhjusel, et kehtiva õiguse kohaselt alates 2100 euro suurusest kuusissetulekust ei ole isikul enam maksuvaba tulu kasutamise õigust.</p>	Arvestatud	Eelnõu muudetud, inimene peab andma teada ja valima, millisel kohal on kohustus tekkinud ja milline asutus saab temaga kriisi ajal arvestada.

	Tõenäosus, et see piirmäär jääb ületamata sellise isiku poolt, kes töötab korraga mitmel ameti- või töökohal, ei ole eluliselt usutav. See aga samuti justnagu tekitab olukorra, kus ükski tööandja ei saa kohustada isikut kriisiülesannet täitma. Eeltoodu taamal palume § 90 lõiget 4 korrigeerida, sest praegusel kujul ei pruugi see oma eesmärgi täita.		
14.	Eelnõu § 94 sätestatakse, et riigieelarvest rahastatava asutuse ja isiku juures töötava ametniku palka ja töötasu võib ühepoolsest vähendada riigikaitse kriisiolukorra ja eriolukorra ajal, kui riigi rahaliste võimaluste tõttu vähendatakse riigieelarvest rahastatava asutuse ja isiku eelarvet ning samal ajal on vaja jätkata riigi toimimiseks vajalike ülesannete täitmist või teenuste osutamist. Palume seletuskirjas põhjendada vajadust tsiviilkriisi ajal palka või töötasu vähendada. Lisaks palume täpsustada, keda mõeldakse riigieelarvest rahastatava isiku all?	Selgitus ja arvestatud	Riigieelarvest rahastatav asutus: tegu on kehtiva RiKS § 28.2 sõnastusega. Selle all mõeldakse asutusi, kes saavad riigieelarvest raha, kuna sätte eesmärk on, et kui riigil on vaja raha panna riigi kaitseks, siis on võimalik antud sätte alusel vähendada kulusid teistele valdkondadele, kes riigieelarvest raha saavad. Eriolukord jäetud eelnõust välja.
15.	Eelnõu § 96 lõikes 4 sätestatakse kriisiülesandega füüsilise isiku puhkuse katkestamise erisused. Palume eelnõu ja seletuskirja teksti ühtlustada, kuivõrd seletuskirjas on nimetatud puhkuseliigid, mida kehtivates seadustes enam ei ole.	Arvestatud	
16.	Eelnõu § 116 koosmõjus §-ga 117 – Isikuandmete töötlemine ja	Arvestatud	Eelnõu vastavaid sätteid on koostöös Justiitsministeeriumiga muudetud. Eelnõust on

<p>andmesubjekti õiguste piiramine kriisiolukorras valmistemisel ja selle lahendamisel – §-s 116 on sätestatud, et Kriisiolukorras on andmekogu vastutav või volitatud töötleja kohustatud väljastama eelkõige kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale asutusele või piiravat meedet kohaldavale Vabariigi Valitsuse volitatud haldusorganile andmekogusse kantud kriisiolukorra lahendamiseks vajalikke isikustamata andmeid ka juhul, kui andmekogu pidamist reguleerivas õigusaktis ei ole andmete väljastamise või muul viisil andmetele juurdepääsu õigust sätestatud.</p> <p>Oleme seisukohal, et kriisiolukorra lahendamiseks vajalike andmeallikate, andmete kogumise, töötlemise ning andmete analüüsi eesmärki ning korraldust tuleb täpsustada, et oleks tagatud metoodika kaudu andmete kvaliteet ja kokkuvõttes usaldusväärsus. COVID-19 pandeemia ajal liikuvusanalüüse tehes tuli selgelt välja, et isikustatud andmeid hõivates on see eriti oluline, kuna erinevad lähenemised metoodikale (metoodikat ei olnud võimalik kontrollida, see oli n-ö akrediteerimata), tõid kaasa vead andmetes ning tulemustes. Andmete</p>		<p>jäetud välja Statistikaameti ülesanne erinevate andmekogu andmete ühendamiseks.</p>
--	--	--

<p>parandamine oli võimatu või kulus selleks liialt niigi väärtuslikku aega. Riikliku statistika seaduse (edaspidi RStS) kohaselt teeb statistikatöid Statistikaamet ning nende tööde tegemiseks on Statistikaametil vastavalt RStS § 28 lõikele 4 õigus saada andmekogudesse kogutud andmed, sh ka isikustatud andmeid. Leiame, et kriisiolukorra lahendamiseks oleks mõistlik kasutada ennekõike juba olemasolevaid lahendusi ja/või võimekusi, sh Statistikaameti pädevust ning kompetentsi ning õiguslikke aluseid andmete kogumiseks ja töötlemiseks. See võib tähendada Statistikaametile konkreetsete kriisiülesannete määramist, mis hõlmaksid kriiside lahendamiseks vajalike andmete kogumist, töötlemist, analüüsimist. Isikustamata andmete kogumisel on oluline, et eelnevalt oleks asutustega kokkulepitud ja ka kriisiolukordadeks valmisolekuks testitud andmete edastamise kord.</p> <p>Lisaks märgime, et kriisiolukordade lahendamiseks ei pruugi piisata vaid isikustamata andmete töötlemisest ning hädavajalik võib olla ka isikustatud andmete töötlemine. Isikustatud andmete töötlemine võimaldab erinevate andmekogude andmeid koos töödelda</p>		
--	--	--

	<p>ning seeläbi toota kvaliteetsemat ning täpsemat analüüsi. Statistikaamet töötleb oma põhiülesannete täitmiseks isikustatud andmeid, pseudonüümides need vajadusel pärast kontrolli ja andmestike sidumist. Samuti tuleb kaaluda, kas kriisiolukorras peaks kriisi lahendavatel asutustel olema õigus saada kriisi lahendamiseks ka vajalikul määral isikustatud eraandmeid (privately held data). Selleks puudub kehtivas õiguses toimiv lahendus, sest selget õiguslikku alust õigusaktides sätestatud ei ole või on need õiguslikud alused sätestatud eriseadustes üksikute juhtudena. Isikustatud eraandmete töötlemisel tuleb see põhimõtte esmalt andmete valdajatega läbi arutada ja leida vastastikku sobivad lahendused ning loomulikult tagada andmete kaitse ja nende andmete pealt tehtud analüüside avaldamine vaid andmete anonüümsust tagaval kujul.</p>		
17.	<p>Palume analüüsida eelnõu § 167 punktiga 1 täiendatava Eesti Panga seaduse § 2 (Eesti Panga kriisiülesanded) ja riigieelarve seaduse § 64 lõike 5 omavahelist seost ja vajadusel sätete sõnastusi korrigeerida. Riigieelarve seaduse vastuvõtmise ajal (2014. aastal) kehtinud hädaolukorra seaduse järgi korraldas Rahandusministeerium maksete ja arvelduste toimimise,</p>	Selgitus	<p>Riigieelarve seaduse § 64 lg 5 sätestab RAMi vastutuse riigikassa toimimise eest. Tegemist on valdkonna eriseadusega. Sätte ei ole otseses seoses kehtiva HOS-ga või tulevase VOS-ga. Tegemist on ülesandega, mida seadusandja on pidanud RAMi kohustuseks igas olukorras. Toimepidevuse mõiste sisustamine toimub siinkohal lähtudes riigieelarve seaduse põhimõtetest.</p>

	<p>sealhulgas riigimaksete toimimise kui elutähtsa teenuse toimepidevust ja riigieelarve seaduse SK sellele just viitabki. Hädaolukorra seaduse nimetas ka Eesti Panka, kes tagas elutähtsa teenusena makseteenuste ja sularaharingluse toimepidevuse. Samas kehtiva hädaolukorra seaduse vastuvõtmisel 2017. aastal sai makseteenuste ja sularaharingluse osas elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajaks üksi Eesti Pank. Rahandusministeeriumit hädaolukorra seadus enam ei nimeta. Riigieelarve seaduses jäi aga sõnastus samaks. Seega teeme ettepaneku ka riigieelarve seaduse § 64 lõike 5 korrigeerimiseks, näiteks on nüüd ebaselge „toimepidevuse tagamine“ tähendus.</p>		
18.	<p>Eelnõu § 175 punktiga 2 täiendatakse finantsinspektsiooni seaduse § 54 lõikega 4⁷, mille kohaselt võib konfidentsiaalset teavet ja finantsjärelevalve tulemusi kajastavaid dokumente avaldada tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse alusel tegutsevatele asutustele ja isikutele. Seletuskirjas ei ole selgitatud, et kellele ja millistel täpsematel eesmärkidel konfidentsiaalset teavet edastatakse. Eelnõus pakutud sõnastus on pigem liialt lai ning oleks tõenäoliselt vastuolus ka Euroopa Liidu õigusega. Seega leiame, et</p>	Arvestatud	<p>Sätte sõnastus kirjutatud kitsamaks: „(4⁷) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud konfidentsiaalse teabe ja finantsjärelevalve tulemusi kajastavate dokumentide avaldamine tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse alusel tegutsevatele asutustele ja isikutele ning Riigikantseleile on lubatud, kui see on vajalik nimetatud seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks, kusjuures vastavad asutused või isikud peavad hoidma järelevalvelise informatsiooni konfidentsiaalsust käesoleva seaduse § 34 kohaselt.“.</p>

	eelkõige võiks see olla üksnes lubatud Vabariigi Valitsusele ja Riigikantseleile.		
19.	Eelnõu § 201 punktiga 3 täiendatakse maksukorralduse seaduse § 29 punktidega 62 ja 63. Märgime, et maksukorralduse seaduse 1. juulil 2024. a jõustavas redaktsioonis on § 29 punktide järjekohad 62 ja 63 juba hõivatud.	Arvestatud	
20.	Palume muuta eelnõu § 216 punktiga 5 muudetava riigieelarve seaduse § 64 lõike 6 punkti 1 sõnastust, asendades sõna „kriisiolukorras“ sõnadega „tsiviilkriisi lahendamiseks“, kuivõrd § 64 lõige 7 käsitleb juba riigikaitse tagamisega seotud olukordi ning riigikaitselistes olukordades kehtestab väljamaksete tingimused Vabariigi Valitsus, mitte minister.	Arvestatud	
21.	Eelnõu §-ga 217 täiendatakse RHS § 15 uue lõikega 10 ¹ , mille teksti saab sõnastada lühemalt, asendades sõnad „avaliku sektori hankijal ja võrgustikusektori hankijal“ sõnaga „hankijal“. Kui RHS-s kasutatakse mõistet hankija, tuleb selle all mõista niikuinii nii avaliku sektori hankijat kui ka võrgustikusektori hankijat, mistõttu ei ole nende kahe hankija liigi välja kirjutamine selles sättes vajalik. Vt võrdluseks näiteks sama paragrahvi lõikeid 4–6, 11 või 12.	Arvestatud	

22.	Eelnõu § 224 punktidega 7 ja 8 muudetakse riigivaraseaduse § 12 lõiget 7 ja 8, muutmata jäävad lõiked 7 ¹ ja 7 ² , seega tundub, et riigivaraseaduse § 12 muudatuse aluseks ei ole võetud 1. septembril 2022. a jõustunud versiooni.	Arvestatud	
23.	<p>Eelnõu §-ga 235 muudetakse tööstusheite seaduse § 78 lõiget 3, milles jääb meie hinnangul ebaselgeks, mida peetakse silmas fraasi „kütuse tarnete katkemise“ all. Kas tarne katkemiseks saab lugeda üleüldist kütuse puudumist (füüsiliselt ei tooda juurde ja tekib defitsiit) või ka näiteks seda, kui kriisiolukorras üks lepingupartner lõpetab tarnimise, aga teised pakuvad sama kütust märksa kallima hinnaga, millega kaob tavapärase majandustegevuse mõttekus?</p> <p>Teiseks, kas tarnete katkemine peab kestma teatud aja, et lugeda seda „katkemiseks“ käesoleva eelnõu kontekstis, või ei mängi ajaline faktor rolli? Näiteks, kas tarne viibimine üks nädal kvalifitseerub katkemiseks, seda ka juhul, kui eksisteerivad adekvaatsed varud?</p> <p>Kolmandaks, juhime tähelepanu sellele, et teatud osale vedelkütustest on kehtestatud kvaliteedinõuded (mh väävlisisalduse piiramine), mis tulenevad</p>	Selgitus	<p>Säte on seaduses olnud alates 2004. aastast kui suurte põletusseadmete direktiiv võeti üle välisõhu kaitse seadusesse. Seejärel kandus antud säte üle tööstusheite direktiivi, mis omakorda tööstusheite seadusega üle võeti. Tööstusheite direktiivis erandi sõnastus: „Pädev asutus võib kuni kuueks kuuks teha erandi tavaliselt madala väävlisisaldusega kütust kasutava põletusseadme puhul lõigetes 2 ja 3 ettenähtud vääveldioksiidiheite piirväärtustest kinnipidamise kohustusest, kui käitaja ei saa kõnealustest piirväärtustest kinni pidada seetõttu, et madala väävlisisaldusega kütuse tarned on tõsise puuduse tõttu katkenud.“</p> <p>Tegemist on kaalutlusõigusega ning iga sellise erandi andmisel tuleb teavitada otse Euroopa Komisjoni. Seni pole seda erandit kasutatud. Erand kehtib ainult suurtele põletusseadmetele (>50MWth), selliseid käitisi on Eestis kokku vaid 19 (põletusseadmeid on rohkem). Erandi pikim aeg on 6 kuud, mille jooksul tuleb esimesel võimalusel minna tagasi tavapärasele kütusele, sest heite piirväärtuste ületamine on tõsine loa nõuete rikkumine, seda saab korralduses täpsustada. Lisaks eeldab kütuse vahetus suurtes põletusseadmetes mahukaid ümberehitusi, et need mõnel muul kütusel töötada saaksid. Seega on erandi ära kasutamine</p>

<p>vedelkütuse seadusest ja majandus- ja kommunikatsiooniministri 17. märtsi 2010. a määrusest nr 16 ning atmosfääriõhu kaitse seadusest ja keskkonnaministri 20. detsembri 2016. a määrusest nr 73. Nõuetele mittevastava (sh lubatust suurema väävlisisaldusega) kütuse import ja tarbimisse lubamine on reeglina keelatud. Seega ei hakka tööstusheite seaduse muudatus praktikas oma eesmärki täitma, kuna lubatust suurema väävlisisaldusega kütus, mille kasutamist põletusseadme käitajale erandkorras lubada, esmalt kohaldatava kvaliteediregulatsiooni tõttu siseturule ja tarbimisse ei jõuagi. Seetõttu soovitame kaaluda vastavate muudatuste sisse viimist ka vedelkütuste kvaliteedinõudeid käsitlevasse regulatsiooni. Neljandaks, kuivõrd tegemist on kaalutlusõigusega, siis peaks normis paremini avama ka kõnealuse kaalutluse piirid.</p> <p>Peame oluliseks, et regulatsioon ei võimaldaks pahausksetel seadme käitajatel kergekäeliselt kasutada kõnealust reeglit mittekvaliteetsest ja seega raskesti turustatavast kütusest lahti saamiseks, kuigi otsene hädavajadus selle kasutamiseks puudub.</p>		<p>üsna keeruline, sest eeldab väga head põhjendust ja ei ole väga tulus tegevus.</p> <p>Siiski oleme valmis sätet selgemaks sõnastama ning rõhutama, et erandit on võimalik rakendada vaid juhul, kui kütuse tarne on puuduse tagajärjel katkenud ning selle tulemusena satub otseselt ohtu teenuse kättesaadavus ja toimepidevus. Konkreetsemaid ajamääratlusi ei sätesta, kuna see võibki olla ettevõtete lõikes erinev ning lõppotsuse teeb loa andja.</p>
--	--	--

	Viimaks, palume rohkem selgitada ka seda, mida peetakse silmas termini „vähese väävlisisalduse“ all.		
24.	Eelnõu § 241 punktiga 3 muudetakse vedelkütuse seaduse § 3 lõiget 7. Muudatuse mõte on arusaadav, ent see ei vasta täpselt alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse (edaspidi ATKEAS) terminitele, sest seal kütuse tarbimisse lubamisel riigisisest või rahvusvahelist tarbimisse lubamist ei eristata (mõlemad on tarbimisse lubamisega hõlmatud). Erisus tuleb kütuse lähetamisest kas Eestisse või teise liikmesriiki. Ühtlasi, fraas „aktsiisilao tegevusluba omav isik“ on tarbetult pikk, sobilikum oleks kasutada nt „aktsiisilaopidajat“ (vt ATKEAS § 3). Punkti 2 parema sõnastusega variandiks võiks olla kas „aktsiisilaopidaja, kes lubab kütuse tarbimisse selle lähetamiseks Eestisse“ või „aktsiisilaopidaja, kütuse tarbimisse lubamisel ja lähetamisel Eestisse“. Lisaks eeltoodule palume kaaluda, kas eelnõu § 241 punktiga 4 tehtav muudatus (vedelkütuse seaduse § 3 lõike täiendamine lõikega 7 ¹) ei oleks otstarbekam ette näha hoopis tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduses.	Arvestatud osaliselt	Muudetud lg 1 p 2 sõnastust 7.1 muudatuse näeme siiski ette vedelkütuse seaduses, kuna see reguleerib konkreetsete ETOde tegevust. Arvestame esimest sõnastusettepanekut „aktsiisilaopidaja, kes lubab kütuse tarbimisse selle lähetamiseks Eestisse“
25.	Varasematest aruteludest on esile kerkinud vajadus teatud kriisiolukordades	Selgitus	Hetkel on planeeritud vedelkütuse varustust tagada kriisi ajal läbi tavatanklate võrgustiku, sh on

	riigiasutuste poolse kütuse müügi järele (nt Päästeamet hakkab hädaolukordade puhul olulisi objekte kütusega varustama). Selliseks tegevuseks näeb VKS § 1 lõige 3 ² ette vabastuse kütuse müügiga kaasnevate nõuete (sh tegevusluba kütuse müügiks) täitmisest, ent selleks on vajalik rakendusakti (Vabariigi Valitsuse või tema volitusel valdkonna eest vastutava ministri määruse) olemasolu. Seega juhul, kui kriisiolukordadeks valmistumisel nähakse ette tarbimisse lubatud (s.o aktsiisiga maksustatud) kütuse müüki riigiasutuse (Päästeamet või muu) poolt, tuleb anda ka vastav rakendusakt anda (praegu see puudub).		elutähtsa teenuse osutajad töösse rakendanud üle 30 autonoomse toitega tankla. Täiendavalt rakendus alates sept lõpp 2023 Eesti Varude Keskuse täiendavad 19 kriisitanklat, kus teenindatakse kriisi ajal vaid operatiivteenistust, elutähtsa teenuse osutajaid ning riigikaitse tagamisega seotud asutusi. Juhul, kui tulevikus nähakse ette vajadust müüa kütust ka läbi riigiasutuste, siis vastav rakendusakt ka sisustatakse.
26.	Teeme ka ettepaneku viia vedelkütusevaru seaduse § 14 lõige 6 üle vedelkütuse seadusesse. Kõnealune säte kehtestab erandi vedelkütuse seaduse üldreeglitest, seega süsteemsuse huvides peaksid üldreegel ja selle erandid olema koos ühes õigusaktis (erandite laiali jaotamine erinevate õigusaktide vahel ei ole süsteemne).	Mittearvestatud	Antud säte puudutab konkreetselt vedelkütuse varu haldaja erandeid.
27.	Peame vajalikuks eelnõu kontekstis terviklikult üle vaadata riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia koostamise, heakskiitmise ja rakendamisega seotud asjaolud ja protsess. Võimalik on vastav kavandada käesoleval ajal	Selgitus	Siia ootaks RAMi ettepanekuid, mida eelnõus muuta. Või näha ette vastavad erisused RAMi koostatavas riigieelarve seaduses

	käimasolevasse riigieelarve seaduse muutmise protsessi (seadus kavas vastu võtta 2025. aastal).		
28.	Eelnõus on esitatud kriisiplaanide ja riskianalüüsi kirjeldus, kuid selle osana ei ole välja toodud finantsanalüüsi. Eelarve- ja finantsmõju analüüs on riski- ja kriisiplaanide vajalik osa.	Selgitus	<p>Asutuse ja isiku riskianalüüsi koostamise peamine eesmärk on selgitada välja üleriigilisest riskianalüüsist tulenevate ja muude ohtude mõju asutuse ja isiku ülesannete täitmisele ja toimepidevusele. Teisisõnu, eesmärk on tuvastada eelkõige organisatsiooni tegevuses esinevad ohud ja nende mõju. Seejuures kirjeldatakse loetletud ohtude võimalik mõju ülesannete täitmisele ja toimepidevusele ehk mis juhtub ja kuidas avaldab mõju kui risk realiseerub. Eelnõus on viidatud kaasneva mõju kirjeldamisele üldiselt, jättes detailsema mõju hindamise kriteeriumid koostatavate juhendite jm sisustada. Seetõttu pole finantsanalüüsile viidatud, kuivõrd mõju eelarvele ja finantsidele on vaid üheks kriteeriumiks asutuse ja isiku laiemal mõjude hindamisel. Lisaks hinnatakse riskianalüüsi käigus ka riski maandamise meetmeid ehk kui tuvastatakse oluline mõju näiteks eelarvele, kuludele, siis tuleb hinnata ka vajadust, võimalusi nendega toimetulekuks.</p> <p>Asutuse ja isiku kriisiplaanis tuleb eelnõu kohaselt nimetada püsiva kriisiülesande täitmise võimed, vahendid ja varud. See hõlmab ka kokkuleppeid vahendite kasutamiseks koos tingimustega. Vahendite alla on mõeldud ka finantse, seega tuleb kriisiplaanis välja tuua ka kokkulepped näiteks kulude katmiseks jm vajalik. Kokkuvõttes sisaldub finantside teema nii riskianalüüsis kui kriisiplaanis,</p>

			täiendavalt ka eelnõust tulenevas toimepidevuse tagamisel ja õppuste korraldamisel.
29.	Eelnõus ega seletuskirjas ei ole esitatud riskianalüüsi ja kriisiplaani seost valdkondliku arengukava või muude arengudokumentidega, samuti riigi eelarvestrateegiaga. Strateegilise planeerimise dokumentidesse tuleks lisada kriisivalmisolekuks vajalikud eesmärgid ja vastavad kulude (vähemalt kriisivalmisolekuks vajalike kulude), samuti tuleks täiendada vastavalt riigi eelarvestrateegiat ja valitsemisalade programmide eelarveid.	Arvestatud osaliselt	Nõustume, et nii asutuse ja isiku riskianalüüs kui kriisiplaan on seotud valdkondliku arengukava või muude arengudokumentidega, samuti riigi eelarvestrateegiaga, olles üheks lähtealuseks nende koostamisel. Viitame sellele nii riskianalüüsi kui kriisiplaani seletuskirjas. Nõustume vajadusega tuua strateegilise planeerimise dokumentides välja nii valmisoleku tagamise eesmärgid kui arendusvajaduste sidustamine riigieelarvestrateegiaga. Samas ei näe me vajadust lahendada eelnimetatud eelnõuga, kuivõrd ühine kokkulepe kriisivalmiduse arenduste kavandamiseks, programmide koostamiseks ja seostamiseks riigi eelarvestrateegiatega peab lähtuma üldisest korraldusest.
30.	Peame vajalikuks täiendada Eesti Panga seadust ja riigieelarve seadust sätetega, mis võimaldaksid kriisiolukorras anda riigi reserve haldamise (riigi rahavoogude juhtimine, võlakohustuste võtmine ja maksete tegemise (kui arveldussüsteemid (sh e-riigikassa, pankade liidesed, internetipank) ei tööta) üle Eesti Pangale. Eesti Pangal on vastav kompetents ja võimekus olemas (nad tegelevad igapäevaselt välisvaluutareservide haldamise ja finantsoperatsioonide tegemisega). Samas võivad kriisiolukorras tekkida tõrked, mis takistavad	Arvestatud	

	Rahandusministeeriumil nimetatud ülesandeid täita.		
31.	<p>Palume korrigeerida eelnõu § 9 lõike 4 kohta toodud selgitust (lk 33 viimase lõigu viimane lause) ja sõnastada see alljärgnevalt: „Eelnõu rakendussätetega pannakse kriisiülesanded näiteks Tervisekassale ja advokatuurile, Eesti Töötukassale, Eesti Pangale ning ka riigi nimel tegutsevale Finantsinspeksioonile.</p> <p><i>/täiendavaks selgituseks: FI on autonoomse pädevusega ja oma eelarvega Eesti Panga juures asuv asutus, mille juhtimisorganid tegutsevad ja esitavad aruandeid käesolevas seaduses sätestatud korras ja tegutseb finantsjärelevalve teostamisel ja kriisilahendusülesannete täitmisel riigi nimel./</i></p>	Arvestatud	
32.	<p>Palume korrigeerida § 36 lõike 1 punkti 3 (lk 91) selgituses lauset: „Üks eesmärke on muu hulgas vähendada kriisiolukorras finantssektori halduskoormust ja leevendada väga mahukate aruannete edastamisega seotud IT-süsteemide koormust.</p>	Arvestatud	
33.	<p>Palume sõnastada eelnõu § 36 lõike 1 punkti 5 (lk. 91) selgitus „Punkti 5 kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus määrusega keelata teatud tehingute või toimingute tegemine või seada neile muid</p>	Arvestatud	

	piiranguid, mille kohta täpsemad tingimused on sätestatud vaadeldava paragrahvi lõikes 2.“		
34.	Juhime tähelepanu, et eelnõu § 85 seletuskirja väide, mille kohaselt ei ole Eesti Varude Keskusel praegu alust kohaldada varude hankimisel RHSi 6. peatüki ehk kaitse- ja julgeolekuvaldkonna sätteid (vt seletuskirja lk 168 teine lõik) ning selgitus, et pärast eelnõu jõustumist selline alus on olemas, on väär. Riigihanke käsitlemine kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankena ei olene sugugi sellest, kas selle kohta on olemas õigusaktis eraldi riigihanke määratlemise säte. Riigihange kuulub kaitse- ja julgeolekuvaldkonna reguleerimisalasse, kui see vastab RHS § 169 lg-s 1 toodud tunnustele. Kui riigihange ühelegi nimetatud sättes toodud tunnusele ei vasta, siis ei muuda seda kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeks ka eraldi sätte lisamine õigusakti. Seega ei vasta tõele seletuskirjas esitatud selgitus, et alles eelnõu jõustumisel ja teisest küljest, siis juba täiesti kindlalt, saaks varude hankimisega riigihankeid käsitleda kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetena. Kui varude hankimine vastab RHS § 169 lg 1 eeldustele, on see	Arvestatud	Seletuskirja muudetud

	<p>kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeks juba praegu. Kui varude hankimine nimetatud eeldustele ei vasta, ei ole see kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeks ka pärast eelnõu jõustumist.</p>		
35.	<p>Seletuskirjast on keeruline on aru saada, milline on eelnõu kogu lisavahendite vajadus ning kaasnev mõju eelarvele. Seega palume seletuskirja täiendada tuginedes HÕNTE § 47 lg 1 tuues välja eelnõu rakendamisega kaasnevad kulud ja nende katteallikad, juhul kui kulud tekivad ning eeldatavad tulud, juhul kui neid on. Sealhulgas palume seletuskirja täiendada ülevaatega eelnõuga kaasnevatest IT arendustest, sha tuua välja andmekogude arendamise ja hoolduskulude rahalise vajaduse, kas vahenditega on arvestatud eelarves, millised on edaspidised hoolduskulud arendustele, mis on katteallikas? Näiteks kas toetuste, hüvitiste ja palkade vähendamine või maksmise peatamine toob kaasa arendustegevused või on see täna juba ilma arendusi tegemata võimalik).</p>	Arvestatud	<p>Eelnõu seletuskirjas toodud eraldi välja eelnõuga kaasnevad kulud ja nende katteallikad.</p>
36.	<p>Eelnõu annab Vabariigi Valitsusele ulatuslikke õigusi hüvitiste kärpimiseks riigikaitse eeriolukorra puhul (kuni toimetulekupiirini). Seletuskirja mõjuanalüüsi osa aga ei käsitle, kuidas mõjutab hüvitiste erinevate elanikkonna</p>	Selgitus	<p>Kriisiolukorras valitakse sobiv ja proportsionaalne meede, seetõttu näeb eelnõu ette erinevad võimalused, mille rakendamine sõltub konkreetsest olukorrast.</p>

	<p>gruppide sissetulekut ning kas hüvitiste vähendamise ja eelnõus mujal käsitletud töötasude vähendamise (ja mh. ka riigivastutuse) tingimused on sisuliselt võrreldavad (ning mõju proportsionaalne). Seletuskirjast ei ole täpselt aru saada, kas ja kuidas nimetatud hüvitiste vähendamine on kooskõlas kohaliku omavalitsuse üksustele pandava kohustusega tagada küllaltki ulatuslik sotsiaalne turvavõrk ka eriolukorras. Tervisekassa poolt makstavate hüvitiste puhul on ette nähtud rahaliste hüvitiste vähendamise võimalus. Samal ajal võib riigi finantsstabiilsuse tagamiseks olla vajalik ka tervishoiuteenuste eest teenusepakkujatele maksatvate hüvitiste ehk sisuliselt tervishoiuteenuste loetelu hindade vähendamine.</p> <p>Kuivõrd kehtima jäävad riigieelarve sätted riigieelarve muutmise või lisaeelarve kohta eriolukorras ning hüvitiste vähendamiseks vajalike Vabariigi Valitsuse määruste muutmine nõuab igal juhul küllaltki mahukat ettevalmistust, siis ei ole päris selge, kas viidatud erimeedeannaks üldse ajalist vm võitu võrreldes lisaeelarve või eelarve muudatuse ettevalmistamisega praegu kehtiva korra kohaselt.</p>		
--	--	--	--

37.	Eelnõus on viidatud võimalusele, et kriisiolukorras „Euroopa Keskpank või ELi kriisilahendusasutus faktiliselt ei tegutse“. Kuivõrd Eesti Pangale pannakse seaduseelnõuga maksesüsteemide (ja sularaharingluse) toimimise kohustus, siis sellest tulenevalt peab Eesti Pank olema valmis ka finantssüsteemi likviidsuse tagamiseks eeltoodud kriisiolukorras. Eraldi küsimuseks võib olla seejuures Riigikassa kui finantssüsteemi lahutamatu osa likviidsuse tagamine.	Arvestatud	Riigikassa osas koostöös RAMiga eelnõu sõnastust täiendatud.
38.	Eelnõu ei viita võimalusele maksusüsteemi muutmiseks (nt. sotsiaalkindlustusmaksete peatamiseks v asendamiseks) kriisiolukorras.	Selgitus	Ootame RAMist sõnastusettepanekuid.
39.	Peame vajalikuks täpsustada seletuskirjas Tervisekassa rolli: see ei ole lihtsalt süsteemi rahastamine, vaid „ravikindlustushüvitiste võimaldamine, tervishoiuteenuste eest tasumine, vaktsiinikahjude hüvitamine ning tervishoiuteenuste korraldamisega seotud teiste ülesannete täitmine vastavalt ravikindlustuse seadusele, ravimiseadusele, tervishoiuteenuste korraldamise seadusele ja muudele õigusaktidele ning Tervisekassa eelarves ettenähtud kuludele“.	Arvestatud	Seletuskirja vastavalt täiendatud.

Eelnõu on koostatud koostöös kõikide ministeeriumitega, koostöö käigus esitasid eelnõule märkuseid ja ettepanekuid ka Kaitseministeerium, Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Justiitsministeerium ning Siseministeerium. Esitatud märkustega on arvestatud või neile vastatud ja selgitatud.